

ПАСХАЛЬНЕ ПОСЛАННЯ ПАТРІАРХА КИЇВСЬКОГО І ВСІЄЇ РУСИ-УКРАЇНИ ФІЛАРЕТА

преосвященним архіпастирям, боголюбивим пастирям, чесному чернецтву та всім вірним Української православної церкви Київського патріархату

ДОРОГІ БРАТЯ І СЕСТРИ!

ХРИСТОС ВОСКРЕС!

За пасхальним богослужінням ми чуємо слова Церкви, звернені до віруючих: «Смерті святкуємо умертвіння... іншого, вічного життя початок» (7 пісня Пасхального канону). Про яку смерть ідеться? Про смерть духовну і смерть тілесну. На хресті Христос Спаситель подолав смерть духовну, а Своїм Воскресінням переміг смерть тілесну.

Духовна смерть настає тоді, коли Бог Своєю Божественною благодаттю відступає від людини. Причиною відступлення Бога від людини є гріх. Адам і Єва миттєво відчували, що Бог покинув їх, коли вони згрішили. Це була смерть духовна. А тілесно Адам помер через 930 років. Тому людина може бути фізично живою, а духовно — мертвою, бо в її душі немає Божественної благодаті, а живе гріх. Із цієї причини серед нас, людей, багато живих мерців. Не випадково, Господь наш Ісус Христос сказав чоловікові, який просив Його дозволити поховати свого батька, а потім слідувати за Ним: «Залиш мертвим (тобто духовно мертвим) ховати своїх мерців» (Мф. 8:22).

Ісус Христос на хресті в тяжких стражданнях подолав гріх у нашій природі. Він як безгрішний не повинен був страждати, бо страждання є наслідком гріха. Але Христос страждав, — і не тільки тілом, а й душею. Доказом Його душевних страждань був кривавий піт, який виходив із Його тіла, коли Він молився Богу-Отцю в саду Гефсиманському. Причиною Його страждань був наш гріх, який Він узав на Себе. Він страждав добровільно за наші гріхи. Страждаючи, Христос звивав до Отця: «Боже Мій, Боже Мій! Навіщо Ти Мене покинув?» (Мф. 27:46). Чому Бог-Отець покинув Свого Сина? Через наш гріх, який Син Божий як людина добровільно взяв на Себе. Господь наш Ісус Христос усе перетерпів за нас: і душевні, і фізичні страждання. Перетерпівши все, Він вигукнув: «Звершилось!».

(Продовження на 6-й стор.)

Наступний номер «Кримської світлиці» вийде 10 травня.

ВОЗНІСЬСЯ ХРЕСТ У КРИМСЬКЕ НЕБО!

Напередодні світлого свята Воскресіння Христового в Криму, поблизу с. Перевальне, відбулося освячення та встановлення хреста і купола на храмі Преображення Господнього. Очолив церемонію архієпископ Сімферопольський і Кримський Климент Української православної церкви Київського патріархату, допомагали йому священники о. Іван, о. Степан та о. Павло. Це вже третій православний храм, який зводить на кримській

землі отець Іван — настоятель церкви Покрови Пресвятої Богородиці, що в с. Перевальне. З Божою поміччю, з допомогою небайдужих прихожан і з двома найпершими своїми помічниками — синами, також священиками, у 2009 році розпочав він цю святую справу. «Якщо міряти грошима, — каже о. Іван, — то вкладено в це будівництво (а висота храму — понад 20 метрів!), напевне, вже з мільйон гривень. Але ж не лише в грошах тут справа...».

Одна з прихожанок пригадала, що коли чотири роки тому освячували ділянку під храм, на небі з'явилось... видіння, яке нагадувало хрест. І ось тепер цей Знак Божий дійсно вознісся у кримське небо, яке зранку було затягнуте хмарами, але — чи ж не диво! — відразу прояснилося, як тільки купол з хрестом закріпили на верхівці храму. Таки справді — незвичайне тут місце, благодатне, святе — може, тому, що звідси, з Перевалу, ближче до неба?

8 травня у храмі Преображення Господнього буде правитися перша — вже під освяченим хрестом — служба. Храм чекає на вас!

Фото В. КАЧУЛИ

Отець Іван

Архієпископ Климент

СЬОГОДНІ — МІЖНАРОДНИЙ ДЕНЬ ПАМ'ЯТІ ЧОРНОБИЛЯ

ЧОРНОБИЛЬ — ЯК ІСПИТ НА ЛЮДЯНІСТЬ

Ліквідатори в День пам'яті Чорнобиля. Крайній праворуч — Василь Овчарук

З іменем Василя Овчарука близькі до політики кримчани пов'язують його головування в Кримській республіканській організації Конгресу українських націоналістів, але сьогодні, в день Чорнобильської трагедії, маємо підстави поговорити з ним про те, що знають про нього тільки окремі люди. Він є ліквідатором наслідків аварії на ЧАЕС, перебував у межах 30-кілометрової зони від джерела вибуху із 17 липня до 23 вересня 1987 року.

І хоча мобілізували військовозобов'язаних приблизно на півроку, невідомо, чи хтось витримував цей термін, бо, накопичивши максимально допустиму дозу радіації, людина мусила припинити свої щоденні випробування на міцність. У документах Василя Овчарука (військовому квитку) значиться, що його радіаційний «актив» — 9,5 бер, хоча з розмови стає зрозуміло — ця цифра чисто умовна, бо з правдою у подібних випадках радянська влада «не дружила» і «велика» стратегія та «велика» політика були значно важливішими за життя маленької людини.

Уродженець Хмельниччини, із 1973 року Василь Овчарук проживав у Сімферополі і, за його словами, заробляв собі квартиру, яку і заробив, пропрацювавши загалом 33 роки у спеціалізованій механізованій колонії тепличного комбінату.

Одержавши повістку на перепідготовку, не особливо збентежився — таке бувало і раніше. Та цього разу медкомісія була особливою — вивчала стан здоров'я на придатність людини для роботи з радіоактивними речовинами.

(Продовження на 2-й стор.)

4 820157 940020

17

КРИМСЬКА СВИТЛИЦЯ

ЗАСНОВНИКИ:
Міністерство культури і туризму України,
Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка,
трудоий колектив підприємства «Об'єднана редакція газети «Кримська світлиця»

За вагомий внесок у справу українського національного відродження, розбудову та зміцнення Української держави редакція газети "Кримська світлиця" нагороджена медаллю Всеукраїнського товариства "Просвіта" "БУДІВНИЧИЙ УКРАЇНИ"

Головний редактор
Віктор КАЧУЛА

Газета зареєстрована Міністерством юстиції України
Регістраційне свідоцтво КВ № 12042-913ПР від 30.11.2006 р.
Індекс: 90269

Редакція не завжди поділяє думки авторів публікацій, відповідальність за достовірність фактів несуть автори.
Рукописи не рецензуються і не повертаються. Листування з читачами - на сторінках газети.
Матеріали для друку приймаються в електронному вигляді. Редакція залишає за собою право скорочувати публікації і редагувати мову.

ТЕЛЕФОНИ:
головного редактора - (067) 650-14-22
(050) 957-84-40

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
95006, м. Сімферополь, вул. Гагаріна, 5, 2-й пов., к. 13 - 14
e-mail: kr_svit@meta.ua
http://svitlytsia.crimea.ua
Друкарня: ТОВ «ВПК «Експрес-Поліграф» вул. Фрунзе, 47-б м. Київ, 04080
Тираж — 2000

ВИДАВЕЦЬ -
ДП «Національне газетно-журнальне видавництво»
Генеральний директор Олесь БІЛАШ
03040, м. Київ, вул. Васильківська, 1, тел./факс (044) 498-23-65
Р/р 37128003000584 в УДКСУ у м. Києві МФО 820019
код ЄДРПОУ 16482679
E-mail: vidavnictvo@gmail.com

ЧОРНОБИЛЬ – ЯК ІСПИТ НА ЛЮДЯНІСТЬ

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Незабаром вже не лишилося і тіні від інтриги, що ж очікує на солдатів: їх, двадцятьох двох молодих людей із Сімферополя, генерал-майор Волков привітав з важливою і відповідальною подією в їхньому житті, нагадавши про обов'язок перед Батьківщиною, виконати який кожному має бути за честь, і доведеться це робити в Чорнобилі.

А далі — дорога в Одеську область, у с. Краснознаменку, де дислокувався полк хімічного захисту № 44316. Таким був початок цього тривалого повернення додому — через місяці постійного перебування на межі можливого, життя і смерті, яка для багатьох тоді вже була не за горами. А поки що чоловіків передоцягли у військову форму, доправили до Фастова, потім — до Білої Церкви, де формувалися команди, що у воєнному режимі мали виконувати поставлені перед ними завдання. Тут сконцентрувалися полки хімічного захисту з усього Радянського Союзу, та найбільше не пощастило людям з Півночі, які просто не витримували високих температур на четвертому аварійному енергоблоці.

Жили у палатках в лісовому масиві біля села Старі Соколи Іванківського району Київської області, і щодня групами відбували у саме пекло. Василю Овчаруку довелося попрацювати і безпосередньо на енергоблоці (тут, залежно від місця виконання робіт, дозволялося бути від 1 до 3 хвилин), і в місті Прип'яті, а коли ризик для здоров'я був уже надто великим, — у навколишніх селах.

Солдати, без будь-якого іншого захисту, окрім марлевих пов'язок на обличчях, аби не обпекти органи дихання, збирали до оцинкованих контейнерів шматки радіоактивного графіту — із самого жерла реактора, а потім спускалися ліфтом з висоти у 50 і більше метрів, а на їхнє місце приходили інші. Відпрацювавши, у більшості безпечно приміщенні милися, перевдягалися та, щонайперше, здавали

для перевірки свої дозиметри, «хитрі» дозиметри радянського виробництва, які «зізнавалися», скільки ж схопив їхній володар радіації, лише фахівцю за особливих умов. А той кожному записував не більше, ніж 0,5 рентгена — такою була межа дозволеного.

Якось Василю Леонтійовичу особливо «пощастило» — того дня його тіло, здавалося, втратило вагу, він почувався птахом, котрий ось-ось відірветься від землі. Віддавши дозиметр, чоловік зрозумів, що його зашкалило, і це вже зовсім не було половиною рентгена, як зафіксували в документах. Що вже казати про людей, якщо «бастували» навіть роботи, з допомогою яких планувалося виконувати найнебезпечніші роботи, — вони виходили із ладу.

А люди трималися. Тільки підкашлювали. Хоча й харчували їх, як під час звичай-

ного. Та не в такому вже й невідомому. Швидше за все на них чекала така ж сама доля, що і на «рудий» ліс. Ці сосни, що поруділи від радіації, виривали з корінням і захороняли у величезних могильниках. Доводилося Василю Леонтійовичу й захищати небезпечну забруднену техніку від мародерів, аби не нарobili вони собі великої біди. В лісі на окремому майданчику стояла військова техніка: танки, вертольоти, бронетранспортери, а на іншому — цивільний транспорт, яким декому хотілося розжитися.

Перед від'їздом додому солдатам довелося знімати лопатами товстий шар ґрунту в Житомирській області, який теж кудись вивозився. Бо на ньому могли вирости тепер тільки лихо та смерть. Втім, і нікому було на свій страх і ризик кинути туди зерно — селян евакуювали в іншу, більш безпечну місце-

перше було принизливим, а друге взагалі неприйнятним. Тоді Василь Леонтійович і гадки не мав, що насправді це йому зовсім не зашкодило б. Не знав, що промайне час, і йому, шістьдесятирічному, доведеться жити на 1192 гривні з надбавкою у 160 грн. на харчування. А ця ж надбавка — на півтора кілограма більш-менш якісної ковбаси.

Дратували і розмови про захмарні пенсії та величезні пільги чорнобильців. Так, йому дійсно пропонували взимку путівки до санаторію. Але всі вони були з доплатою, більшою за пенсію, і таких грошей в домі не водилося. Тож встиг відпочити тільки раз, на початку дев'яностих, поки путівки були безкоштовними. Що посправжньому тішить, так це 50-відсоткова знижка за оплату комунальних послуг, без неї й взагалі б не протримався.

Але в цьому він зізнається мені тільки тепер, бо звичайно поводить себе як людина, не обтяжена матеріальними проблемами. Щороку передплачує «Кримську світлицю» однопартійцям та друзям, тим, кому, на його думку, вона дійсно може скрасити сірі будні. Та й в редакцію частенько приходять з гостинцями.

Втім, я все одно не можу збагнути, чому так прохолодно поставилися до чорнобильців-ліквідаторів ті, хто біля керма. Можливо, Василю Леонтійовича елементарно обманюють у Пенсійному фонді, адже наполегливі люди кажуть зі свого досвіду, що чи не кожному пенсіонеру не доплачують по 200-300 гривень? Намагався це перевірити і пан Василь, слухаючи виступи нашого «найбіднішого» із «соціальних» міністрів Сергія Тігіпка, в яких той скаржився, що через чорнобильців Пенсійний фонд України ось-ось вилетить в трубу. Написав листа та одержав відповідь, що все «окей» і немає в нарахуванні йому пенсії ніяких порушень.

До речі, час від часу ліквідатору доводиться підтверджувати своє право навіть на ті мізерні пільги, про які і говорити незручно. Підтвер-

Солдат В. Овчарук

джувати безпосередньо відвідкою із Київського архіву. Бо в Міністерстві соціального захисту Криму не вірять ні запису в його військовому квитку, ні посвідченню ліквідатора, ні подяці, яку зберігає Василь Овчарук із 1987 року зі словами: «...виявив високу політичну свідомість, дисциплінованість, стійкість і мужність», ні нагрудному знаку з посвідченням до нього: «Учаснику ліквідації наслідків аварії на Чорнобильській АЕС».

Тим, хто має повноваження рахувати наші спільні державні гроші, все це здається, що чорнобильців у країні забагато, і, намагаючись відсіяти «фальшивих», у яких здебільшого все і всюди «схоплено», вони натомість ображають чесних людей, котрі зовсім того не заслужили.

— Якщо моє здоров'я не зазнало шкоди, то чому мене щороку запрошують на диспансеризацію, чому я не можу здавати кров як донор, хоча робив це раніше, чому на рещті навіть офіціанткам, які працюють у санаторіях для ліквідаторів, видають додатковий продуктовий пайок, нібито ми й дійсно є джерелом небезпеки? — розмірковує Василь Овчарук.

І мені соромно за тих людей, які, відвоювавши собі право діяти від імені держави, всього цього не хочуть розуміти. А щодо України, її волі і незалежності, переконана, ліквідатор Овчарук і сьогодні навіки «заснув би заради неї під березою», як це зробили його старші однопартійці в переломний період нашої історії.

Тамара СОЛОВЕЙ

Мустафа Джемільєв

ної військової служби. Хіба що додаткова банка згущеного молока, що видавалася під час обіду, але одна на десятьох. Зовсім не схожими були норми харчування для вільнонайманих, які відвідували їдальню у Прип'яті, — цей набір калорійних і якісних продуктів просто неможливо було осилити. А бажачою заробити тоді було чимало — і жінки, і дівчата, котрі просто уявити собі не могли, якою дорогою ціною багатьом з них потім за все це доведеться заплатити.

Роботи у Прип'яті були менш небезпечними. Василь Овчарук разом з іншими брав участь у вивільненні споруд від меблів, які треба було складати на машини, що вивозили їх у невідомому

висті. Та якщо вони могли забрати із собою хоча б якісь пожитки, то місяці із Прип'яті не мали й такого шансу. Можливо, ще й досі на якомусь балконі «сушаться» клаптик чиєсь білизни, а хліб на столах давно перетворився на пил. Помирало місто стоячи, не недужало, не квиліло, не готувалося до цього завчасно.

Та, на щастя, у Василю Овчарука було своє місто, яке за тривалий час стало рідним. Повернувшись додому, він почав нездужати. Періодично його охоплювала жахлива слабкість, якої ніколи не знав раніше. А одного ранку молодий русавий чоловік прокинувся сивим, як дід. Йому радили клопотати собі інвалідність і навіть — купувати її. Та

«ГОЛОВНЕ ДЛЯ НАС – ЗБЕРЕГТИ ЛЮДЕЙ»

На цих словах під час зустрічі з журналістами особливо наголошував командувач ВМС ЗС України віце-адмірал Юрій Ільїн. 19 квітня 2013 р. було проведено медіа-день у навчально-тренувальному центрі морських операцій, який створено на території Академії ВМС ім. П. С. Нахімова.

Призначенням центру є підготовка визначених національних підрозділів та підрозділів інших країн для спільних дій із силами НАТО, ЄС або в складі інших коаліцій антипіратської спрямованості на морі. Уроchиста церемонія відкриття навчальних курсів у центрі відбулась 1 квітня 2013 р. і їх вже проходять визначені

військовослужбовці з числа командного складу фрегата «Гетьман Сагайдачний», екіпаж вертольота Ка-27 та підрозділ доглядової команди, що сплановані до участі восени поточного року в операції НАТО з протидії піратству «Океанський щит». Попереду у них 4 місяці напруженої бойової підготовки за стандартами НАТО, а основними на курсах є тактико-спеціальна, повітряна, вогнева та фізична підготовка.

«Керівництвом нашої країни прийнято політичне рішення щодо приєднання до участі в операціях з протидії піратству на морі під проводом НАТО «Океанський щит» та під проводом Європейського Союзу «Ата-

ланта», — повідомив командувач і висловив свою впевненість у тому, що «ми отримаємо сертифікат, корабель, вертоліт і доглядова команда будуть готові брати участь в значених операціях у складі багатонаціональних сил». За планами військових через роки Антипіратський центр має пройти міжнародну сертифікацію і належну акредитацію, а потім розпочати підготовку фахівців з інших країн.

Журналістам були продемонстровані дії спецпідрозділу доглядової команди, які вільно пересувалися на воді на малорозмірних швидкісних човнах з жорстким корпусом та надувними бортами Willard SF-540 і на суші біля тренажера судна НТК, впра-

вне володіння стрілецькою зброєю у напівзакритому стрілецькому тирі. Бійці відпрацювали практичні заходи з морського перехоплення командними групами і дії штурмової оглядової команди. За міжнародними стандартами всі команди лунали англійською мовою. Особливо видивішними виявилися дії екіпажу пошуково-рятувального вертольота Ка-27.

Після демонстрації можливостей навчально-тренувального центру морських операцій командувач українських ВМС віце-адмірал Юрій Ільїн та начальник навчально-тренувального центру капітан 2 рангу Володимир Жук, члени екіпажу вертольота і доглядових команд відповіли на численні запитання журналістів.

Микола ВЛАДІМІРСЬКИЙ

ЗРЯЧА ІРИНА ПРОТИ СЛІПОЇ ФЕМІДИ

Ірина Анатоліївна Захарова від народження — «донецька». Не в образі буде їй сказано, лише в тому сенсі, що так само особливий статус не проти мати «одесити», «кримчани», а «західнякам» його надають вже без їхнього на те бажання, і для прихильників російської ідеї вони — ледь не окремий народ. «Донецькі» ж з недавніх пір можуть ідентифікувати себе з українською елітою (звичайно ж, не ті, хто регулярно гине в шахтах-копанках), а люди, по-справжньому гідні поваги і довіри. Та ось тільки коли їхній «десант» висадився в Криму, як колись робітники-десятистисячники, що несли у селянські маси соціалістичну ідею, місцеві почали чомусь обурюватися. Агенція «Новий регіон» у 2010 році повідомляла: «Показательно, что первые 15 кандидатов в Ялтинский горсовет от Партии регионов — там только двое из ялтинской организации ПР, а все остальные — те же макевские...».

Але я дещо про інше. Пані Ірина народилася в м. Перевальськ, поряд з Алчевськом Луганської області. Після закінчення Дніпропетровського торгового інституту (заочно), а пізніше — Донецького юридичного, оселившись в Алушті, вона підтримувала ту партію, «серце» якої знаходилося на її батьківщині, а погляди були найближчими, і все це дарувало надію, що з її приходом до влади буде краще, ніж раніше. Розчарування прийшло вже в 2010 році через ті конкретні дії, якими позначився прихід нової політичної сили до влади у Великій Ялті (надто вже спокусливий для непорядних регіонів).

Сьогодні чи не третина життя Ірини Анатоліївни проходить в Києві. Вже 5 чи 6 років, як жінка стала керівником алуштинського відділення Міжнародної громадської організації «Міжнародний конгрес захисту прав і свобод людини «Світ», кримську філію якої очолює Іван Васильович Гарда, і це потребує не тільки організаційних зусиль, але й особистого перебування там, де під гаслом «Корупція і жертви» люди з осені пікетують владні державні установи: Верховну Раду України, Адміністрацію Президента та судові інстанції. Вони виходять сюди як на роботу і, відстоявши дві години з плакатами біля одного паркану, переміщаються до іншого. А з ними — і сама Ірина Захарова, яка добровільно взяла на себе відповідальність за їхні долі та перспективи. Під час останньої нашої зустрічі вона шойно повернулася із Києва і розпочала свою розповідь з того, що найбільше вразило. А був це візит на прийом у Верховній Раді. І спілкувалася вона не зі своїми ще донедавна фаворитами (за її словами, Партія регіонів таких прийомів там взагалі не проводить), тож зустрічалася Ірина із опозиціонерами, та ще й якими — депутатами від ВО «Свобода». Приємно вразило те,

що спілкувалися з нею російською мовою і те, що, попри нечисленну фракцію, на прийомі було аж 10 депутатів зі своїми помічниками.

Серед них і О. Тягнибок, і І. Мірошниченко, і Ю. Ілленко, — тобто всі «телезірки». Розмови з депутатами Ірина Захарова вважає конструктивною і зауважує, що всі протестувальники, які довірили свої проблеми «свободівцям», лишилися задоволеними.

Не стала я вже розчаровувати співрозмовницю тим, що вислухати і поспівчувати — це ще не все, а реальні важелі впливу все одно в руках влади. І навіть за всього бажання, як би опозиціонери не бралися «лупати цю скалу», від того навряд чи багато що зміниться.

Щодо інших депутатів з опозиційного табору, тих, для кого ці прийоми вже давно не в новину, то і поводитися вони відповідним чином — «відпрацьовують» час не повністю і без особливого натхнення.

Розпитую пані Ірину, хто ж вони такі, оці пікетувальники, «жертви корупції», з яких країв, які найтипівіші мають претензії. Люди, як виявилось, — із усіх усюд, та найбільше — з російськомовних регіонів: Одеси, Донбасу, Криму, Харкова. У когось відібрали бізнес, у когось — квартиру, у когось — конфлікт з медиками, ціною в життя, хтось відстоює свою пенсію, та найбільше нарікань на міліцію, суди, прокуратуру. До пікетів долучаються і православні віруючі, які протестують проти біометричних паспортів.

І що тут може змінити опозиція, якщо за кожним несправедливим рішенням — конкретні люди зі своїми інтересами, при грошах, або ж при владі, а вірогідніше, що при тому й іншому, і все навкруги обплетено паутинною корупцією, корпоративних чи родинних інтересів або ж просто відповідає чинному, проте антилюдяному законодавству?

Вже напрацьовані цілі схеми, як позбавити господарів їхнього житла. Популярним є підпал, особливо якщо йдеться про Південнобережжя та інші престижні території. Замість ремонту залишки помешкань зносять і незабаром там виростають чийсь котеджі. Не проблема і сфальсифікувати документи. Але залишитися без даху над головою — це ще не найгірше. Одиноких та стареньких власників квартир на Південному узбережжі просто знищують фізично і оволодівають майном. Живуть на київському вокзалі місяцями і ті, хто довірив свої гроші сумнівним будівельним компаніям, а натомість — ні грошей, ні квартир, так, наприклад, як це зробило близько 300 євпаторійців та 50 мешканців Борисполя.

Серед таких «бомжів по неволі», що поне-в'яються на вокзалах, вже два роки і мати, яка вимагає знайти і покарати убивць свого сина.

Ось розмовляю по телефону з Алксієфом Гашимовим та його дружиною Валентиною Раманускене із Харківської області. Вони мали два ларьки на землі сільради, яку одержали в оренду, та через кілька років угоду з ними розірвали, ларьки зруйнували без попередження, зник і товар. Якщо раніше ці люди (господар — інвалід-афганець) клопотали про дозвіл зберегти ім свій бізнес на сільрадівській території, то сьогодні прагнуть хоча б одержати відшкодування за втрату всього, що мали.

Та куди б вони не зверталися, їхні листи повертаються на розгляд до первинної інстанції, рішення якої і привело людей до Києва.

Подібна ситуація виникла і у самій Ірини Захарової, котра, знаходячись на майдані Незалежності, прагнула поставити своє запитання Президентові Віктору Януковичу, який брав участь в акції «Діалог з країною». Але охочих було стільки, що доходило до бійки. Пані Ірина змушена була передати свою заяву до Адміністрації Президента і одержала відповідь, яка вселила їй в душу надію: листа було передано до Генеральної прокуратури України з об'явкою тримати під контролем його подальшу долю. А вона виявилася не гіршою і не кращою, ніж у попередніх звернень Ірини Захарової, — листа направили до кримської прокуратури, позиція якої пані Ірині вже давно була відома і не влаштувала її. На це залишається лише зауважити, що так було й раніше, і, ймовірно за все, буде завжди. Недарма ж за зверненнями до Європейського суду Україна є однією із лідерів! Але ж за логікою мав би існувати (а можливо, і є) якийсь контролюючий орган, антикорупційний, що міг би затребувати справу і долучитися до її провадження, орган цілком доступний для людей! Та насправді все лишилося, як і 60 років тому, коли мій чотирирічний брат писав листи «дідусеві Ворошилову» з проханням відпустити із в'язниці нашого репресованого батька.

Тож дивує мене інше: як сталося, що гарна, молода жінка, мати двох синів звалила собі на плечі, окрім власних, проблеми багатьох людей та ще й надто складні, бо сьогодні легше посивіти, ніж добитися чогось навіть елементарного. І ось вона мені розповіла: — Заміж вийшла у 17 років. Дуже хотілося швидше народити дітей. Тож старшому вже 29. Чоловік був шахтарем, потім працював на будівництві, здоров'я та життя йому вистачило всього на 42 роки. Я завжди була громадськи активною, небайдужою людиною — з 19 років — голова профкому, з того часу, попри основну, займаюся громадською роботою. Працюючи комерційним директором у підприємстві, заглибилася в ті проблеми, з якими доводиться стикатися ініціативним людям. Спочатку як юрист захищала їх. Та ось в моє поле зору потрапили ті, хто значно більше потребував допомоги і до кого усім було байдуже. Таким чином я створила й очолила Алуштинську організацію із захисту бездомних громадян і безпритульних дітей. Сталося це у 2007 році.

Тоді про мене багато писала місцева преса, називали мене янголом. У підприємстві, з яким співпрацювала, я винайняла старенький вільний будиночок, що став притулком для хворих беззахатченків. Хтось із них жив до цього під сходишками в лікарні, іншого викинули із лікарні прямо на вулицю з ампутованою внаслідок гангрені частиною ступні і пальцями. Дуже пишався тим, що мені вдалося припинити прогресування хвороби. В мене є до цього хист, недарма ж мама була медпрацівником. У моєї хатинці жило водночас до 15 людей, і усім їм я готувала їжу, та ще й калорійну і смачну, як цього потребують туберкульозники для боротьби з хворобою. Особливо запам'яталося двоє моїх підопічних: Іван і Юрій. Один з них жив у Севастополі, служив на флоті мічманом, але після розлучення з дружиною втратив дах над головою, у другого згоріла хата. Мічман трохи оговтався від свого безпритульного

життя і завів собі нову родину. А інший жив у притулку років чотири. За весь час міська влада виділила на утримання цих людей 20 тис. гривень. Сусіди та всі небайдужі допомагали, хто чим міг, а харчі виділяв підприємець.

— А якою своєю виграною справою ви найбільше пишаєтесь як правозахисник?

— Справ було чимало різних. В окрему групу я би виділила ті, що стосуються гуртожитків, особливо у престижних районах, які стають ласим шматочком для подальшого перефронтівання з метою одержання від того великих прибутків. На заваді лише мешканці квартир, котрих потрібно спекатися. І тут вже не до порядності і не до законності.

Ось, наприклад, гуртожиток «Магнолія», розташований навпроти колишньої курортної поліклініки. Він належить комунальному підприємству «Готельне господарство». У 2004 році міськвиконком виніс рішення про ліквідацію останнього, а його директор створив штучні борги, аби підприємство було визнано банкрутом. Ця процедура дозволила передати гуртожиток разом із мешканцями в оренду «своїм людям» — ТОВ «Йорі» з подальшим виселенням. І хоча за угодою воно оцінено в 1 млн. 200 грн., хвацькі хлопці заплатили за нього всього 20 тис. грн. Операція купівлі-продажу відбулася без дозволу і участі міськвиконкому та поза спинами у мешканців «Магнолії». Угода не була засвідчена навіть нотаріусом. У результаті, після звернення до суду (я представляла мешканців гуртожитку) комунальну власність було повернуто місту, а покупці-невдахи, які подали зустрічний позов, від своїх претензій відмовилися. Не рахую, скільки разів довелось побувати в судах (адже дійшли до вищого господарського), скільки підготувала документів, але справедливість таки перемогла. І ось 19 сімей колишніх працівників готельного господарства, які мали опинитися під відкритим небом, здобули нарешті спокій і приватизують свої помешкання. Це стало моєю першою і, здається, найяскравішою перемогою.

На моє запитання, навіщо їй все це треба, пані Ірина так і не знайшла, що мені відповісти. Але насправді я її добре розумію і без слів. Бо й сама заздрю не тим людям, які купаються в задоволеннях і комфорті, а тим, хто зміцнює позиції добра і справедливості у світі, як би це не було тяжко в умовах сьогодення.

Пані Ірина не може бачити, як вирубають реліктові південнобережні парки і сквери, як викидають на вулицю ветеранів війни з їхніми сім'ями, і подає свій негучний жіночий голос на захист тих, хто не може захиститися сам. Я не питаю, чи не боїться помсти, бо віруючій людині, якою є Ірина Анатоліївна, страшно лише піти проти своєї совісті.

Тамара СОЛОВЕЙ

ТИМ ЧАСОМ...

Україна протягом останніх двох років виплатила понад 64 мільйони гривень компенсацій за порушення прав людини на виконання рішень Європейського суду з прав людини (ЕСПЛ). Про це в ефірі Радіо «Свобода» заявив урядовий уповноважений у справах Європейського суду з прав людини Назар Кульчицький.

«2011 рік — це 25 мільйонів 21 тисяча гривень, якщо округлити. І 2012 рік — це 39 мільйонів 25 тисяч гривень. Це суми, які були

СКІЛЬКИ КОШТУЮТЬ ЛЮДСЬКІ ПРАВА?

сплачені як справедлива сатис-факція, присуджена Євросудом, так і, зокрема, значна частина цих рішень Євросуду — це було зобов'язання суду виконати рішення національного суду. Тобто ці кошти також витрачалися на виконання рішень наусудів, які стали причиною для звернення особи до Європейського суду з прав людини», — сказав Н. Кульчицький.

За його словами, більшість скарг громадян до Європейсь-

кого суду з прав людини стосується невиконання рішень національних судів і надмірної тривалості судового розгляду. «Це стосується як кримінальних, так і цивільних справ, господарських, адміністративних, практично всіх. Потім йдуть скарги на жорстоке поводження, на необґрунтоване тримання під вартою і несправедливий судовий розгляд», — сказав урядовий уповноважений.

Як заявив Н. Кульчицький, у кожній справі Мін'юст зверта-

ється з регресними позовами до прокуратури щодо дій чи бездіяльності представників органів державної влади або держслужбовців, що завдали збитків.

«Мін'юст звертається до органів прокуратури для проведення відповідного розслідування, оскільки фактично стягнення сум відшкодування з таких осіб можливо вже лише в межах кримінальної справи, де держава може виступати як цивільний позивач,

оскільки, згідно з чинним законодавством, державні службовці несуть відповідальність лише дисциплінарну», — сказав Н. Кульчицький.

Нагадаємо, Україна ратифікувала Конвенцію про захист прав людини й основоположних свобод влітку 1997 року. Починаючи з 2001 року, Україна виплатила майже 147 мільйонів гривень компенсацій за порушення прав людини на виконання рішень Європейського суду (включно з рішеннями національних судів).

Отче наш, що єси на небесах! Два брати і сестра з нетутешніми іменами — Катаклізм, Апокаліпсис і Катастрофа — нетерпляче, пильно вдвляються в тутешню землю і лагідно погладжують по розкуйовдженому волоссю свою спадкоємницю, яка, чи чуєте, має таке вже тутешнє ім'я Біда.

А телятко було таке чистеньке. А травичка, на якій воно вибрикувало, така зелененька. А сонечко, яке вихало їх, таке лагідне.

А вітерець, який грався з теляткою, такий вже охайний.

А корівка Святоха, яка його привела, така здоровенька.

А вони його не приймають — кажуть, що телятко брудне. «Самі ви, брудні, нечисті, — злиться бабуся Параска. — І душею, і тілом брудні!»

Телятко ж було таке гарненьке. І травичка була така чистенька. І сонце було таке лагідне.

То що ж тоді, люди добрі, сталося?!

Хіба чиста вода може бути брудною?

Хіба чиста трава може бути нечистою?

Хіба телятко може бути брудним, коли воно п'є чисту водицю і скубе чисту травичку?

Чорнобиль. Чорне слово, як чорне сонце, немилосердно викотилось на білоруський небосхил.

Воно, ніби чорне затемнення, все почорнило — і зелену траву, і прозору воду, і блакитне небо.

Трава зеленіє, але вона чорна.

Вода просвічується аж до дна, але вона чорна.

Небо блакитне, але й воно чорне.

Здається, навіть моторошний вітерець і холодок, як при затемненні, пробіг по землі.

Пташки, здається, замовкли, кури, корови і коні почали тривожитись.

І заграва від затемнення спалахнула не така, як зазвичай, — вона була чорна, з чорними спалахами і протуберанцями, хоч сама світилася і сяяла.

Чорний биль — Чорнобиль.

Усе, з чим дружила людина і що дружило з людиною, посварив Чорнобиль.

Зараз все заборонено — сунічка і ромашка, боровичок і шавлія, яблуко і джерельце, хата і росянка, нива і ялинка заборонені.

Усе з друзів перетворилося на ворогів.

Усе з ласкавців, захисників, годувальників обернулося на вбивць.

Стоїть дерево і не знає, навіщо воно стоїть.

Тече річка і не знає, навіщо вона тече.

Сходять вруна і не знають, навіщо вони сходять.

Діти споконвіку раділи яблуку, а зараз його треба боятися; ці завбількі червоношкі ласощі, повсякчасна втіха малих, — уже ворог дітей, і їх не можна їсти.

І ось це біленьке, тепленьке, смачненьке, свіженьке молочко, котре здавлен лікувало всілякі хвороби, — уже вбивця дітей, і його не можна пити.

Раніше ми соромилися, сторонилися таких незвичайних слів, як цей, бер, нукліди, міліради, празеодим...

А зараз усі ці слова поприклеювалися назавжди до наших вуст: стронцій, кюрі, дозиметр, плутоній, ізотопи, рутеній, мілірентгени, радіація...

«Усе літо я ховався від радіації», — хвалиться хлопчик з тієї страшної зони, бо поки що не знає, що сховатися від радіації не можна.

«Лікар сказав, що в мене дуже багато радіації», — сумує дівчинка з тієї ж самої зони, бо вже знає: те, що з нею, з нею — назавжди — радіація не простуда, вона не виводиться.

«Бабусенько, рідненька моя, я так хочу до тебе в село, але напиши мені, коли ж ти виженеш зі своєї хати радіацію?!» — плаче дитина, бо здогадується: не бабуся вижене радіацію, а радіація вижене бабуся з її хати.

Бо господиня в хаті вже не бабуся, а радіація.

Атомники посварили людину зі всією природою.

З живою і мертвою посварили. І навіть живу природу зробили мертвою.

Чисте зробили брудним. І зараз вимагають від нас:

Жити біля води і не мати води.

Мати стиглі яблука і не їсти їх.

Бачити траву і не ходити по ній.

Жити біля хліба і бути без хліба...

На лавочку біля хати не сідай.

А де сидіти?

По землі не ходи.

А де ходити?

Усе має свою межу, і тільки терпіння наше, о Боже, безмежне!

Нехай святиться ім'я Твоє, нехай прийде царство Твоє, нехай буде воля Твоя...

Забруднена земля, забруднена вода, забруднене повітря, забруднене молоко...

Боже наш милосердний, поверни колишнє значення цим споконвічним поняттям!

Щоб брудною землею для нас була тільки розгрула дорога.

Щоб брудним молоком, як і раніш, було тільки молоко з нешкідливою для здоров'я крихіткою гною, що зненацька трапила до дійниці.

Янка СПАКОВ

ЧОРНИЙ БІЛЬ

«ОДИУМ». ПОЕМА В ПРОЗІ

Було, чи чуєте, село, а стала зона відселення.

Було поле, а стала зона відчуження.

Був ліс, а стала зона постійного радіаційного контролю.

Були городи, а стала зона періодичного дозиметричного контролю.

Була бджола — потішна така, замурзана вся в жовтій кульбабовій пилок, а стала крихітна — великою атомною бомбою.

Була насінинка, яка хотіла упасти в землю і прорости, та раптом несподівано для себе стала неприборканим реактором.

П'ята частина землі моєї сьогодні за колючим дротом.

Вона померла жива. І живе мертвою. У мертвої зони.

Височезні терикони змогиленої землі, зведеної з радіаційних полів і вулиць, земля, яка почала вже заростати мертво-зеленою травою.

Всюди написи: «Не пити! Забруднено!»

«Не їсти! Небезпечно!»

«Не ходити! Заражено!»

«Стій! Стрільтиму!»

Останнього напису нема, але він мається на увазі.

Зона. Огороджені колючим дротом ниви і заплави, ліси і стежинки, криниці й дороги, хати й річки.

Ягоди і гриби, сонячне проміння і сльози, трава і горобці — відгороджені.

Світанки і вечірні сутінки — огороджені.

Дощі і тумани, пророслі високою відчуженою травою, — відгороджені.

Від життя відгороджені, щоб не випустити нікого і нічого звідси.

Щоб луки не вийшли звідси, щоб поля не вийшли звідси, щоб покинуті хати, трактори і колодазі ніколи не вийшли на чисту землю.

Щоб опудала назавжди залишилися тут — це ж стільки років вони вперто махають зотлілим лахміттям, відлякуючи птахів, яких нема, від городів, яких також нема...

І як, ви гадаєте, усе це називається нині?

Поліський державний екологічний заповідник!

Сміються з нас, збиткуються чи сміються з хворої землі, нечисті?! У землі така рана, а її не видно.

Так вона рентгеноточить-кривавить, а бачить це, виявляється, не кожен.

Перегуюються в зоні, але не люди, а вітри.

Щебечуть у зоні, але не птахи, а дозиметри.

Ламається звук, ламається вітер, ламається сонячний промінь, ламається слово.

Начеб на якусь невідому перепо-

ну наткнувшись, ламаються...

Боїмося землі, боїмося води, боїмося повітря...

Як на небесах, так і на землі.

Скільки днів під час аварії чорнобильські вітри дули на Білорусь.

На Брагинський, Наровлянський і Хойницький райони дули.

На всю Білорусь дули.

І навіть на мій зубревицький ліс дули, який шумить так далеко від Чорнобіля: у ньому не можна збирати гриби.

І це, як кажуть, в найчистішій на Білорусі Вітебській області...

Пливли, здавалося, звичайні хмари, але з них сіялися незвичайні дощі.

І була спокуса, і хотілося просити вітер:

— Відштовхни вітре, від моєї землі цю стронцієво-цезієву хмару... Подуй куди-небудь, вітре...

А куди йому дити, цьому вітру? Усюди ж люди...

А може, в бік тих отаманів, які й нарobili цього лиха?

Тільки їх, шельмів, не відшукаєш. Бо вони невидимки. Вони є і їх нема. Поховалися, як таргани, в щілини і звідти кричать: «радіофобі!», «радіофобія!».

А про те, що самі «піддали атом-

Хліб наш насущний дай нам сьогодні...

А бабуся Параска не вірить в забруднення. І все дивується: «Та яке ж воно забруднене, коли воно таке чисте?».

Хіба чиста вода може бути брудною?

Хіба чиста трава може бути брудною?

Хіба телятко, яке і їло, і пило тільки все чистеньке, може бути брудним?

А вони, нечестивці, не беруть його.

У колгоспів беруть, у радгоспів беруть, у відгодівельних комплексах беруть тисячами, а в неї не беруть.

Бабуся Параска думає, що їй робити зі своїм чистеньким радіаційним теляткою, а ми всі сіємо і жнемо, косимо і віємо, стпимо і їмо поруч з мільйонами незвичайних реакторів, які раптом почали пульсувати на Білорусі.

Бо звичайний птах із зони — це вже реактор. Нема колючого дроту для крил, як нема загорожі для випромінювання: радіонукліди також, поганці, крилаті.

А скільки таких птахів розлетілося по всій Білорусі!

норму бомбардуванню» Білорусь і Україну, мовчать.

А що землю зробили мертвою, також мовчать.

Вітре, штовхни в їхній бік їхній же «мирний» атом, їхню стронцієво-цезієву хмару!

Ні, не дістане вона їх, не проллється таким жаданим для вчених неукім, таким світло-чорним дощем.

Ніяка хмара їх, негідників, не дістане.

Ніхто і ніколи їх, пикатеньких, не дістане: вони, ніби ті Кошії, — безсмертні.

Засудить такий на смерть зовсім невинну людину і не відповідає за це.

Зашіє скальпель у животі хворого — і не відповідає.

Зробить Чорнобиль — і хоч би що. А то ще й медаль за це почепить.

Близько сотні орденів прикрасили доблесно-злочинні груди будівників Чорнобильської АЕС.

Розплачуються звичайно зовсім не ті, хто винен.

Серця винних за Чорнобиль, здається, обросли шерстю, вони тільки сміються над нами.

Про розумних людей як про дурнів говорять, а дурнів розумними ображають.

Хто бачить і не мовчить, той для них радіофоб, а той, хто бачить і мовчить, — розумненький-розумненький.

Це вони не відмінили демонстрацій у райцентрах — під самим бочком збожеволілого реактора. Подумаєш, мовляв, задля посівної не відміняли, а через якусь там радіацію відмінитимемо!

Дітки старанно підмели радіоактивні вулиці і майдани.

Самі надихалися радіоактивним пилом, але ж мільярди портативних реакторів лишилися на землі, і по них, по самісінькі коліна в ізотопах, широким марширували вже разом — і діти і дорослі — і щасливо вигукували «ура!».

До речі, а що ми виробляємо, що годуємо на майданах і демонстраціях?

Нікому не потрібний продукт, який дуже швидко псується, — ура!

Ура в тисячах децибелів, від яких аж вуха закладає.

От і «виробляємо» на радіаційних майданах радіаційне «ура!».

От і сіємо радіаційне насіння в радіаційну землю. І заорюємо радіаційними плугами. І плекаємо радіаційними руками.

На хворій землі перевикуємо здорово-безглузді норми і плани, бо хіба можна на забрудненій землі виростити чистий колос?!

І звичайнісінька селянська піч — теж реактор: вона споживає радіоактивне паливо — звичайні дрова із звичайного лісу.

Хоч вчені і радять перед тим, як спалювати радіоактивні дрова, мити їх водою — бережи нас, Боже, і від таких дров, і від таких вчених!

А скільки таких печей тихомирно варять і печуть, смажать і гріють по всій Білорусі!

Усе зараз може бути реактором: і копичка сіна, далека від зони, — реактор; і дерево, яке росте тут споконвічно і нікуди з цих місць не відходило, — також реактор.

Корова — реактор, стежина — реактор і навіть купка кізяка від бабипарасчиного теляти — небезпечний реактор. І опромінена людина — реактор.

Особливо могутній цей реактор, коли людина померла від променевої хвороби.

Людина мертва, а реактор живий: на тисячі років його вистачить.

Скільки здорових людей він може зробити хворими, а живих — мертвими.

Тому живі й замислюються, як поховати мертвих — радіаційно активні відходи, що донедавна були людиною: цинкової труни небіжчикам вже мало, їм потрібна броньована.

І могилки такі потрібно вже на картах позначати, як місця поховання радіоактивних відходів.

Жива земля приймає хворих на радіацію людей і сама стає мертвою.

Хвора земля забирає здорових людей, але сама від цього не здоровішає.

Кому забажалося вбити здорову землю, посіяти на ній мертве?!

Двоє братів і сестра з нетутешніми іменами — Катаклізм, Апокаліпсис і Катастрофа — трійця, але не свята, а клята, — нахабно розгулюють по тутешній землі і вчать своїй чорній, діяльській роботі свою спадкоємницю з таким вже, ви чуєте, тутешнім іменем — Біда...

На картах радіаційного стану половина Білорусі заштрихована, закреслена. А вся — забруднена.

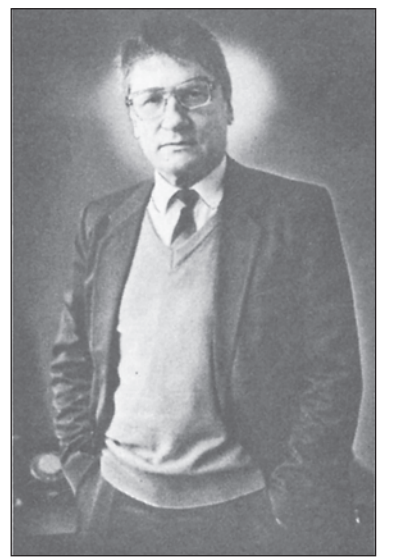
Ми ж тривалий час робили вигляд, що нічого не сталося.

Хатинь зібрала під своє небо чотири сотні знищених війною сіл.

А скільки мертвих, хоч і вцілілих сіл забере без війни, проковтне Чорнобиль? 2670 сіл і 27 міст перебувають нині на забрудненій землі... А в них живуть і на щось сподіваються 2 мільйони людей, з-поміж них — стільки дітей!

Був — кожен четвертий, нині — кожен п'ятий.

Ми всюди і в усьому поспішали бути першими: першими хотіли

Янка Сіпак народився 1936 року в с. Зубревичі на Вітебщині. Закінчив факультет журналістики Мінського держуніверситету. Працював у пресі. Автор багатьох книжок поезії та прози. Лауреат Державної премії Білорусі імені Янки Купали. В перекладацькій практиці часто звертається до творів українських поетів, зокрема до Тараса Шевченка.

прибігти в комунізм, першими зреклись рідної мови... А нині ми перші ще й за радіацією.

Тіштесь, невірники: на сто гектарів сільгоспугідь за нуклідами нас ніхто не може перегнати!

Чорно на душі, як на тих чорних плакатах, що чорніли на мітингу:

«А хто там іде, а хто там іде Великою такою громадою?

— Білоруси.

А що вони несуть на своїх плечах? — Радіацію...»

Ой, дядьку Янку! Зажурений, засмучений дядьку Янку! І ви, виходить, горюєте разом з нами на Чорнобильському мітингу...

Кажуть, Чорнобиль — це десять таких бомб, що скинули на Хіросіму. Кажуть, сім з них впало на Білорусь. В Японії є жертви атомного бомбардування. А в Білорусі їх нема. В Японії є хібакусі — люди, які були чи могли бути в зоні атомного бомбардування. А в Білорусі — нема хібакусі.

В Японії хібакусі одружуються тільки поміж собою — щоб вберегти майбутнє від мутацій. В Білорусі хто як хоче, так і одружується.

Ми не боїмося мутацій, бо ми всі — хібакусі.

З'їзд шумить — народні депутати змагаються в красномовності. А ми сіємо на мертвих землях мертвим насінням. Чиновники вихваляються перевиконанням планів з гласності на сто гектарів усе тих же сільгоспугідь. А ми збираємо мертві врожаї. І все намагаємося приховати, засекретити — щоб, не дай Боже, не дізнався хтось про це.

Медики мають кричати, бо вони все знають.

Медики мовчать, ніби вони нічого не знають.

Мовчать придворно-атомні академіки — всі, як опудала, в ордені, мовчать чиновники — всі в розбазікуваннях, мовчать медики — всі в безсоромній брехні.

Коли хтось говорить правду про нашу біду, розсекречує нашу глупоту — ми злимося і лементуємо, що він завдає шкоди радянській владі.

А той, хто зірвав над Білоруссю стільки атомних бомб, — ніякої шкоди радянській владі не завдавав.

Виявляється, не той небезпечний, хто шкодить, а той, хто розсекречує це.

Сімдесят років жили ми в обмані, але й те, про що говоримо нині, є обманом.

Стронцієво-цезієва хмара пливе на Москву. Всі на захист міста — не допустити її до столиці!

І от: війни нема, а гармати стріляють, грози нема, а гримить, хмара не дощова, а дощ іде...

І от: стронцієво-цезієва хмара вже не в небі, а на землі. І вона вже не пливе, а лежить. Чи, як кажуть досвідчені, сидить. Її «посадили» на Могилівщину зенітники. На Москву не можна. На Славгород — можна.

Три роки приховували Могилівщину від людей. А на Могилівщині радіація велика, як у самому Чорнобилі: аж до ста кюрі увібрали в себе луги і ниви, хоч земля, кажуть, може витримати тільки п'ятнадцять...

Там не можна жити і обробляти землю.

Там живуть й обробляють землю. Жити не можна, а живемо.

Їсти не можна, а їмо. Мовчати не можна, а мовчимо.

Гірш того — кажемо: «Ми справимось своїми силами», «Нам не потрібно ніякої допомоги».

І що відповідають нам? «Ви нахабники. Ви на Чорнобилі хочете нагріти руки. Ми вам і так вже багато дали».

Хіба можна багато дати народу, який гине?!

Йому треба дати стільки, скільки

невмирущий народе?! Чорнобиль...

Одіум — як казали стародавні римляни — предмет ненависті і нарікань. Мільйони людей пройшли крізь цей одіум.

Де нині ті солдати, які голими руками збирали в погнуті відра радіоактивний графіт? Де ті дезактиватори, які голими руками здирали з дахів радіоактивну бляху? Де ті герої, які в самісіньке пекло, в самісінький радіоактивний шал спішили якнайвище і якнайшвидше підняли і розгорнули високо-високо над розлозтованим реактором наш рідний червоний стяг?

Розумні люди зазвичай рятують стяги. А ми, навпаки, несемо їх під тисячі кюрі — на вірну смерть і загибель.

Для дерев є смертельна доза радіації — скільки їх загинуло і в зоні, і поза зоною. А хіба, гадаєте, для стягів немає таких доз? А для людей?

Як почуватися ті селяни, які усі ці тривожні роки оряють радіоактивну землю в кучерявих хмарах радіоактивного пилу? Вони раптово вмирають, а ми обзиваємо їх радіофобами. І на хворій землі наполегливо перевиконуємо хворі плани.

Як це жахливо: зона, режим, ключий дріг — війна без війни. Як нелегко буває людині вирішити: покладеш, лишившись в зоні, пар-

Кажуть, лиш тридцять п'ять бер може прийняти в себе людина за сімдесят років життя.

Наші діти із забруднених місць наберуть ці бери до тридцяти років... Радіація перш за все б'є по дітях. Тільки сорок кюрі — гранично допущена норма забруднення землі. А на лузі — всі двісті кюрі — смертельна доза для життя землі...

Тихо-мирно пасуться корови, скубуть собі траву, а разом з нею і мирний наш атом.

Траву бачать, росу на ній бачать, а кюрі — не бачать.

Розлучив мирний атом дітей з одвічними друзями — їм не дозволяють зустрічатися з лугом, лісом, річкою. Але що ж це за дитинство без луку, без лісу, без річки?

І діти йдуть у партизани: крадькома біжать після школи на річку і купаються там, втікають, щоб ніхто не бачив, у ліс і ласують такими бажаними і такими забороненими нині ягодами.

Ми гралися в війну, а вони граються в радіацію. Діти війни і діти радіації. Але радіація — це ж також війна: згадайте їх, наших діток, розгублених, наляканих, з клуночками в руках, на чужих незнайомих вокзалах...

Тому вони, як і ми, граються і в евакуацію.

Ми раділи хмаркам, а їм треба їх

рив Білорусь бореться за виживання. За життя бореться. А «оркестранти» борються за своє. Якщо є де латочка чистої, не забрудненої радіонуклідами землі, треба її забруднити. І радіоактивних теляток ми виганяємо на чисті луки. І чисті луки стають брудними — бо кожна купка кізьяка — як маленький розбурханий реактор.

З Вітебщини, яка, здається, трошки чистішою, картоплю ми веземо до Москви — і раді-радісінки, і щасливі-щасливісінки, що її в нас купують.

А на Вітебщину веземо з Гомельщини і Могилівщини — ту, що виростили на землі, «непридатній для сільгоспугідь».

Розумна людина завжди рятує свій народ, а дурна його знищує. Якщо є в нас хоча б один хібакусі, треба щоб у Білорусі були всі хібакусі. І ми робимо все, щоб так воно й було. Допомогаємо розтоптувати по всій республіці радіацію чобітьми і черевиками, личаками і кросівками, гумовиками і адідасівками, сандалями, а то й босими ногами розтоптуємо.

На колесах і на санях, на човнах і легкових автомобілях, на самосидах і велосипедах розвозимо.

Знадобилася нам раптом муфта. У нас нема, а в зоні — є: там же на

ЧОРНОБИЛЬ...

треба, щоб не помер!

Не ми ж самі вчинили на своїй землі цю біду — нам подарували її лиходії.

«Небо кругле, а земля квадратна», — так хочеться вигукнути, згадавши, як часом лялися в стародавньому Китаї.

І прости нам провини наших, як і ми прощасмо винуватцям нашим.

Білорусів не треба вчити співчуття: вони самі знають, що значить співчуття і милосердя.

В районах, зруйнованих землетрусом, ми будуємо білоруські селища.

А зі своїх районів, що виснажилися від радіації, не можемо переселити людей — нема ні сил, ні засобів.

Гомельщина збирає гроші для чорнобильців. І розгублено споглядає, як у своїх селах стрімко набирають надлімітні бери, ковтають нукліди нічим не захищені від лиха люди.

Спасибі тобі, рідний мій народе, за доброту, за милосердя і співчуття спасибі!

За шляхетність спасибі.

Спасибі за співчуття до чужої біди. Але хтось міг би і підказати тобі: «Допоможи і своїм нивам, і птахам, річкам і деревам, оселям і людям».

Дітям своїм допоможи!

Бо співчуття породжує співчуття, доброта породжує доброту, милосердя породжує милосердя. І тільки зло завжди породжувало зло.

Чорне минуле. Чорнобиль.

Чорний біль. Чорнобиль.

Біле молоко — чорне. І брудне: воно забруднене невидимими радіонуклідами.

Свіжа вода — чорна. І брудна: вона забруднена все тими ж радіонуклідами.

Терпляче ж ми витримуємо наругу твою, наш «добродію» — наймирніший у світі атом.

Це ж од тебе — поранені без війни, вбиті в мирний час.

Це ж од тебе — смерті не видно, а радіонуклідні собаки виють, ніхто, кажуть, від радіації не вмирає, а собаки виють.

Люди вмирають від серця, від нирок, від легенів, від живота, врешті, вмирають, а їм кажуть, що радіація тут ні до чого.

На щільний народ поставив ти хрест, невинисий наш «мирний» атоме... І вже часом, коли ми роздягаємось десь в далеких гостях, нам під ноги — о, Боже! — стелять газету — щоб не розносили по хаті, як вошей, свої нукліди.

І вже від діток наших у піонерських таборах шарахаються, як від прокажених, — щоб не набратися, вітаючись, як корости, незнайомої досі зарази. Навіть анекдоти вигадують вже про нас: «Добрий був народ — білоруси...».

Хто ж відшкодує тобі, о мій ти предковичний і, хочеться вірити,

тійний квиток — життя покладеш. Покладеш, виїхавши із зони, життя — партійний квиток віддаси. Які дріб'язкові вагання!

На війні простіше: людина знає, що свою землю захищає, Батьківщину заступає собою.

А тут що вона заступає, що захищає?

Дурість байдужих людей захищає! А навіщо? Вони й самі викручуться. Як викручувалися до цього.

Підвищився радіоактивний фон у воді в сто разів, вони в сто разів норми збільшують. І все вже в нормі: живіть люди і радійте — радіоактивний фон відповідає нормі.

Аж біснується на землі радіація, аж захиляються од берів і кюрі прилади, а вони наказують: не підносьте до самісінької землі дозиметри, міряйте якомога вище. І все знов уже в порядку: норма!

Але ж ноги не дозиметри: вони обов'язково повинні ступати на землю...

«Чи знаєте, — довірливо шепочуть нам нечестивці, — а радіація ж корисна».

«Чи чуєте, — переконують нас нещирі люди, — ваша радіація — це ж ті самі родонові ванни: вона лікувальна».

І не введи нас, Господи, у спокою...

Не помічають пройдисвіти розгубленості народу, не чують його розпачу.

Вони не бачать — а якби й бачили, то що їм до того! — як наравляньські чи брагинські матері годують своїх дітей.

Дають діткам хліб, а самі тремтять від страху, дають молочко, а в самих сльози на очах, дають яблуко, а в самих стискається серце: скільки ж берів чи кюрі з'їсть малюк з тим хлібом, молочком чи яблуком?!

Вони дають, а хочеться відібрати. Вони вмовляють їсти, а хочеться закричати: «Не їж!».

Дають їжу, а розуміють, що дають отруту.

Ліси в нас заложники, хати — заложники, вулиці — заложники, криниці — заложники...

І діти — також заложники. Хто ж і коли визволить їх?!

За що ти покарана так, рідна земле?!

«Треба розбити дзеркало Чорнобиля», — радять нам. «Досить в нього дивитися», — наказують нам.

У Фінляндії — переполох, у Швеції — переляк. У Франції — паніка...

А в нас тиша і спокій.

У нас тільки й вистачає розуму, щоб уперто, як небіжчиків, мити зі шлангів засуджені до смерті хати.

«Впустіть до своїх душ радість і красу», — нашіптують нам пройдисвіти.

А як її впустити, ту радість, коли наші серця і душі переповнені біль — нема в них місця на веселощі.

боятися. Нам було радісно бігати по траві, а їм її треба боятися. Ми їли яблука, а їм їх не можна брати в руки — яблуко, хоч і не міна, а вбиває. Бо спаскужене яблуко — хвороба і смерть на вірст.

Захистимо дітей від яблук! А від ягід? Від води, землі і повітря?

Один високопоставлений районний чиновник, рятуючи своїх дітей, вивіз їх з небезпечної зони. Його примусили вернути їх назад. Теплі! Треба було лиш змусити його вивезти, як своїх, так і решту дітей з району в безпечне місце.

Людини радіація не до вподоби, а природі вона, здається, сподобалася. Гляньте, як очманівши від її ласки, буяють трави, бучніють дерева, які великі і соковиті ростуть плоди.

Але не радій цьому, душа, — в такім буянні, здається, початок кінця: воно так само смерть на вірст. Чи може минуло вбивати майбутнє? Ось, для прикладу, клітина — надійний сховок для майбуття.

Завжди вона знала, до якої межі їй ділитися, щоб листя було листям — в дерева, а рука рукою — в людини.

А радіація все переплутала, зняла обмежники, і тому клітина, як шалена, все ділиться і ділиться, не турбуючись про те, що вона народить.

Минуло вбиває майбутнє, народжує калік у живій і неживій природі. Мутація...

Вона народжує гігантизм у дерев і тварин. Травинка росте ніби дерево. Літають великі, як ворони, комари, а ворони — ніби телята.

Жаби начеб леви — такі великі.

То нема зовсім ніг, то їх не вистачає, то вони зайві.

Лашата, як стоньжки. То нема зовсім очей, то їх — не злічити. З самих тільки очей зібрана голова в теляти. Мутація — дитя радіації.

І хоч все це — ніби з якихось жажливих снів, не варто сміятися і махати руками: о, мовляв, вигадуй!

А вони все це хочуть приховати. І бояться слів. Та ще більше бояться, чи чуєте, мовчання.

І визволи нас від лукавого...

Час смутку і мовчання — час жалоби в день народження біди.

Чорні свічки поміж чорних тьопанів.

Чорні прапори і чорні хоругви.

Чорний вечір і чорне мовчання.

І жодних промов. Десять тисяч стоять мовчки. Мовчати, як кричати. А мовчання більше лякає винуватих, ніж найсильніший крик. Бо саме мовчання і є крик. Чи не тому неподалік весь вечір надривався оркестр — хотів перекичати мовчання. Сполюхано горлопанів бадьорій мелодії — мабуть, щоб заспокоїти самого себе.

Наївні! Невже й справді хтось вірить, що можна перекичати мовчання? А під бадьорі крики оркест-

колгоспних дворах вся техніка, як залишили, так і стоїть.

Беремо перепустку, їдемо в зону, відкручуємо муфту, кидаємо її на машину. А заодно ще й телевизор собі прихопимо. Веземо з-за колючого дроту два нові реактори — один потім у нас на полі працює, а другий — в хаті...

І на чисте поле ми не хочемо їхати орати, а просимо нас на забруднену радіацією — там більше платять. Гроші, гроші... Гробові гроші.

Тупнеш після такого орання ногою — і, як колись пил, в усі боки радіація.

Видихнеш на повні груди — і в усі боки радіація.

Та все одно вертаються в рідні, осиротілі хати за колючим дротом самосели.

Залишають нові хати і вертаються до старих. Спати не можуть в нових. Ніби ходить хтось попід вікнами і все, як смерть, кличе їх — жалібно і настійливо: «Ганно! Ганно!», «Пятрок! Пятрок!».

Хто ж ходить під вікнами і хто кличе їх? Сум? Журба? Туга?

Туга ж — не радіація: од неї не втечеш. А може, й справді старі хати, які так збудувалися за господарями, кличуть їх? І рвуться на їхній поклик люди — за ключий дріг рвуться. З волі в неволю рвуться. Бо там їхні домівки, а де домівки — там і доля. Бо стомилися люди, зболіли їхні душі: «Нам нічого вже не треба. Ми вже нічого не боїмося. Дайте нам тільки померти вдома». Живуть і чекають. П'ють радіоактивну воду, їдять радіоактивні гриби і чекають. Життя чи смерті чекають? Поможи їм, Боже!

Коли є царство, сила і воля Твоя...

Грають на моїй землі бравурні оркестри. І кричать промовці, щоб перекичати мовчання. Але бабця Параска не чує цього — вона не слухає радіо, бо глуха. В газетах атомники безсоромно стверджують, яка добра в Білорусі радіаційна обстановка. Але бабця Параска не знає цього — вона не читає газет, бо сліпа. Вона думає, як їй зробити чистішим і так вже чисте телятко. Коли є біда, треба, щоб була і надія. В бабці Параски є надія. Дочка привезла з міста якогось модного — індійського, чи що — порошку.

«А давай-но я ним помию телятко», — вигадує старенька. Те телятко, яке народилося від чистої-чистої корівки Святохи. Те телятко, яке вибрикувало на чистій-чистій травичці. Те телятко, яке пило чисту-чисту водицю. І бабуся засукує рукави і довго шарує дефіцитним порошком таку тепленьку від чистого сонця теляткову шерсть. Мородочку йому шарує, спинку йому шарує, ніжки йому шарує, хвостик йому шарує...

Хоче змити з нього всі бери і кюрі, всі радіонукліди. Хоче відмити від нього цезій і стронцій, радіоактивний йод і плутоній. У загубленому між лісів білоруському сільці індійським порошком мие бабця

Параска атомний реактор — звичайне білоруське, з білою зірочкою на лобі, телятко.

А скільки таких реакторів бігає і літає, ходить і повзає, тече і їздить по рідній нашій Білорусі!

Нахабно справляють свій жах, розкошують на тутешній землі два брати і сестра з нетутешніми іменами — Катаклізм, Апокаліпсис і Катастрофа, — а за ними аж скиглить од задоволення їхня мутноока спадкоємниця з нібито тутешнім іменем — Біда...

Чорний біль: Чорнобиль.

Приземлився на долоню парашутик кульбабки — ніби захотів прорости на долоні. Землі йому, бачте, мало. Ні, землі багато, але не вірить парашутик землі.

А скільки їх, самих хворих, припало за ці роки до зболених грудей годувальниці. Чи згадають вони, як проростуть, до яких пір ділитися клітині, щоб не народжувати мутаційних гігантів?

І все ж падай, насінинко, на мою знеможену землю! І проростай. І виплекай нам таку потрібну зараз надію. Бо коли є біда, треба щоб була і надія. Хай собі до неї ще так далеко. Аж двадцять чотири тисячі років — такий період напіврозпаду радіоактивного плутонію.

Люди живуть недовго, а радіонукліди довго. Але ж ми терплячі. Будемо чекати! **На віки вічні! Амінь!**

Переклад з білоруської Данило КОНОНЕНКО

(Переклад здійснено: Янка Сінакоў «Одзім» Паэма ў прозе.

Журнал «Польмя» № 6 — 1990, ст. 35-49, Мінск, видавецтва «Польмя»)

ПАСХАЛЬНЕ ПОСЛАННЯ ПАТРІАРХА КИЇВСЬКОГО І ВСІЄЇ РУСИ-УКРАЇНИ ФІЛАРЕТА

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Що звершилось? Звершилось подолання гріха у природі Другого Адама — Христа. Якщо гріх переможений, то тепер Син Божий як людина скрикнув гучним голосом: «Отче, у Твої руки віддаю дух Мій» (Лк. 23:46). Цими словами Христос ніби сказав Богу-Отцю: через гріх людський, який Я добровільно взяв на Себе, Ти покинув Мене; тепер же, коли Я все перетерпів за гріх людський, прийми Дух мій в єднання з Тобою, прийми Мій дух як людини.

Подолавши духовну смерть, Господь наш Ісус Христос повинен був перемогти і тілесну смерть. Але для того, щоб її подолати, треба було спочатку померти. Оскільки духовна смерть після гріхопадіння увійшла в природу Адама миттєво, а тілесна смерть — пізніше, то і Христос Спаситель спочатку переміг духовну смерть (тобто гріх), а потім і тілесну.

Христос воскрес із мертвих. Смерть переможена! Чому вона переможена? Тому що не може тримати у своїх обіймах Того, Хто переміг гріх. Бо смерть увійшла в нашу природу через гріх. Немає гріха — немає і смерті. Воскресіння Христове є перемогою над тілесною смертю, і це — остаточна перемога, бо вона завершує перемогу над духовною смертю. Апостол Павло надає Воскресінню Христовому неперевершене значення. Він каже: «Якщо Христос не воскрес, то віра ваша марна: ви ще у гріхах ваших» (1 Кор. 15:17). І, дійсно, без Воскресіння Христового немає християнства. Сутність християнства полягає у Воскресінні Христовому. Хто не вірує у тілесне Воскресіння Христове, той не може навіть називатися християнином. Він гірший від невірного.

Але апостол Павло впевнено говорить, що «Христос воскрес з мертвих» (1 Кор. 15:20). Не тільки апостол Павло впевнений у Воскресінні Христовому. В ньому переконані і всі апостоли, і жонимиронісиці, і більше п'ятисот братій, які бачили Його воскреслим. Вони не лише бачили, але й доторкалися до Його воскреслого тіла. Він їв перед ними. Це був не дух Його, а справжнє воскресле тіло. Навіть вороги Христа не звинувачували апо-

столів у тому, що вони говорять неправду, коли проповідують про Воскреслого Христа. Вони тільки просили: просили, а не наказували і не погрозували, щоб апостоли не проповідували про Воскресіння. Апостоли проповідували «про те, — як пише Іоан Богослов, — що було від початку, що ми чули, що бачили своїми очима, що розглядали і чого торкалися руки наші» (1 Ін. 1:1).

Так, ми віримо у Воскресіння Христове! Тому на привітання «Христос Воскрес!» упевнено відповідаємо: «Воістину Воскрес!». А якщо ти не віриш у Воскресіння Христове, то навіщо промовляеш: «Воістину Воскрес!»? У такому випадку не будь лицеміром і не говори неправду.

А якщо ми дійсно віримо, що Христос воскрес, і, більше того, радіємо цьому, то яке значення це має для кожного з нас? Ми теж воскреснемо з мертвих, як воскрес Христос. Воскреснуть усі: віруючі і невіруючі, християни і нехристияни. Чому всі воскреснуть? На якій підставі? На це запитання дає відповідь апостол Павло. Він каже: «Як смерть через людину (мається на увазі Адам), так через людину і воскресіння мертвих. Як в Адамі

всі вмирають, так у Христі всі оживуть» (1 Кор. 15:21-22). Значить, усі ми воскреснемо, тому що воскрес Христос. Адам через гріх помер, з ним помираємо і ми, тому що народжуємося від нього. Христос у Собі воскресив людську природу. А ми всі до неї належимо, тому ми й воскреснемо.

І сьогодні разом з апостолом Павлом радісно вигукнемо: «Смерть! Де твоє жало? Пекло! Де твоя перемога?». Бо Христос воістину воскрес!

Воскресіння Христове дарувало нам віру, сильнішу за страждання. Воно дає нам силу перемагати їх, бо радість Воскресіння Христового для всіх християн є джерелом світла, мужності й сили. Нехай не подумає хтось, що цієї радості у Воскреслому Господі достійні тільки люди святі, пустельники, подвижники. Ця радість дарована і нам, слабким і грішним дітям Отця Небесного. Святитель Іоан Золотоустий у своєму Пасхальному слові говорить: «Нехай ніхто не оплакує гріхів; прощення бо засяло із гробу».

Цього року Україна на державному рівні разом з усіма Українськими Церквами урочисто відзначає 1025-ліття Хрещення Київської Русі. Сердечно вітаю вас, преосвященні архіпастирі, боголюбиві пастирі, чесне чернецтво, улюблені браття і сестри, зі святом світлого Христового Воскресіння! Поздоровляю з Пасхою Христовою Президента України Віктора Януковича, Верховну Раду, Український уряд, Збройні сили нашої держави, всіх християн України і весь український народ. Сердечно вітаю зі світлоносним святом все українство в усіх країнах світу, на всіх континентах. Відзначаючи святу Пасху, будемо зберігати великодню радість Воскресіння в розумі і серці. Свята Церква закликає нас жити в мирі, любові, у всякому благочесті і чистоті, чесною працею служити ближнім, всьому українському народу і Українській державі, щоб у день нашого воскресіння бути достойними вічної радості з Воскреслим Господом і Спасителем нашим, Якому належить слава, честь і поклоніння з Отцем і Святим Духом на віки віків. Амінь.

ВОІСТИНУ ХРИСТОС ВОСКРЕС!
ФІЛАРЕТ,
Патріарх Київський
і всієї Русі-України

ПРЕЗИДЕНТ ПІДТРИМУЄ ПОГЛИБЛЕННЯ СПІВПРАЦІ ЦЕРКВИ З ВЛАДОЮ

Президент України Віктор Янукович підтримує ініціативу представників церков та релігійних організацій щодо поглиблення їхньої співпраці з органами влади. Про це він заявив під час зустрічі у вівторок, повідомляє прес-служба Глави держави.

Керуючий справами Української православної церкви, митрополит Бориспільський Антоній подякував Президенту за постійну увагу до питань державно-церковних відносин і переказав вітання від предстоятеля УПЦ — митрополита Київського і всієї України Блаженнішого Володимиря. «УПЦ вітає ту конструктивну взаємодію, що складається сьогодні між державою та церквою в різних сферах суспільного життя, результатом якої стала поява низки законодавчих ініціатив, що врегульовують та вдосконалюють державно-церковні відносини», — сказав митрополит Антоній.

За його словами, ці законодавчі ініціативи стосуються врегулювання питання заснування навчальних закладів релігійними організаціями, участі священнослужителів у системі загальнообов'язкового державного соціального страхування, змін до Податкового кодексу щодо звільнення від оподаткування об'єктів житлової нерухомості, котрі належать релігійним організаціям тощо.

Предстоятель Української православної церкви Київського патріархату, Патріарх Київський і всієї Русі-України Філарет подякував Віктору Януковичу за підготовку святкування 1025-ліття Хрещення Русі. «Як в ті далекі часи хрещення відкрило Русі двері в Європу, ми сподіваємось, що і святкування 1025-ліття відкриє двері для України в Європу», — зазначив предстоятель УПЦ КП.

За результатами зустрічі Глава держави дав низку доручень. В. Янукович також підтримав ініціативу представників релігійних громад і запропонував їм узяти участь у засіданнях Кабінету Міністрів, щоб вони мали змогу висловити уряду свою точку зору, побажання та внести певні пропозиції».

РОЗКЛАД БОГОСЛУЖІНЬ

у Кафедральному Соборі св. Володимира та Ольги м. Сімферополь, вул. Севастопольська, 17А

27 квітня —
Лазарєва поминальна субота
9.00 — Божественна літургія
10.30 — Заупокійна служба (Панахида)
16.00 — Всенішна напередодні Вербної неділі

28 квітня, неділя —
Вхід Господній у Єрусалим
9.00 — Божественна літургія
10.30 — Освячення верби (площа біля Собору)

СТРАСНИЙ ТИЖДЕНЬ

30 квітня —
Великий вівторок
8.00 — Літургія Раніше

Освячених Дарів св. Григорія Двоєслова

1 травня —
Велика середа
8.00 — Літургія Раніше
Освячених Дарів св. Григорія Двоєслова
16.00 — Утрення

2 травня —
Великий четвер,
Спомин Тайної вечері
8.00 — Вечірня з Літургією Василя Великого
16.00 — Утрення, читання 12 Страсних Євангелій

3 травня —
Велика п'ятниця
8.00 — Царські часи
9.30 — Вечірня з винесенням Святої Плащаниці
16.00 — Утрення, Чин похорону, Хресна хода

4 травня —
Велика субота
8.00 — Вечірня з Літургією Василя Великого
З 16.00 до 21.00 — освячення пасок
23.00 — Полуношниця з канонам

СВІТЛЕ ХРИСТОВЕ ВОСКРЕСІННЯ

5 травня, неділя
00.00 — Хресна хода
00.20 — 4.00 — Святкова

Утрення з Літургією Іоана Златоустого. Після завершення — освячення пасок (площа перед Собором)
5.00 — 10.00 — освячення пасок

11.00 — ПЕРШИЙ СВЯТКОВИЙ ПАСХАЛЬНИЙ МОЛЕБЕНЬ І ОСВЯЧЕННЯ ПАСОК НА ТЕРИТОРІЇ СОБОРУ ХРИСТА СПАСИТЕЛЯ в м. Сімферополь (на полі по вул. Київській біля Української гімназії)

6 травня —
Світлий понеділок
св. вмч. Георгія Побідоносця
9.00 — Божественна Літургія (с. Кумове Роздольненського району, АР Крим),

Престольне свято
10.00 — Божественна Літургія (Кафедральний Собор, м. Сімферополь)

7 травня —
Світлий вівторок
9.00 — Божественна Літургія (Кафедральний Собор, м. Сімферополь)
10.00 — Божественна Літургія (с. Октябрське Первомайського району, АР Крим), Престольне свято

8 травня —
Світла середа
10.00 — Божественна Літургія (Храм Преображення Господнього, с. Мраморне Сімферопольського району (дачі)

АРТИСТ ВІД БОГА

Чудову виставу за мотивами «Лісової пісні» Лесі Українки подарували просвітянам й однокласникам учні ЗОШ № 7 Маріуполя та керівник драматичної студії «Жива ватра» Іван Бондар, який нині святкує своє 75-річчя. Доля неодноразово направляла Івана Миколайовича на артистичний шлях. Уперше, коли після закінчення педагогічного училища в Сорочинцях у 1956 році приїхав з друзями до Харкова для подальшого навчання. Подав свої довідки до театрального інституту... і був несподівано зарахований за яскраве виконання монологу Гонта із славетних «Гайдамаків» Тараса Шевченка, але... Але друзі попрямували до Полтавського педінституту, і молодий Бондар не зміг з ними розлучитися, теж вирішив навчатися у Полтаві.

Мудрі кажуть: «Талант не приховаш, він, як шило, скрізь стирчить», так само сталося з Іваном. У студентські роки він бере участь у Всеукраїнському конкурсі читців та здобуває перемогу. Вправного читця запрошують спочатку на полтавське радіо, а з 1960 року він уже працює в Полтавському драматичному театрі, виконуючи усе більш відповідальні ролі, але... Але через одруження та потребу заробляти на хліб насущний за розподілом їде у Донецьку область і починає кар'єру вчителя у селищі Каменськ. Тут не лише викладає українську та російську мови у вечірній школі, але й створює драматичний гурток «Ластівка». Артисти-аматори самі шиють костюми та декорації і щороку ставлять усе нові вистави як з української класики («Безталанна», «Дай серцю волю, заведе в неволю»), так і сучасні, зокрема, інсценізують п'єсу про Голодомор «97» за Миколою Кулішем. Сам Іван

Бондар з великим успіхом скрізь виконує головні чоловічі ролі.

Крім того, Іван Миколайович викладає українську мову та літературу серед неповнолітніх в'язнів Каменської виправної колонії і теж намагається долучити їх до мистецтва. Наприклад, влаштував зустріч із знаменитими тоді кіноакторами Миколою Рибниковим та Ніною Івановою — виконавцями головних ролей у фільмі «Весна на Зарічній вулиці». Великий вплив на молодого вчитель донецький поет Микола Рибалко. У роки війни він був командиром протитанкової батареї, кавалером кількох орденів, але на Одері отримав важке поранення і назавжди залишився сліпим. З тієї пори поетичне перо стало його зброєю. Вчитель Іван Бондар розумів, що такі постаті, як М. Рибалко, стануть назавжди взірцем для молодітніх порушників порядку та направлять їх на добру путь.

У 1976 р. родина Бондарів переїжджає до Маріуполя. Тепер Іван Миколайович вчителює у міській школі № 7 і за підтримки директора Раїси Миколаївни М'ялковської засновує цілий клуб українського мистецтва «Червона хустина», до складу якого входять хор хлопчиків «Дударики», студія читців «Сім струн» та драматичний гурт «Жива ватра». Не просто навчити школярів професійному рівню виконання дорослих драматичних творів, але Івану Миколайовичу це вдається, зокрема, він ставить п'єсу «Маруся Чурай», котру тільки-но видала Ліна Костенко. Улюблену «Лісову пісню» у 1981 р. везуть аж до Києва на запрошення театрального інституту, а в 1988 році саме «Червона хустина» Івана Бондаря захищає честь усієї Донеччини на

І. М. Бондар з юними акторами

святі «Рідна мова» в Кіровограді. У турботах спливають роки, у 1993 р. настає час виходу на пенсію, але... Але чи можна відправити на пенсію душу артиста? Боже покликав до мистецької діяльності не дає спокою досі, тим паче, що талановита молодь із задоволенням займається акторською справою під орудою досвідченого керівника, але... Але й батьківська хата у селі Максимівка, що на Полтавщині, з роками усе сильніше тягне до себе. У рідному селі зроблені перші кроки до школи, тут здобув початкову освіту. Поряд сільський клуб, де вперше вийшов на сцену перед глядачами. Це мила й любя історія. Але треба й самому зробити внесок у розбудову села, заснованого на

початку XVII століття. Так виникла ідея побудувати в його різних кутах 5 криниць для спраглих і розмалювати їх сюжетами з відомих українських пісень. А на власному подвір'ї у знаменному 2000 році посадив дубочок — на добру згадку про себе. Чому б ні? У сусіда на дворі височить дуб, якому виповнилось 500 років. Залюблений у рідну землю Іван Бондар, активний просвітянин і пропагандист українського слова, теж хоче, щоб його довго пам'ятали не лише внуки, а й правнуки — хай навіть завдяки дубу. Життя швидкоплинне, а Україна вічна. Славно її добрими справами!

Ірина МОЛЧАНОВА,
просвітянка

м. Маріуполь

«БІДНА ЦЕРКВА»...

АБО ЧИ МАЄ РАЦЮ ДМИТРО КОРЧИНСЬКИЙ

Коли прочитав в Інтернеті статтю Дмитра Корчинського «Бідна церква», то подумав: про що б не писав колишній ватажок унсовців, за яку б тему не брався, які б журналістські провокації не влаштовував, а виходить... цікаво. І в оригінальності мислення йому не відмовиш. В усякому випадку, його статті можна обговорювати. Наведу кілька уривків:

«Біблія історична, й тому потребує глибокого знання контексту. Концентрована Біблія небезпечна, кожну сторінку Священного Писання треба розчиняти у тисячі світських сторінок...»

«Коллективне підсвідоме збуджується християнською провокацією, бо відчуває справжню небезпеку. Раніше такого не було. Підсвідоме відчуває, що десь на периферії звиклого православного фарисейства та католицького книжництва прокладається несанкціоноване християнство, що сповідує незареєстрованого Бога...»

«Наші предки не мали імунітету від Христа. Увірувати означало почати війну з сатаною. Нині легкодоступність Біблій, релігійні телепередачі, церкви на кожному розі, танцюючі харизмати, все це — щеплення від віри...»

«Церква — єдине місце у світі, де недоречні компроміси. Принаймні такою вона була в проєкті, і аби була приведена у відповідність до нього, то нинішній суспільній згоді загрожувала б не менше, ніж колись культу імператора...»

«Самій Церкві теж загрожують дві смертельні небезпеки — відсутність переслідувань і надмір пожертв...»

«Атеїсти, нео-маніхей і язичники критикують церкву за сребролюб'є та розпусту кліру. З їхнього боку це необережно, адже вади церкви — це єдине, що їх рятує. Нині дедалі більше вірян вважають, що бруд потрапляє до церкви разом із грошима. Всі ці нечистоплотні клірики приходять до церкви, аби живитися з церковної каси. Хочемо позбутися бруду — треба позбутися грошей. Рання церква не мала каси. Вона не накопичувала. Святі дари роздавалися нужденним одразу після Євхаристії. Згодом ситуація змінилася, і це, на жаль, було необхідно. Більше ніж тисячу років після легалізації церкви на ній лежала основна вага організації соціального захисту для всього суспільства (західна церква з цим завданням впоралася чудово), також освіта, збереження культури, створення мистецтва, масштабне будівництво, часто фінансування воєнних кампаній тощо».

«У Києві храмів є значно більше, ніж вірян. Гроші вірян повз церковну касу мають йти на будівництво не храмів, а дитячих притулків та лікарень, якщо вже є така жага витратитися на цеглу. Храмами конфесії стовплять територію, проте притулками та лікарнями її можна стовпити не гірше...»

«Древле королі, шляхта, міські громади будували храми як витвори мистецтва. Прекрасне так само необхідне, як їжа і ліки. Нині (у зв'язку з поверненням до варварства) красивий храм збудувати майже неможливо, відсутня навіть естетична амбіція. Тому будувати не тре-

ба. Прикладом ефективного служіння є київські волонтерські групи в дитячій онкогематології. Вони складаються з християн-ортодоксів і позацерковних активістів. Примудряються залучити дуже великі кошти на лікування дітей, не використовуючи каси та фонди. Жодна копійка з цих пожертв не витрачається на організацію залучення пожертв. Волонтери намагаються взагалі не торкатися грошей, окрім тих випадків, коли жертвують власні. Отже, і церковні громади можуть виконувати функцію служіння, не торкаючись грошей...»

«Нині функції священника обмежуються майже виключно здійсненням Таїнств. Він здійснює їх разом із громадою і буває зайнятий в обряді не набагато більше часу, ніж кожен член громади. Отже, й жити з громади йому немає жодної необхідності. Він може здобувати собі хліб, як кожен член громади. Власне, священником цілком може бути авторитетний член громади, який пройшов кількамісячні літургійні курси «без відриву від виробництва». Можуть заперечити, що йому не вистачатиме теологічної освіти. Проте більшості випускників семінарії її і так не вистачає...»

«Пожиттєва теологічна самоосвіта є обов'язком кожного християнина. Доцільні теологічні академії для особливо просунутих. Єпископ має дбати за те, щоб самоосвіта не призводила до ересі. Єпископ є ченцем, отже, має потреби в рази менші за мирян. Йому так само нема потреби жити за пожертви, які всі мають іти на нужденні і хворих. Єпископ має заробляти плетінням шатрів, мов святий Павло. Гроші в церкві доцільно витрачати лише на церковну освіту, видання специфічної внутрішньоцерковної літератури та місіонерську діяльність в людодійських країнах. Пам'ятки архітектури мають бути повернені на баланс держави, більшість монастирських приміщень — перепрофільована під лікарні й притулки, де служитимуть ченці...»

«Коли говорять за українську церкву, говорять не за те. До якого патріархату вона має належати? Та до будь-якого, аби не до Московського. Чи повинна вона возз'єднатися з Апостольським Престолом? Повинна, хоча це не вирішить жодної проблеми. Церква як організація — це громада, а вже десь потім патріархія. Якщо громада не функціонує як братство, вона не функціонує як Церква...»

«Якщо ті, хто причащаються з вами з однієї чаші, не продадуть свої машини та квартири, щоб оплатити вам пересадку кісткового мозку, якщо ви (не дай Боже!) захворієте на рак, або якщо подібного не зробите для кожного з них ви, то ви всі не Церква. Якщо вас не викуплять з в'язниці, то ви не Церква. Якщо ви не служите один одному, то ви не Церква. Браття, полишимо наші ілюзії: ми ще не Церква. Так кажуть нові небезпечні християни, які прагнуть бідної церкви в доповнення церкві казенній. Нині утворюється полюс бідності в церкві. Коли їм це вдасться, тоді й почнеться

справжній крузейд, війна за віру...»

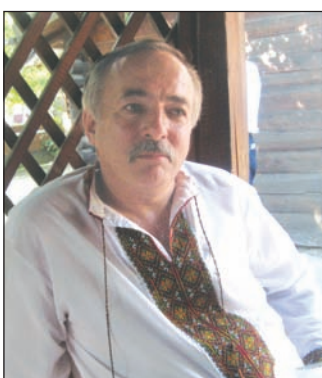
Скориставшись нагодою, я попросив поділитися деякими наших читачів роздумами з приводу статті Корчинського «Бідна церква».

Ось точка зору Любомира Грабця (громадський діяч м. Коломиї, син командира групи військ «УПА-Південь» Омеляна Грабця (1911-1944):

— Храм не повинен бути стодолюю. Він такий має бути гарним... Хоча в усьому повинна бути міра. Може, ставити питання й так: хай буде менше церков, але нехай у них буде тьма народу! В цьому є раціональне зерно. Але священник, на мою думку, не повинен опікуватися більшою кількістю прихожан, аніж 100 сімей. Якщо він справді хоче бути духовним наставником християн, а не тільки «фахівцем» з хрестин та похоронів... Якщо він наставник, то мусить знати кожну родину до сьомого коліна! Мусить бути дуже начитаним, інтелектуальним. І не повинен обмежувати свою діяльність лише церковними ритуалами... У нього повинен бути час і на самозаглиблення, і на спілкування з людьми. Тоді це буде справжній священник! Наші доведені священники з УГКЦ такі справді були інтелектуалами. І тепер такі є. Але чимало є таких, які кинулися в релігію в роки перебудови, бо думали, що гроші будуть загрибати лопаткою... Тому й маємо в церкві повний спектр: і негідників, і фанатиків, і святих людей. Ситуація неоднозначна... І коли Дмитро Корчинський докоряє, що у нас будуються забагато церков, то це також неправильно. На сході України якраз будуються мало церков українських конфесій...»

Геннадій Романюк, депутат Коломийської міської ради (голова комісії з питань освіти, культури, туризму, інформаційної політики, ЗМІ та свободи слова):

— У мене така думка з цього приводу. Я згоден з Дмитром Корчинським, що члени церкви повинні навчитися підтримувати одне одного

у складних ситуаціях. Християни повинні бути жертвними у ставленні до свого ближнього. Але я згоден і з Любомиром Грабцем у тому, що храм має бути... красивим і багатим. Адже храм є храм! Якщо наші предки передали нам святу Софію і ще багато безцінних пам'яток, які простояли на нашій землі понад тисячу років, то і ми повинні передати щось вартісне нашим нащадкам. Щоб і наші творіння могли стояти і прикрашати землю понад тисячу років! Але було б дуже добре, якби ці гарні храми будувалися виключно за кошти церковних громад, тих бідних людей, які з чистим серцем ідуть до Бога. Біда в тому, що до побудови церков нерідко долучаються люди з «нечистими» грошима. І потім ці «нечисті» люди впливають на церкву. І через священників, і навіть через вищих духовних осіб вони можуть деструктивно впливати на мирянів...»

Роман Пляцко, доктор фізико-математичних наук, член львівської філії НТШ:

— Зрозуміло, що, вибираючи між духовним і матеріальним, церква повинна віддавати перевагу духовному. Символічно, що яскравий зразок саме такого християнського підходу пропонує новообраний глава католицької церкви Папа Римський Франциск. Понтифік відмовився від «папамобіля», попросив замінити традиційний папський трон та й обідати вирішив у загальній їдальні; часом навіть сам і готує... Він заявив, що не буде переїжджати в офіційні папські апартаменти, а залишиться в гостьовій резиденції. За словами представників Ватикану, Папа Франциск не

хоче відгороджуватися від простих людей високими стінами Апостольського палацу. Він збирається ходити в бібліотеку палацу і працювати там. Відразу після обрання на Престол Святого Петра, яке сталося 13 березня, Папа відмовився від передбаченого лімузіна, а разом з іншими кардиналами відправився на спільну трапезу на невеличкому автобусі. Отже, сам Папа Франциск заявляє, що хотів би очолювати «бідну церкву для бідних...». Так що нічого фантастичного в словах колишнього лідера УНСО немає. Варто лише зупинитися на тому моменті, де Дмитро Корчинський стверджує, що нині будуються забагато церков. Може, в деяких регіонах саме так і є. Але не слід забувати, що в багатьох регіонах майже не будуються (іх не дозволяє будувати влада) церкви українських конфесій. Ми знаємо, що великі проблеми починаються навіть на стадії виділення землі під будівництво храмів УГКЦ або УПЦ КП. Тому позитивно сприймаючи твердження про внутрішню силу «бідної церкви», треба критично сприймати тезу Корчинського, яка стосується кількості церков. Нормалізація релігійного життя почнеться тоді (і ніяк не раніше), коли до всіх конфесій влада ставитиметься однаково.

Сергій ЛАЩЕНКО

«ПРО СТАН І ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РЕЛІГІЙНОЇ СИТУАЦІЇ ТА ДЕРЖАВНО-КОНФЕСІЙНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ»

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЗВІТ МІНІСТЕРСТВА КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ (КОРОТКИЙ ВИКЛАД)

Релігійна мережа, її кадрове та матеріальне забезпечення: основні тенденції, динаміка змін, перспективи розвитку
Релігійна мережа в Україні станом на 1 січня 2013 року представлена 55 віросповідними напрямками, в межах яких діє 36995 релігійних організацій, в тому числі 87 центрів та 295 управлінь, 35460 релігійних громад (справами церкви опікується 31313 священнослужителів), 500 монастирів (чернечий послух несуть 6834 ченці), 370 місій, 81 братство, 202 духовних навчальних заклади (навчається 19752 слухачі), 13157 недільних шкіл. Висвітленням релігійного життя займаються 384 церковних друкованих засобів масової інформації. Для проведення богослужінь релігійні організації використовують 23814 культових та пристосованих під молитовні будівлі.

Дослідження темпів зростання кількості церковно-релігійних інституцій свідчить, що розширення релігійної мережі за останні чотири роки набуло усталеного характеру, перебуває у межах до 2% та демонструє тенденцію до зменшення такого приросту. У 2012 році мережа релігійних організацій, порівняно з попереднім роком зросла на 1,4%, тоді як у 2011 р. цей показник становив 1,8%, у 2010 р. — 1,9%, у 2009 р. — 2,0%, у 2008 р. — 1,8%.

Аналіз кількісних показників поширення та розподілу релігійних осередків по території держави демонструє дещо вищу концентрацію їх чисельності на заході держави із тенденцією до зменшення на схід та південь: у 8 областях Західного регіону (Волинська, Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Рівненська, Тернопільська, Хмельницька, Чернівецька) сконцентровано 39% релігійної мережі держави, в 9 областях Північно-Центрального регіону (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Полтавська, Сумська, Черкаська, Чернігівська області та м. Київ) — 31,0%, в 10 областях Південно-Східного регіону (Автономна Республіка Крим, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Луганська, Миколаївська, Одеська, Харківська, Херсонська області та м. Севастополь) — 30,0%.

Динаміка змін релігійної мережі за 4 роки, демонструючи збільшення кількості релігійних організацій в абсолютних показниках (одиниці), свідчить про незначний (до 1%) перерозподіл їх концентрації по країні у відносних показниках. Це означає, що створена впродовж останніх років інституційна мережа релігійних організацій зберігає на території держави сталу конфігурацію, і, враховуючи стабільний щорічний приріст релігійних осередків, відповідає релігійним потребам віруючих.

Так, якщо на початок 2009 року у найбільшому за чисельністю релігійних організацій Західному регіоні загалом діяло 13778 осередків віруючих або 40,0% від загальної їх кількості, то на 1 січня 2013 року таких осередків було 14460, і вони становили 39,0% (за 4 роки кількість громад збільшилась на 682 одиниці або 4,9%, а їхня частка в загальнодержавному показнику зменшилась на 1,0%).

У другому за чисельністю Північно-Центральному регіоні на початок 2009 року нараховувалось 10441 організація або 30,0% від загальної кількості, то на сьогодні тут сконцентровано 11451 первинний осередок, що становить 31,0% релігійної мережі (за 4 роки кількість громад збільшилась на 1010 одиниць або на 8,8%, а їхня частка в загальнодержавному показнику збільшилась на 1,0%).

У Південно-Східному регіоні на початок 2009 року загальною кількістю релігійних осередків складала 10246 одиниць, або 30,0% від загальної їх кількості. На 1 січня 2013 року таких осередків нараховується вже 11084 одиниці, що становить 30,0% від загальної кількості релігійної мережі (за 4 роки кількість громад збільшилась на 838 одиниць або на 7,6%, але їхня частка в загальнодержавній мережі релігійних організацій залишилась стабільною).

Розподіл релігійних організацій за віросповідними напрямками свідчить про переважачу чисельність в Україні представників християнських деномінацій. Православні, католицькі та протестантські релігійні організації складають близько 94% релігійної мережі держави.

За конфесійною ознакою розподіл релігійних організацій свідчить про домінування в Україні православ'я, до складу якого на початок 2013 року входить 19107 релігійних організацій, що становить 51,6% від загальної кількості релігійних осередків віруючих країни, проти 17071 або 51,6% на початок 2009 року. Відтак, впродовж 4 років простежується тенденція до збереження питомої ваги православних у загальнодержавній складовій (ті ж самі 51,6%). Приріст кількості їхніх релігійних громад за 4 роки становив 2036 одиниць, у 2012 році — 828 одиниць або 4,3%, що є вищим від загальнодержавного (1,4%) показника приросту за 2012 рік.

Найчисельнішою серед православних церков України є Українська православна церква (УПЦ). За чотири останні роки УПЦ розширила свою мережу з 11539 осередків у 2009 році до 12895 у січні 2013 року (1356 організацій або 10,5% приросту).

На початок 2013 року релігійні організації УПЦ становлять 67,5% православних громад країни або 34,8% від усіх релігійних організацій держави. Переважна більшість релігійних структур УПЦ діють в центрі та на заході держави, зокрема в Вінницькій (1005), Хмельницькій (964), Донецькій (738), Київській (720), Волинській (666), Житомирській (662), Закарпатській (648), Рівненській (645) областях. Керівництво церквою здійснюється митрополією УПЦ та 48 єпархіальними управліннями. У 2013 році церква має 12574 релігійні громади (10068 священнослужителів), 203 монастирі (4873 ченці), 15 місій, 34 братства, 20 духовних навчальних закладів (4727 слухачів) та 4288 недільних шкіл. Діяльність УПЦ висвітлюють 108 періодичних релігійних видань.

(Продовження в наступному номері)

25 квітня виповнилося 100 років від дня смерті класика нашої літератури Михайла Коцюбинського. Ім'я письменника помічено й на літературній карті Криму. Тут він не раз бував, працював у складі комісії з боротьби із філоксерою на виноградниках Південного берега Криму в районі Сімєйза, Алушти, Кастрополя, Куру-Узєня (нині Сонячногірське) та ін. Бував у Севастополі, Ялті, Бахчисарай; своїми ногами сходові плантації побіля Кастанья, Демєрджі, Чатир-Дагу; мандрував углиб Кримського заповідного лісу до монастиря Кузьми і Дем'яна...

«Крим справив на мене таке сильне враження (краса природи не тільки вразила мене, а й пригнітила), що я ходив тут як уві сні...», — писав М. Коцюбинський із Сімєйза Михайлу Комарову.

Кримські враження залишилися у його записних книжках, у листах письменника до дружини, друзів, лягли в основу оповідань і новел «В путях шайтана», «На камені», «У грішній світ», «Під мінаретами»... Ці твори побудовані виключно на матеріалі, почерпнутому М. Коцюбинським з життя та побуту кримських татар, з використанням їхнього фольклору, зокрема легенд та переказів. Пись-

менник органічно вплітає в канву майстерно виконаних оповідань кримськотатарську лексику, від чого твори набувають колоритності, привабливості, правдивості. Тонко і яскраво художнім словом змальовує письменник південнобережні пейзажі — гори, багату і розкішну рослинність, море...

«Тут тільки море, скрізь море. Вранці сплїтть очі його блакить, удень гойдається зелена хвиля, вночі воно дихає, як слаба людина... В годину драгують своїм спокоєм, в негоду плює на берег, і б'ється, і реве, як звір, і не дає спати...».

Кримський період життя і творчості славетного українського письменника М. Коцюбинського останнім часом глибоко цікавить не лише українців Криму, а й аборигенів цього краю — кримських татар. Кримськотатарський письменник Юнус Кандим, який вільно читав і писав українською, добре знався на нашій літературі, перекладав Шевченка, Тичину, Сосюру та інших письменників, написав і підготував до друку своє дослідження про кримський період життя і творчості Михайла Коцюбинського, переклав кримськотатарською мовою низку його оповідань.

Однак здійснити свої творчі задуми не встиг:

ще дуже молодим, у 45 років, він відійшов за вічну межу 20 березня 2005 року. І тільки у 2011 році, через десять років з часу, як було підготовлено рукопис до видання, у сімферопольському видавництві «Таврія» побачила світ ошатна книжка: «Михайло Коцюбинський «Під мінаретами». До неї увійшли твори М. Коцюбинського кримською тематикою, а саме: нарис «В путях шайтана», оповідання «Під мінаретами» та акварель «На камені». Книжку видано двома мовами — українською і кримськотатарською в перекладах Юнуса Кандима. Таке двомовне видання творів великого «сонцеполонника» на кримськотатарську тематику сприяє духовному єднанню двох наших літератур, двох наших народів — українського і кримськотатарського.

Іменем М. Коцюбинського на півострові названо вулиці, кілька бібліотек. А нещодавно на Південному березі Криму в селищі міського типу Сімєйз, у будинку, де письменник жив у 1895 році під час свого приїзду в Крим у складі комісії з боротьби із філоксерою на виноградниках Південнобережжя, силами ентузіастів, палких прихильників творчості визначного письменника, класика нашої національної лі-

тератури, було відроджено музей Михайла Коцюбинського в Сімєйзі. Чому відроджено? А тому, що в 70-ті роки минулого століття зусиллями культурно-просвітницького товариства Криму і України тут були відкриті меморіальний музей М. Коцюбинського та бібліотека його імені, які проіснували до 1991 року.

На жаль, після розпаду СРСР, в нових суспільно-політичних умовах від усього того духовного надбання на будинку лишилася тільки меморіальна дошка... І ось, нарешті, після двадцяти років музей відроджено, твори кримської тематики видано, меморіальну дошку збережено... От би ще спромогтися на якщо не пам'ятник, то бодай погруддя письменника. Адже ж творчий і громадський подвиг цього великого патріота і майстра художнього слова заслуговує на це. Не будьмо ж безрідними іванами. Хай пам'ять завжди стукає в наші серця.

Любімо ближнього, думаймо про велике, робімо добро — як робив і до чого закликав нас наш великий національний письменник.

Данило КОНОНЕНКО,
член Національної спілки
письменників України

Михайло КОЦЮБІНСЬКИЙ

З самотності на ціле татарське село кав'ярні дуже добре видно було і море, й сірі піски берега. В одніні вікна й двері на довгу з колонками веранду так і перлась ясна блакить моря, в нескінченності продовжена блакитним небом. Навіть душе повітря літньої днини приймало м'які синяві тони, в яких танули й розпливалися контури далеких прибережних гір.

З моря дув вітер. Солоня проходила принадувала гостей, і вони, замовивши собі каву, тислись до вікон або сідали на веранді. Навіть хазяїн кав'ярні, кривоногий Мемет, пильно стежив за потребами гостей, кидав своєму молодшому братові: «Джепар... он каве... бір каве!»¹⁾. А сам вихилився в двері, щоб одіхнути вогким холодком та зняти на мить з голови крутлу татарську шапочку.

Поки червоний од задухи Джепар роздував у коминку жар та постукував рондельком, щоб вийшов добрий каймак²⁾, Мемет вдвлявся у море.

— Буде буря! — обізвався він, не обертаючись. — Вітер дужчає. Он на човні збирають вітрила!

Татари повернули голови до моря. На великому чорному баркасі, що, здавалося, повертав до берега, справді звивали вітрила. Вітер надував їх, і вони виривалися з рук, як великі білі птахи; чорний човен нахилився і ліг боком на блакитні хвилі.

— До нас повертає! — обізвався Джепар. — Я навіть пізнаю човен — то грек сіль привіз.

Мемет теж пізнав греків човен. Для нього це мало вагу, бо, oprіч кав'ярні, він держав крамничку, також єдину на все село, і був різником. Значить, сіль йому потрібна.

Коли баркас наблизився, Мемет покинув кав'ярню і подався на берег. Гості поспішили вихилити свої філіжанки і рушили за Меметом. Вони перетяли круту вузьку вулицю, обігнули мечет і спустились каменистою стежкою до моря. Сине море хвилювалося і кипіло на березі піною. Баркас підсакавав на місці, хлопав, як риба, і не міг пристати до берега. Сивовусий грек та молодий наймит-дангалак³⁾, стрункий і довгоногий, вбивались із сил, налягаючи на весла, однак їм не вдалося розігнати човен на береговий пісок. Тоді грек кинув у море котвицю, а дангалак почав швидко роззуватися та закусавати жовті штани вище колін. Татари перемовлялись з берега з греком. Синя хвиля скипала молоком біля їх ніг, а відтак танула і шипіла на піску, тікаючи в море.

— Ти вже готовий, Алі? — крикнув грек на дангалака.

Замість одповіді Алі перекинув голі ноги через край човна і скочив у воду. Зручним рухом він підхопив у грека мішок з сіллю, кинув собі на плече і побіг на берег. Його струнка фігура в вузьких жовтих штанах та синій куртці, здоровий, засмалений морським вітром вид

та червона хустка на голові прегарно одбивались на тлі блакитного моря. Алі скинув на пісок свою ношу і знов скочив у море, занурюючи мокрі рожеві литки в легку й білу, як збитий білок, піну, а далі миючи їх у чистій синій хвилі. Він підбігав до грека і мусив ловити мент, коли човен опускався врівень з його плечем, щоб зручно було прийняти важкий мішок. Човен бився на хвилі і рвався з котвиці, як пес із ланцюга, а Алі все бігав од човна на берег і назад. Хвиля здоганяла його та кидала йому під ноги клубки білої піни.

Часом Алі пропуслав зручний мент і тоді хапався за бік баркаса і піднімався разом з ним догори, мов краб, приліплений до кораблевого облявка.

Татари сходились на берег. Навіть у селі, на плоских дахах оселів з'являлися, незважаючи на спеку, татарки і виглядали звідти, як купки квіток на грядках.

Море дедалі втрачало спокій. Чайки знімались із самотнього берегових скель, припадали грудьми до хвилі і плакали над морем. Море потемніло, змінилось. Дрібні хвилі зливались до купи і, мов брили зеленкуватого скла, непомітно підкрадалися до берега, падали на пісок і розбивались на білу піну. Під човном клекотіло, кипіло, шумувало, а він підсакавав і плывав, немов нісся кудись на білогривих звірах. Грек часто обертався назад і з тривогою поглядав на море. Алі прудкіше бігав од човна на берег, весь забризканий піною. Вода при березі починала каламутитись і жовкнути; разом з піском хвиля викидала зо дна моря на берег каміння і, тікаючи назад, воліла їх по дну з таким гуркотом, наче там щось велике скреготало зубами й гарчало. Прибій за якої півгодини перескакував уже через каміння, заливав прибережну дорогу і підбирався до мішків з сіллю. Татари мусили відступити назад, щоб не замочити капців.

— Мемет! Нурла! Поможіть, люди, а то сіль підмочить! Алі! Йди ж туди! — хрипів грек.

Татари заворожились, і поки грек танцював з човном на хвилях, з нудьгою позираючи на море, сіль опинилась у безпечному місці.

НА КАМЕНІ

АКВАРЕЛЬ

Тим часом море йшло. Монотонний, ритмічний гомін хвиля переривався буханням. Спочатку глухе, як важке сапання, а далі сильне і коротке, як далекий стріл гармати. На небі сірим павутинням снували хмари. Розгойдане море, вже брудне й темне, насакавало на берег і покривало скелі, по яких потому стікали п'яточки брудної з піною води.

— Ге-ге! Буде буря! — кричав Мемет до грека. — Витягай на берег човна!

— Га? Що кажеш? — хрипів грек, намагаючись перекричати шум прибою.

— Човен на берег! — гукнув шосили Нурла.

Грек неспокійно закрутився і серед бризків і риків хвиля почав розпугувати ланцюг, ув'язувати мотузку. Алі кинувся до ланцюга. Татари скидали капці, закочували штани й ставали до помічі. Врешті грек підняв котвицю, і чорний баркас, підхоплений брудною хвилею, що з ніг до голови зміла татар, посунув до берега. Купка згнутих і мокрих татар галасливо витягала з моря, серед клекоту піни, чорний баркас, немов якусь морську потвору або величезного дельфіна.

Та ось баркас ліг на піску. Його прив'язано до палі. Татари обтріпувались і важили з греком сіль. Алі помагав, хоч часом, коли хазяїн забалакувався з покупцями, він нішком позирав на незнайоме село. Сонце стояло вже над горами. По голому сірому виступу скелі ліпились татарські халупки, зложені з дикого каміння, з плоскими земляними покрівлями, одна на одній, як хатки з карт. Без тинів, без воріт, без вулиць. Криві стежки вились по каменистій спадині, щезали на покривлях і з'являлись десь нижче просто од мурованих сходів. Чорно і голо. Тільки на одній покривлі росла якимсь чудом тонка шовковиця, а знизу здавалося, що вона розстеляла темну корону на блакиті неба.

Зате за селом, у далекій перспективі, відкривався чарівний світ. В глибоких долинах, зелених од винограду і повних сизої імлі, тіснились кам'яні громади, рожеві од вечірнього сонця або синючі густим бором. Круглі лісогори, мов велетенські шатра, кидали од себе чорну тінь, а далекі шпилі, сизо-блакитні, здавались зубами застиглих хмар. Сонце часом спускало з-за хмар у імлю, на дно долини, скісні пасма золотих ниток — і вони перетинали рожеві скелі, сині ліси, чорні важкі шатра та засвічували вогні на гострих шпильях.

При цій казковій панорамі татарське село здавалось грудю дикого каміння, і тільки рядок струнких двічат, що вертали од «чїшме»⁴⁾ з високими кулями на плечах, оживляв кам'яну пустелю.

Край села, у глибокій долині, біг поміж високих горіхів струмок.

Морський прибіл спинив його воду, і вона розлилася поміж деревами, одбиваючи в собі їх зелень, барвні халати татарок та голі тіла дїтвори.

— Алі! — гукнув грек. — Поможи зсипати сіль!

За ревом моря Алі ледве дочув.

Над берегом висів солоний туман од дрібних бризків. Каламутне море скаженіло. Вже не хвилі, а буруни вставали на морі, високі, сердиті, з білими гребенями, од яких з луском одривалися довгі китиці піни і злітали догори. Буруни йшли невинно, підбирали під себе зворотні хвилі, перескакували через них і заливали берег, викидаючи на нього дрібний сірий пісок. Скрізь було мокро, поналивано, в берегових ямках лишалась вода.

Раптом татари почули тріск, і рівночасно вода полилась їм у капці. То сильна хвиля підхопила човен і кинула їм на палю. Грек підбіг до човна і ахнув: у човні була діра. Він кричав од горя, лаявся, плакав — та рев моря покривав його лемент. Довелось витягти човен та й прив'язати знов. Грек був такий сумний, що, хоч запала ніч і Мемет кликав його в кав'ярню, не пішов у село і лишився на березі. Мов привиди, блукали вони з Алі серед водяного пилу, сердитого бухання та сильного запаху моря, що проймав їх наскрізь. Місяць давно вже зійшов і перескакував з хмари на хмару; при світлі його берегова смуга біліла од піни, наче вкрита першим пухким снігом. Врешті Алі, зваблений вогнями в селі, намовив грека зайти в кав'ярню.

Грек розвозив сіль по прибережних кримських селах раз на рік і звичайно боргував. На другий день, щоб не гаяти часу, він наказав Алі лагодити човен, а сам подався гірською тропою збирати по селах довгі: берегова стежка була затоплена, і з боку моря село було одрізане од світу.

Вже з полудня хвиля почала спадати, і Алі взявся до роботи. Вітер тріпав червону хустину на голові дангалака, а він порався коло човна та курникав монотонно, як прибій моря, піною. У відповідний час, як добрий мусульманин, він розстеляв на піску хустинку і став на коліна в богомільному спокої. Вечорами він розкладав над морем огонь, варив собі пїлав з підмочевого рижу, що лишився на баркасі, і навіть лагодився ночувати при човні, та Мемет покликав його в кав'ярню. Там лиш раз на рік, як наїздили покупці винограду, трудно було здобути місце, а тепер вільно й просторо.

В кав'ярні було затишно. Джепар дрімав коло печі, завішаної блискучою посудиною, а в печі дрімав і попелів вогонь. Коли Мемет будив брата покликком: «Каве!» — Джепар здригався, схоплювався і брався за міх, щоб розбудити вогонь. Огонь

у печі скалив зуби, пирскав іскрами і поблискував по мідяній посуді, а по хаті розходилась запашина пара свіжої кави. Під стелею гули мухи. За столами, на широких, оббитих китайкою ослонах, сиділи татари; в одному місці грали в кості, в другому — в карти, і скрізь стояли малі філіжанки з чорною кавою. Кав'ярня була серцем села, куди збігались усі інтереси людності, все те, чим жили люди на камені. Там засідали самі значні гості. Старий суворий мулла Асан, у чалмі й довгому халаті, що мішком висів на його кістлявому задубілому тілі. Він був темний і упертий, як віслук, і за це всі його поважали. Був тут і Нурла-ефенді, багатир, бо мав руду коро-ву, плетену гарбу і пару буйволів, а також заможний «юзбаш» (сотник), посідач єдиного на ціле село коня. Всі вони були родичі, як і ціла людність того невеличкого закинутого села, хоч це не заважало їм ділитися на два ворожі табори. Причина ворожнечі таїлась у невеличкому джерелі, що било з-під скелі і стікало течійкою якраз посередніні села, поміж татарськими родами. Тільки ця вода давала життя всьому, що росло на камені, і коли одна половина села спускала її на свої городчики, у другій боліло серце дивитись, як сонце і камінь в'ялять їм цибулю. Дві найбагатші й найбільш впливові особи в селі мали городи на різних боках течійки — Нурла на правому, юзбаш на лівому. І коли останній спускав воду на свою землю, Нурла затамував потік вище, одводив його до себе і давав воду своєму куткові. Це гнівило всіх лівобережних, і вони, забуваючи на родинні зв'язки, бороли право на життя своїй цибулі та розбивали один одному голову. Нурла і юзбаш стояли на чолі ворогуючих партій, хоч юзбашева партія немов переважала, бо на її боці був мулла Асан. Ця ворожнеча помічалась і в кав'ярні: коли прихильники Нурли грали в кості, то юзбашеві з презирством дивились на них і сідали до карт. В одному вороги сходились: усі пили каву. Мемет, що не мав города і, як комерсант, стояв вище партійних суперечок, усе шкандидав на кри-вих ногах од Нурли до юзбаша, зацїтькував і мирив. Його гладке обличчя і голена голова лисніли, як у облупленого барана, а в хитрих очах, завжди червоних, бликував неспокійний вогник. Він вічно був чимсь заклопотаний, щось вічно розмірковував, пригадавав, лічив і раз у раз бігав у крамничку, у лях то знов до гостей. Часом він вибігав з кав'ярні, піднімав лице уверх, до пласкої покривлі, і кликав:

— Фатме!..

І тоді од стін його дому, що здіймався над кав'ярнею, одділялась, мов тїнь, завинена в покривало жінка і тихо проходила через покривлю до самого її краю.

Він кидав їй наверх порожні мішки або щось наказував різким, скрипучим голосом, коротко і владно, як пан служебці, — і тінь зникала так само непомітно, як і з'являлась.

Алі раз побачив її. Він стояв коло кав'ярні і стежив, як тихо ступали жовті патинки по кам'яних сходах, що еднали Меметову хату з землею, а ясно-зелене «фередже»⁹⁾ складками спадало по стрункій фігурі од голови аж до червоних шароварів. Вона спускалась тихо, поволі, несучи в одній руці порожній кухоль, а другою притримуючи фередже так, що тільки великі довгасті чорні очі, вимовні, як у гірської сарни, міг бачити сторонній. Вона спинилася очі на Алі, відтак спустила повіки і пройшла далі тихо і спокійно, як єгипетська жриця.

Алі здалося, що ті очі пірнули в його серце, і він поніс їх з собою.

Над морем, лагодячи човна та курникаючи свої сонні пісні, він дивився у ті очі. Він бачив їх скрізь: і в прозорій як скло та як скло дзвінкій хвилі, і на гарячому, блискучому на сонці камені. Вони дивились на нього навіть із філіжанки чорної кави. Він частіше поглядав на село і часто бачив на кав'ярні, під одиночним деревом, невіразну фігуру жінки, що була звернена до моря, немов шукала своїх очей.

До Алі скоро звикли в селі. Дівчата, проходячи од чішме, ніби ненароком, одкривали обличчя, коли стрічались з красунем турком, потому паленілі, йшли швидше й шептались поміж себе. Мужській молоді подобалась його весела вдача. Літніми вечорами, такими тихими й свіжими, коли зорі висіли над землею, а місяць над морем, Алі виймав свою зурну, привезену з-під Смірні, примощувався під кав'ярню або деінде і розмовляв з рідним краєм сумними, жапаючими за серце згуками. Зурна скликала молодь, мужську, звичайно. Їм зрозуміла була пісня Сходу, і скоро в тіні кам'яних осель, перетканих блакитним світлом, починалась забава: зурна повторяла один і той самий голос, монотонний, невірзаний, безконечний, як пісня цвіркуна, аж робилось млосно, аж починало під серцем свербіти, й запаморочені татари підхоплювали в такт пісні:

— О-ля-ля... о-на-на...

З одного боку дрімив таємний світ чорних велетнів гір, з другого — лягло долі погідне море й зітхало крізь сон, як мала дитина, і тремтіло під місяцем золотого дорогою...

— О-ля-ля... о-на-на...

Ті, що дивились згори, з своїх кам'яних гнізд, бачили часом простягнену руку, що попадала під промінь місяця, або тремтять у танці плечі і слухали одноманітний, в'їдливий приспів до зурни:

— О-ля-ля... о-на-на...

Фат'ма теж слухала. Вона була з гір. З далекого гірського села, де жили інші люди, де були свої звичаї, де лишилися подруги. Там не було моря. Прийшов різник, заплатив батькові більше, ніж могли дати свої парубки, й забрав її до себе. Противний, неласкавий, чужий, як усі тут люди, як цей край. Тут нема родини, нема подруг, прихильних людей, це край світа, нема доріг навіть звідси...

— О-ля-ля... о-на-на...

Нема доріг навіть, бо як море розсердиться, то забирає єдину прибережну тропу... Тут тільки море, скрізь море. Вранці сліпить очі його блакить, удень гойдається зелена хвиля, вночі воно дихає, як слаба людина... В годину дратує своїм спокоєм, в негоду плює на берег, і б'ється, і реве, як звір, і не дає спати... Навіть в хату залазить його гострий дух, од якого нудить... Од нього не втечеш, не сховаєшся... воно скрізь, воно дивиться на неї... Часом воно дрончить: укріється білим, як сніг на горах, туманом; здається, нема його, шезло, а під туманом усе-таки б'ється, стогне, зітхає... Ось як тепер, о!..

— Бу-ух!.. бу-ух!.. бу-ух!..

— О-ля-ля... о-на-на...

...Б'ється під туманом, як дитина в пелюшках, а потому скидає їх з

себе... Лізуть угору довгі, подерті шматки туману, чіпляються до мечету, закутують село, залазять у хату, сідають на серце, навіть сонця не видно... Та от тепер... от тепер...

— О-ля-ля... о-на-на...

...Тепер вона часто виходить на дах кав'ярні, притуляється до дерева і дивиться на море... Ні, не моря вона шукає, вона стежить за червоною пов'язкою на голові чужинця, немов сподівається, що побачить його очі — великі, чорні, гарячі, які їй сняться... Там, на піску, над морем, зашвіла тепер їїлюбима квітка — гірський крокіс...

— О-ля-ля... о-на-на...

Зорі висять над землею, місяць — над морем...

.....

— Ти здалеку?

Алі здригнувся. Голос шов зверху, з даху, і Алі підняв туди очі.

Фат'ма стояла під деревом, а тінь од нього вкривала Алі. Він спаленів і заїкнувся:

— З... п-під... Смірні... далеко звідси...

— Я з гір.

Мовчанка.

Кров бухала йому до голови, як морська хвиля, а очі полонили татарка й не пускала од своїх.

— Чого забився сюди? Тобі тут сумно?

— Я бідний — ні зірки на небі, ні стебла на землі... заробляю.

— Я чула, як ти граєш...

Мовчанка.

— Весело... У нас у горах також весело... музики, дівчата веселі... у нас нема моря... А у вас?

— Близько нема.

— Йохтер?¹⁰⁾ І ти не чуєш у хаті, як воно дихає?

— Ні. У нас замість моря пісок... Несе вітер гарячий пісок, і ростуть гори, немов горби верблужі... У нас...

— Цес!..

Вона наче ненароком висунула з-під фередже білий, випещений вид і поклатла з фарбованим нігтем палець на повні рожеві уста.

Навкруги було безлюдно. Блакитне, як друге небо, дивилось на них море, й лиш біла мечету просунулась якась жіноча постать.

— Ти не боїся, ханим?¹¹⁾ розмовляти зо мною? Що зробиш Мемет, як нас побачить?

— Що він схоче...

— Він нас заб'є, як побачить.

— Як він схоче...

* * *

Сонця не було ще видно, хоч деякі шпилі Яйли вже рожевіли. Темні скелі виглядали понуро, а море лежало внизу під сірою поволокою сну. Нурла спускався з Яйли і сливе біг за своїми буйволами. Він поспішався, йому було так пильно, що він не помічав навіть, як копиця свіжої трави зувалася із гарби на спини буйволам і розтрушувалась по дорозі, коли високе колесо, зачепившись за камінь, підкидало на бігу плетеною гарбою. Чорні присадкуваті буйволи, покручуючи мохнатими горбами й лобатими головами, звернули в селі до свого обійстя, але Нурла опам'ятався, повернув їх у другий бік і зупинився аж перед кав'ярнею. Він знав, що Мемет там ночує, і шарпнув двері.

— Мемет, Мемет! Кель мунда!¹²⁾ Мемет, заспаний, скочив на ноги і протирав очі.

— Мемет! Де Алі? — питав Нурла.

— Алі... Алі... тут десь... — і він обвів зором порожні лавки.

— Де Фат'ма?

— Фат'ма?... Фат'ма спить...

— Вони в горах.

Мемет витріщив на Нурлу очі, спокійно перейшов через кав'ярню і виглянув надвір. На дорозі стояли буйволи, засипані травою, і перший промінь сонця лягав на море.

Мемет вернувся до Нурли.

— Чого ти хочеш?

— Ти божевільний... Я тобі кажу, що твоя жінка втекла з дангалаком, а їх бачив у горах, як повертав із Яйли.

Меметові очі полізли наверх. Дослухавши Нурлу, він одіпхнув його, вискочив з хати і, коливаючись на своїх кривих ногах, поліз по східцях наверх. Він оббіг свої покої і вискочив на дах кав'ярні. Тепер він справді був як божевільний.

— Осма-ан! — крикнув він хриплим голосом, приклавши долоні до рота. — Са-алі! Джела-ар! Бекір! Кель мун-да-а! — Він обертася на всі сторони і скликав, як на пожежу: — Усе-ін! Муста-фа-а-а!

Татари прокидались і з'являлись на пласких покрівлях.

Тим часом Нурла помагав знизу: — Ас-ан! Маму-ут! Зекерій-а-а! — гукав він не своїм голосом.

Сполох літав над селом, знімався вгору, до верхніх хатин, скочувався вниз, скакав з покрівлі на покрівлю і збирав народ. Червоні фези з'являлись скрізь і кривими та крутими стежками збігались до кав'ярні.

Нурла пояснював, що сталося.

Мемет, червоний і неспритомний, мовчки поводив по юрбі вибалушеними очима. Врешті він підбіг

до краю покрівлі і скочив униз зручно й легко, як кіт.

Татари гули. Усіх тих родичів, що ще вчора розбивали один одному голови в сварці за воду, еднали тепер почуття образи. Зачеплено було не тільки Меметову честь, але й честь усього роду. Якийсь злиденний і мерзенний дангалак, наймит і заволока. Річ нечувана. І коли Мемет виніс із хати довгий ніж, яким різав овець, і, блиснувши ним на сонці, рішуче застромив за пояс, рід був готовий.

— Веди!

Нурла рушив попереду, за ним, налягаючи на праву ногу, поспішався різник і вів за собою довгу низку обурених і завзятих родичів.

Сонце вже показалося і пекло камінь. Татари злазили вгору добре відомою їм стежкою, витягшись у лінію, як колонка мандруючих мурах. Передні мовчали, і тільки заду рядка сусіди перекидались словами. Нурла виступав з рухами гончого пса, який нюшить уже дичину. Мемет, червоний і понурий, помітніше шкандибав. Хоч було ще рано, сірі маси каміння нагрілися вже, як черинь печі. По їх голих, вигнутих боках, то круглих, як велетенські шатра, то гострих, мов вершки заклятих хвиль, слався м'ясистим листом отруйний молочай, а нижче, туди ік морю, сповзав поміж синяві груди каміння яро-зелений капорещ. Вузенька стежка, ледве помітна, як слід дикого звіра, шезала часом серед кам'яної пустині або ховалась під виступом скелі. Там було вогко й холодно, і татари піднімали фези, щоб освіжити голени голови. Звідти вони знову вступали у піч — розпа-

лену, душну, сіру й залиту сліпучим сонцем. Вони уперто дерлись на гори, подавшись тлубом трохи вперед, погойдуючись злегка на вигнутих дугою татарських ногах, або обминали вузькі й чорні провалля, черкаючись плечем об гострий бік скелі та ставлячи на край безодні ноги з певністю гірських мулів. І чим далі вони йшли, чим важче їм було обминати перешкоди, чим сильніше пекло їх зверху сонце, а знизу камінь, тим більше завзяті одбивались на їх червоних, упрілих обличчях, тим сильніше запеклість випирала їм з лоба очі. Дух ших диких, ялових, голих скель, що на ніч умирали, а вдень були теплі, як тіло, обняв душі покривджених, і вони йшли обороняючи свою честь і своє право з незламністю суворої Яйли. Вони поспішалися. Їм треба було перейняти втікачів, поки вони не добралися до сусіднього селця Суаку та не втекли морем. Правда, і Алі, й Фат'ма були тут людьми чужими, не знали стежок і легко могли заплутатися в їх лабіринті — і на це рахувала погоня. Проте, хоч до Суаку лишилось небагато, ніде нікого не було видно. Робилось душним, бо сюди, в гори, не долігав вогкий морський вітер, до якого вони звикли на березі. Коли вони спускались у провалля або злазили на гору, дрібні колочі камінці сипались їм з-під ніг — і це дратувало їх, упрілих, стомлених і лихих: вони не знаходили того, чого шукали, а тим часом кожен з них покинув у селі якусь роботу. Задні трохи припинилися. Зате Мемет поривався наперед, з затуманеним зором і головою, як у роз'юшеного цапа, і, шкутильгаючи, то виростав, то опадав, як морська хвиля. Вони почали тратити надію. Нурла опізнився, це було очевидячки. Проте йшли. Кілька раз заломистий берег Суаку блиснув їм згори сірим піском й зникав. Раптом Зекерія, один з передніх, сикнув і зупинився. Всі озирнулись на нього, а він, не мовлячи ні слова, простяг руку вперед і показав на високий кам'яний ріг, що виступав у море. Там, з-за скелі, на один мент мигнула червона головна пов'язка і зникла. У всіх закалатало серце, а Мемет стиха рикнув. Вони зирнулися — їм прийшла до голови одна думка: якби вдалось загнати Алі на ріг, то можна взяти його там голіруч. Нурла мав уже план; він поклав на уста палець, і коли всі замовкли, розділив їх на три частини, що мали оточити ріг з трьох сторін; з четвертої скеля стрімко спадала в море. Всі стали обережними, як на влогах, тільки Мемет кипів і рвався наперед, просвердлюючи жадним оком скелю. Та ось виткнувся з-за каміння краєчок зеленого фередже, а за ним злавив на гору, мов виростав із скелі, стрункий дангалак. Фат'ма йшла попереду — зелена, як весняний кущ, а Алі, на своїх довгих ногах, тісно обтягнених жовтими ногавицями, в синій куртці і червоній пов'язці, високий і гнучкий, як молодий кипарис, здавався на тлі неба велетнем. І коли вони стали на вершечку, з прибережних скель знявся табун морських птахів і вкрив блакить моря тремтячою сіткою крил.

Алі, очевидячки, заблудився і радився з Фат'мою. Вони з тривоого оглядалися на кручу, шукали стежки. Здалеку виднілась спокійна бухта Суаку.

Раптом Фат'ма жажнулася і скрикнула. Фередже зсунулось з її голови і впало додолу, а вона з жахом втопила очі у налітні кров'ю скажені чоловікові баньки, що дивились на неї з-за каменя. Алі озирнувся, і в ту ж мить з усіх сторін полізли на скелю, чіпляючись руками й ногами за гостре каміння, і Зекерія, і

Джепар, і Мустафа — всі ті, що слухали його музику і пили з ним каву. Вони вже не мовчали; з грудей їх, разом з гарячим віддихом, вилітала хвиля змішаних згуків і йшла на втікачів. Тікати було нікуди. Алі випростувався, уперся ногами в камінь, поклав руку на короткий ніж і чекав. Од його вродливого лица, блідого й гордого, біла відвага молодого орла. Тим часом за ним, над кручею, кидалася, як чайка, Фат'ма. З одного боку було ненавидне море, з другого — ше більш ненавидний, нестерпучий різник. Вона бачила його побаранілі очі, недобрі сині уста, коротку ногу і гострий різницький ніж, яким він різав овець. Її душа перелинула через гори. Рідне село. Зав'язані очі. Грають музики, і різник веде її звідти над море, як овечку, щоб заколоти. Вона розпучливим рухом закрила очі і втратила рівновагу. Синій халат в жовті півмісяці нахилився і зник серед крику сполоханих чайок...

Татари жажнулись: ця проста і несподівана смерть одкинула їх од Алі. Алі не бачив, що сталося позад його. Як вовк, поводив він навкруги очима, дивуючись, чого вони ждуть. Невже бояться? Він бачив перед собою полиск хижих очей, червоні й завзяті обличчя, роздуті ніздрі й білі зуби — і вся ця хвиля лютої раптом наскочила на нього, як морський прибіл. Алі оборонявся. Він проколов руку Нурлі і дряпнув Османа, та в ту ж хвилю його збили з ніг, і, падаючи, він бачив, як Мемет підняв над ним ніж і всадив йому між ребра. Мемет колов куди попало, з несталою смертельною ображеною і з байдужністю різника, хоч груди Алі перестали вже дихати, а гарне обличчя набрало спокою.

Справа була скінчена, честь роду визволена з ганьби. На камені, під ногами, валялось тіло дангалака, а біля нього стоптане й пошматоване фередже.

Мемет був п'яний. Він хитався на кривих ногах і вимахував руками, його рухи були безглуздими і зайвими. Розіпхнувши цікавих, що товпились над трупом, він ухопив Алі за ногу і поволік. За ним рушили всі. І коли вони йшли назад тими самими стежками, спускаючись униз та злазючи на гору, розкішна голова Алі, з обличчям Ганімеда, билася об гостре каміння і спливала кров'ю. Часом вона підскакувала на нерівних місцях, і тоді здавалося, що Алі з чимсь згоджується і каже: «Так, так...»

Татари йшли за ним і лаялись.

Коли процесія вступила врешті в село, всі пласкі покрівлі вкрисли барвними масами жінок і дітей і виглядали, як сади Семіраміди.

Сотки цікавих очей проводили процесію аж до моря. Там на піску, аж білому од полудневого сонця, стояв похилений трохи чорний баркас, мов викинений в бурю дельфін з пробитим боком. Ніжна блакитна хвиля, чиста й тепла, як перса дівчини, кидала на берег мереживо пини. Море зливалось з сонцем в радісний усміх, що досягав аж ген далеко, через татарські оселі, через садки, чорні ліси — до сірих нагрітих громад Яйли.

Все осміхалось.

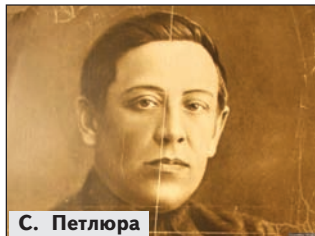
Без слів, без наради татари підняли тіло Алі, поклати його в човен і при тривожих жіночих криках, що неслись із села, з пласких дахів, як зойк наляканих чайок, дружно зіпхнули човен у море. Шурхнув по камінцях човен, плюснула хвиля, загойдався на ній баркас і став.

Він стояв, а хвиля гралась навкруги його, плюскола в боки, бризкала піною і потику, ледве помітною односила в море.

Алі плив назустріч Фат'мі...

Чернігів, січень 1902

- 1) Одна кава... дві кави.
- 2) Піна на каві.
- 3) Дангалак (татар.) — весляр.
- 4) Фонтан
- 5) Фередже (татар.) — паранджа.
- 6) Нема?
- 7) Хазяйка, пані.
- 8) Йди сюди!

С. Петлюра

...На ст. Печановка, Ю.-З. ж. д., отказали в приеме телеграммы с выражением соболезнования по поводу смерти Леси Украинки на украинском языке... На похоронах писателей М. М. Коцюбинского (в Чернигове) и Леси Украинки (в Киеве) не допущено произнесение речей... Епископом подольским Серафимом запрещены панхиды по Шевченко ввиду их демонстративного характера...

(Из ст.: Украинская жизнь в 1913 году // газета «Речь» за 1914 год)

1913 рік виявився рубіжним у житті ряду видатних діячів української культури, і це спонукало громадську думку до серйозних аналізів і оцінок подвижницької долі славних синів і доньок України. Леся Українка, Михайло Коцюбинський...

Отож у столітній ювілей їхньої світлої Пам'яті подумки повертаєшся до їхніх діянь, таких нелегких в умовах царату, до об'єктивної оцінки сучасників і нащадків, до змінених історичних і державницьких пріоритетів.

Письменнику М. М. Коцюбинському, його літературній долі поталанило дещо більше, ніж його колегам-сучасникам, «затаврованим» і «викресленим» з літератури в радянську добу, таким, як Б. Грінченко, О. Пчілка, М. Чернявський, А. Кримський, С. Єфремов, М. Зеров, М. Плевако, В. Леонтович, М. Могилянський... Його ж творча біографія зазнала ідеологічної кастрації, перекручення і спрощення.

Сьогодні дослідники-літературознавці, з одного боку, прагнуть над відтворенням повного і гармонійного портрета видатного митця, а з іншого, — намагаються повернути і використати багату літературознавчу спадщину про Коцюбинського, зокрема, з минувшини його сучасників.

У цьому плані хочу звернути увагу пересічного читача на літературознавчі студії, які з'явилися в 1913 році — як висока шана і прощання з дорогим товаришем: це стаття В. Леонтовича у львівському «ЛНВ». — Т. 63. — № 5. — 1913; М. Могилянського — в «Речі», М. Зерова і стаття-некролог Симона Петлюри «Пам'яті Коцюбинського», вміщена в московському часописі «Украинская жизнь», № 4.

Як слушно зауважує сучасний історик В. Солдатенко,

співредактор «Украинской жизни» С. В. Петлюра дає блискучий зразок літературознавчого нарису, написаного з глибоким знанням творчості і життєвого шляху письменника (див. монографічне дослідження В. Солдатенка «Винниченко і Петлюра: Політичні портрети революційної доби». — Київ, 2007. — с. 78-79).

На сьогоднішній день ми маємо достатню кількість необхідних першоджерел, аби висловлювати свої переконливі судження: видані твори самого Симона Васильовича, спогадів сучасників, численної літератури, між іншим, і закордонної, яка переосмислює і переоцінює

за його статтю в № 24 «Нова Дума і національне питання». Автору інкримінується п. 2; п. 6. ст. 129...» (грудень 1907 р.).

Отже, літературна оцінка творчого шляху М. М. Коцюбинського в «Украинской жизни» 1913 року — це важливий і своєчасний крок до ознайомлення усієї демократичної Росії з видатним українським письменником європейського рівня, з творами якого російський читач на той час був уже добре обізнаний у перекладах. В невеличкій статтю-некролог Симон Васильович вклав усю свою душу, увесь свій публіцистичний талант, досвід написання літературних

змісту, цікава новизна тем, оригінальне розроблення їх, глибоке розуміння психології героїв і, нарешті, яскрава барвистість, багатство мови, що створили Коцюбинському славу найкращого стиліста серед українських письменників». (Симон Петлюра. Статті, листи, документи. — Нью-Йорк, 1956. — с. 157).

Не знаєш, чому тут більше дивуватися: чи самому майстерному портрету митця, чи такій об'ємній літературознавчій характеристиці, вміщеній на трьох з половиною сторінках тексту! Чи тому, як сучасні молоді дослідники «відкривають» давно винайдене «колесо».

Окремі тези автор присвятив сполученню в творах М. Коцюбинського психологізму і пейзажної лірики, «музичності й пестливої мелодійності стилю», зупинився на прижиттєвих перекладах французькою, німецькою, шведською, чеською, польською та російською мовами. Він відзначив особливу здібність письменника поєднувати воедино національне і загальнолюдське, а також виділяє як головне у всій його творчості — «...це любов до людини і глибока віра в неї».

Як літературний критик Симон Петлюра заклад методологічні основи подальшого дослідження творчості М. М. Коцюбинського. Він розглядає її в контексті процесу «зро-

М. Коцюбинський

зразнавців буде цікаво, що його бабця була співзасновницею та ігуменею Топловського монастиря (під Феодосією). Іще одна цікава деталь: гарний переклад російською мовою статті С. Петлюри зробила Наталя Лівичівка-Холодна, прекрасна поетеса з діаспори, подруга Олени Теліги, надзвичайна людина, якій доля відміряла 103 роки життя.

Як відомо, чимало планується найближчим часом щодо вшанування пам'яті М. М. Коцюбинського кримчанами. Вже зараз сімферопольські бібліотеки № 7 (Н. В. Каржавіна), № 4 (І. В. Рейдер) та інші провели літературні «години пам'яті» Коцюбинського з учнями-старшокласниками. В середині травня в Сонячногірському під Алуштою готується третя науково-практична конференція: «М. М. Коцюбинський — людина, громадянин, наш сучасник» (організатори В. В. Навроцький з Ялти та В. В. Олєфіренко з Донецька). Наприкінці травня на

СИМОН ПЕТЛЮРА ПРО МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО

історичну значущість, в тому числі публіцистичну і культурологічну, одного з провідників національного відродження української державності. Нас дещо вражає незвичність той факт, що в серці імперської другої столиці — Москві успішно функціонував такий ідейний український часопис, як «Украинская жизнь», співредактором якого був саме такий непокірливий і несхитний козарлюга і бурсак, як «недоучка и неудачник» Симон — «український Болівар». Про це свого часу з підозрою розмірковував В. Винниченко (1949). В цьому питанні, думаю, Володимир Кирилович був необ'єктивним, та й як міг він змиритися з першістю Симона Васильовича Петлюри в боротьбі за національні пріоритети. А от С. Єфремов, який часом не жалувал симпатією Петлюру, після цього (його редакторства в «Украинской жизни») різко змінює свою оцінку і ставлення на краще...

Про «веселі» тогочасні часи української журналістики і ролі в ній С. В. Петлюри свідчать, приміром, такі факти: після поразки революції 1905-1907 рр. «...Редактора газети «Рада» було двічі оштрафовано на 100 крб. кожного разу: в перший раз за статтю (№ 220) «Голодна небезпека і харчові засоби у Київщині», другого разу за статтю С. Єфремова «Темної ночі» (№ 248)... Редактора колишньої «Вільної України» д. Шабленка поліція розшукує, аби притягти його до відповідальності по ст. 126 та 129... В Києві Судова палата затвердила постанову прокурора притягти до суду параграфу 129 автора п'єси «Весняні хвилі»... Притягнуто також до суду редактора української шоттижневої газети «Слово» С. Петлюру

портретів. (Він був також автором нарисів про Т. Шевченка, І. Франка, М. Заньковецьку, І. Карпенку-Карого, М. Лисенку, К. Михальчука та ін., наполегливо збирав матеріали про М. Драгоманова, про кирило-мефодіївців, народників 80-х тощо. Все це було перевидано окремою збіркою після 1917 р.).

В оцінці творчого доробку Коцюбинського Симон Петлюра, зокрема, зазначає: «Він був справжній митець і спі-

Перед конференцією в Сонячногірському, присвячену творчості М. М. Коцюбинського (справа наліво): Петро Вольвач, Володимир Навроцький, Валерій Басиров, Петро Бабець

вещ краси, шукач правди і творець естетичних цінностей... Ми читали з захопленим інтересом цю «книгу життя», що її опоетизував Коцюбинський, і на власні очі переконувались, що на кожній сторінці її допитливість митця зупиняється на нових, досі не порушених ним темах, поширюються межі його творчості, заповнюється вона новим і багатим змістом... (і т. д.) // Украинская жизнь. — 1913. — № 4. — с. 5.

Редактор «Украинской жизни» подає стислий огляд творчої лабораторії письменника, роблячи наголос «на продуману зрілість думки і філігранну обробку форми... до цього додається значущість

стання української культурної творчості» взагалі. Звичайно, все це органічно переплітається з тим, що написали про Михайла Коцюбинського Іван Франко, Микола Зеров, Микола Чернявський, Сергій Єфремов, Олександр Дорощевіч та інші видатні літературознавці.

* * *

Крим — це унікальне місце, тісно пов'язане пам'яттю про життя і творчий доробок Михайла Михайловича Коцюбинського. Тут він працював у протифілоксерній експедиції, тут набрався вражень від чудової природи, суспільного життя і соціальних змін на зламі XIX і XX століть, тут напрацювався цикл кримських сюжетів, тут відбувалися зустрічі з українськими та російськими діячами культури, тут перебував з сім'єю на короткочасному відпочинку...

А тому не дивно, що саме в Криму набирає сили культурно-просвітницька хвиля популяризації творчого доробку таких українських митців, як С. Руданський, О. Кониський, талановита сім'я Алчевських-Бекетових, М. Коцюбинський, Л. Українка, М. Чернявський, В. Сосюра, Остап Вишня, М. Зеров та багатьох інших. До речі, зауважу, що вищезгаданий Симон Васильович Петлюра мав кримське коріння. Декому з кримських

базі Кримського гуманітарного університету та Сімеїзького музею М. М. Коцюбинського збирається Всеукраїнська наукова конференція: «Кримський текст Михайла Коцюбинського» (організатори Н. Костянець, С. Кочерга та ін.). Традиційно в цих заходах беруть участь учні і студенти Ялти, Сімеїзу, Малореченського, Рибачого, Сімферополь та інших міст, педагоги, журналісти, письменники, аматори-краєзнавці тощо. Краєзнавці і педагоги Великої Ялти (М. Мисяк, В. Навроцький, В. Овсійчук, С. Регрут та ін.) порушують питання про надання школі в Сімеїзі імені письменника М. М. Коцюбинського. Журналіст, письменник і видавець із Сімферополя Валерій Басиров долучився до унікального видання оповідань М. М. Коцюбинського українською і кримськотатарською мовами. Будемо сподіватися і цього разу на плідну роботу всіх шанувальників творчості Михайла Михайловича Коцюбинського, творчих зустрічей із шкільною та студентською молоддю, екскурсійних мандрівок, цікавих повідомлень і особливо виходу в світ «Матеріалів ювілейних конференцій».

Петро БАБЕЦЬ,
історик-краєзнавець
Дніпропетровщина

ЗАЧАРОВАНИЙ КРИМОМ КОЦЮБІНСЬКИЙ

25 квітня 2013 року весь літературний світ схилив голову в пам'ять про великого українського письменника Михайла Михайловича Коцюбинського. Саме цього дня виповнилося 100 років з дня його смерті. Максим Горький писав: «Велику людину втратила Україна, довго і добре буде пам'ятати вона його добру роботу». І додав у статті, присвяченій Коцюбинському: «Людяність, краса, народ, Україна — це улюблені теми розмов Коцюбинського, вони завжди були з ним, як його серце, розум, його славі ласкаві очі... Його українське серце завжди було на батьківщині, — її скорботами він жив, її муками мучився».

Перше знайомство молодого тридцятирічного письменника з Кримом відбулося навесні 1895 року. Коцюбинський приїхав до Криму для роботи на виноградниках Південного берега на посаді інспектора філоксерного комітету. У 1896 році Михайло Михайлович був переведений в Алуштинську долину, звідки він «перекочував» в Курю-Узень, нині Сонячногірське. Наступний приїзд Коцюбинського в Крим відбувся у 1904 році. До Криму письменник, користуючись літньою відпусткою, приїхав у пошуках нових тем. Після недовгого перебування в Севастополі і Алушці він разом з дружиною попрямував углиб кримського заповідного лісу, в жіночий монастир Косьми та Даміана. Різкий контраст між величною красою кримського лісу і укладом монастирської обителі послужив приводом для створення новели «В грішній світ». Покинувши Косьмодаміанівський монастир, Коцюбинський вирушив у Бахчисарай «шукати натуру», за його власним висловом. Результатом «пошуку» стало оповідання «Під мінаретами».

Останню подорож до Криму Михайло Михайлович здійснив у червні 1911 року. Цього разу на півострів письменника привела важка хвороба молодшого сина — запалення легенів. Коцюбинські приїхали всією сім'єю і зупинилися в Сімеїзі, в будинку купця Гафурова. Жили замкнуто, ходили пішки в Алушку. Через 2 роки після поїздки до Сімеїзу Михайло Михайлович помер від важкої хвороби серця.

Образ Коцюбинського увічнений у художній літературі, живописі, скульптурі, музиці, народному мистецтві. За мотивами його творів зняті фільми. Ім'я Михайла Михайловича Коцюбинського увічнено в назвах бібліотек, вулиць, музеїв, театрів, посідаючи гідне місце на культурній, літературній, географічній картах як Криму, так і всієї України. У Сімферополі ім'я класика української літератури Михайла Михайловича Коцюбинського близько 60 років з честю носить бібліотека-філія № 4 Централізованої бібліотечної системи для дорослих, активно популяризує його творчість, «кримський період» життя на власному сайті, під час масових читачських заходів.

Ірина РЕЙДЕР,
завідувач бібліотеки-філії № 4
ім. М. М. Коцюбинського
м. Сімферополь

Місцеві вчителі та гості конференції. Сонячногірське, травень 2012 р.

Лана Перлулайнен (Світлана Романівна Жемчужина) народилася і виросла у далекій В'ятці. Іжора — річка її дитинства. Перший університет був російським (Казань). Та вже згодом — Харківський ВНЗ і, нарешті, — Львів, який став для поетеси осередком духовного буття, незмінним орієнтиром у її, Лани Перлулайнен, особистому і громадянському, національному і творчому часопросторі.

Поетеса навдивовиж тонко і глибоко, на генетичному рівні, відчуває і розуміє Львів. Як тут не повірити в реінкарнацію непокірних і непокорених душ. Адже за походженням Лана Перлулайнен — інгерманландка (є така субетнічна група фінів, яка, на превеликий біль, «фатально швид-

* * *
Григорію Гулику
А Львів — мій дім.
І майстерня — Львів.
Пастка моя. Омана.
Столиця блазнів і королів,
пліток і політиканів.
Як він, заплутаний
мій маршрут:
без ладу іду і плану.
Побачите лавочку —
знайте: тут
вірші писала Лана.
* * *
А на Львівщині
пахне осінню.
Видноколи в очах стоять.
Подивися на мене, Господи:
он вона — я.
Відбуваюсь — де небо
вариться
в кам'янім лабіринті веж.
Я працюю у них
примарою, —
впізнаєш?

Ходять вулиці
між будинками,

Лана ПЕРЛУЛАЙНЕН

«ЗНАЄТЕ, ПАНЕ ЛЬВОВЕ, НЕМАЄ ЧУЖИХ БАТЬКІВЦІН...»

ко чисельно зменшується... як і українці»). Проте поетеса не просто любить Львів, як люблять найрідніших друзів, як дорожать добрим товариством однодумців і як печаляться болем єдиного супутника по непокороєній долі поета-дисидента Євгена Запеки (на жаль, уже покійного). Вона дихає Львовом. І Місто відповідає їй взаємністю.

Напевно, так і має бути. Бо навіть у розбурханому, повернутому догори дригом світі, у сторозтерзаній неприкажній Україні мусить залишатися щось, що дарує нам, смертним, надію на невмирущість, сподівання на майбутнє. Ну хоча б дуже серйозні і таємничі бруківки львівських вулиць і незнищенний аромат фірмових кав'ярень, в яких так затишно самотньо-несамотнім людям. Просто — людям...

...Найновіша книга вибраних поезій Лани Перлулайнен, що вийшла позаторік у видавництві «Слово», має посвяту: «місту Лева та його мешканцям»... І зовсім претензійну, на перший погляд, назву: «Вітер часу». Ну а вітер не знає кордонів і не підкоряється законам Хроносу. Тож сподіваємося, що запропонована добірка віршів буде близькою читачам «Кримської світлиці». Бо поезія Лани Перлулайнен присвячена, звісно ж, не лише львів'янам. Вона дарована всім, хто вірить у Слово, кому болить Україна. Бо в цій поезії «дивним чином поєднані тремтливо-ностальгійні інтонації, знаки, дотики «теплоти родинного інтиму» (за Станіславом Чернілевським) та впертої, майже войовничої, але щирої, некрикливої, не декларативної, ідейності, патріотичності, соціальності, які історіософські та предметно єдині, взаємоперехідні, взаємо- та за- лежні. Слово готове стати тілом, ділом...». Так стверджує у передмові до книги відомий поет Ігор Павлюк. І з ним важко не погодитися.

Врешті... читайте. Вірю: гостинне кримське сонце і стримані, делікатні й не менш гостинні львівські дощі неодмінно знайдуть спільну мову. Те віще Слово, яке єднає і воскрешає.
Світлана АНТОНІШИН

ходить дощ по бруківці голів.
Так самотньо — хоч серце виколи.
Навіть ангел закам'янів.
А мені й кам'яніти ніколи.
У плащі з вітчизняних хмар скрізь і наскрізь біжу і бігтиму,
як заведено у примарою.
Ходить час над міською радою,
замітає мої сліди.
А на Львівщині пахне ладаном,
як завжди.

* * *
Переходимо в сніг,
переходимо в дощ.
Повертає за рік тло брукованих площ,
повертає за рік недобачений рай:
в несподіваний бік повертає трамвай.
Біля жевріння ватр зігривається лев.
Промина листопад чергу бурих дерев,
наче вийти не встиг,
де палили сміття...
За позичений рік повертає життя.

* * *
По вулиці Дудаєва прогулюється лютий,
студенти повертаються усталеним маршрутом.
Далеко до Ічкерії,
далеко до Росії.
По різних кафетеріях розходяться месії.
На вулиці Дудаєва будинки, як фортеці.
За віденською кавою сидить інтелігенція.
Тут — Каїни, там — Авелі сидять і розмовляють.
На вулиці Дудаєва поки що не стріляють.

* * *
Вчорашнє свято дощик змив,
і небо прапором обвисло.
Із придорожньої корчми виходять п'яні кипариси.
Наводять різкість,
бачать: Львів.
Ім, п'яним, осінь по коліна.
Смичок тролейбуса повів струну між тактами зупинок.
Кістявий жовтень по кушах останні яблука збирає.
Все в парасолях і плащах — від обрію до небокраю.
Від небокраю до зими тече приречена дорога.
І кипарис біля корчми собі об Львів зламає ногу.

І кризь вікно байдуже what? шпурнуть тверезі інтуристи.
І молодий екскурсовод розставить скрізь свої ітизи.

* * *
Рекламна пауза.
Юний ранок читає осінь — новий бестселер.
Жінки розмахують прапорами
волосся всіх кольорів веселки.
Старий мотивчик з підземки виліз — танцює з листям квіток трамвайний.
І піднімають на дах будівлі в торбині сонце під «віра-майна».

Хильнувши пива або MacCoffee,
багатовекторні інтуристи фотографують анфас і в профіль
на краєвиди розбите місто.
А день біжить — цокотять підбори.

Вже перші хмари до неба липнуть.
Ментовський мерс пробиває корок рекламним кліпом.
Вбирають сутінки люди, речі.
Ліхтар прокинувся... другий... сотий.
І по домівках розвозить вечір торби, турботи і анекдоти.
* * *
В'яне літо. Сад порожніє.
Ніч складає шматки ознак.
Воскресає з давніх повір'їв автохтонний монстр — вовкулак.

Вітром вие, дощами плаче.
Стукне в двері, засув смикне...
Вовкулачику, я тебе бачу,
і тому не зачепиш мене.
Почекай, я за хвилику вийду в твої порожній осінній жах.
Чистим небом тебе омюю,
а тоді пропишу в віршах.
Станеш враз смішним і кудлатим.
Наче пуделя, поведу у нашійнику — працювати тим, що ніч стереже в саду.

* * *
День франтить у капелюсі з крисами,
шойно пофарбованими в синє.
Пахне Кримом — тобто кипарисами,
потом і розпеченим камінням.

Все, крім моря, є.
Старими сходами лізе і відсапується відстань.
В просторі з частковими вигодами групами тушкуються туристи.
Тіні заховались під балконами,
марять антарктичними льодами.
Ходить спека вулицями сонними і під капелюхи заглядає.

* * *
Вечірній чай. Варення з райських яблук.
Останній поверх з вікнами в туман.
По підвіконню барабанять ямби.
Це може бути Лондон чи Мілан.
Умошуйся, закурюй сигарету — хай вогником нагадає камін.
Це — затишок осінній в стилі ретро

в одній із європейських Україн,
де йде китайський час,
де календар на минулий рік з портретом леді Ю.,
щербаті склянки, чай гуманітарний і яблука, що вирости в раю.
* * *
Сон сидить із вудкою на березі,
ловить віддзеркалені зірки.
Світу нині виповнився березень — бачиш, засвяткований який?
Кіт співає — трохі не Іглесіас.
Крижанята пурхають з-під ніг.
До весни далеко, як до пенсії.
Сніг.

* * *
Виднокіл зустрічає потяг — за вагоном зника вагон.
Прикордонник пече картоплю — дражнить запахом закордон.
Бродить темрява по тунелях.

На смереках сидять зірки.
Простір тут спіткнувся об скелі і застряг — уже на віки.
Розмірковує: чи знімати перед вічністю капелюх?
Стереже одинока хата вертикальну свою ріллю.
Час розніжено і повільно в закарпатській течі бокал.
І вагончики, як в мультфільмі, перевалують перевал.

* * *
Кохання по-львівськи — в плітках, як ікона в окладі.
Знову жоната шока у замійній помаді.
Знову чекає дощ на мармурових сходах.
Знову безодні площ, і віконця — як дзоти.
Знову їм тісно вдвох під одним парасолом.
Знову чатує Бог — розведе і знедолить.

* * *
Ми не жили. Ми виживали.
По нас проходили віки, а ми історію складали, як заборонені рядки.
Від Вавилону до Альберти.
Від всупереч до завдяки.
А ми, як Гімн, іше не вмерли і над вершиною Говерли свої посяяли зірки.

* * *
Самотньо. Осінньо. Сумно.
Всі мандрують Європами.
Стара театральна тумба стоїть, наче їй пороблено, така, як Пізанська вежа, або зсутулена нація.
Годинник з ратуші бреше.
І Бог — остання інстанція.
Аговте, західні й східні!
Як вам ведеться у виріях?
До зустрічі, мої рідні — не знаю, в якому вимірі.

1917-й
Мав квіток, шпика і презумпцію,
бо нічого поки не скоїв.
Ленін їхав на революцію з перев'язаною щокою.

І було все спокійно буцімто.
Але знаєте, як буває:
Ленін їхав на революцію в звичайнісінькому трамваї.
Поз'їжджалися — хто на милицях, хто в жіночій сукні — за звичкою.
Революція учинилася.

Неспокійна випала нічка.
Кажуть, вітер пожежу роздмухував.
Кажуть, пси до світанку вили.
А на ранок була розруха.
І трамваї вже не ходили.
* * *
Початок мордобою о десятих.
Вхід вільний — з прапорами всіх мастей.
Ходім в народ! — там відзначають свято.
То, може, й нам синець перепаде.

Ходім, хоч не туди скликають дзвони, — подивимось на зіткнення часів.
Червоно-чорні битимуть червоних.
Муніципали битимуть усіх.
* * *
Чи то така погода політична, чи витребеньки сьомого числа, чи просто в гості за старою звичкою сусідська революція прийшла.

* * *
Пішли щедрівки, пішли колядки.
Святий Миколай спорожнив мішок.

Народ прокинувся після свята і позіхає: — Шо?
Сучасність із гаслами колобродить.
Сучасність не ловить гав.
Кричить з-під Шевченка: — Агов, народе!
А той у відповідь: — Га?

УРОКИ ІСТОРІЇ
(на жаль, актуальний вірш)
Якось вижили — попри звіти.
Якось вижили — кризь терор.
Але в кров генетично в'ївся історичний голодомор.

Ігноруючи обіцянки і Європи, й обох Америк, захопили по три ділянки незнищенні пенсіонери.
Політично напівсвідомі, з валідолом під язиком, урожай з городів додому перетягують рюкзаком.

Поки влада (чи справді наша?) в кризі борсається і бреше, розбудовується домашня від політики незалежність.

Не просити ж собі майбутнє під фортецями адміністрацій!
Україна копає бульбу.
І не треба над цим сміятись.
1994 р., Полтава

СЛОВО
Що йому заманулося?
Із колекцій приватних слово втекло на вулиці і пішло старцювати.

Справжнє було, не липа, хоч засиджене мухами.
Воно просило не хліба — шоби його послухали.

Села й міста обходило, скрізь стояло під вікнами.
Хліба дали б — не шкода, а слухать, звиняйте, ніколи.

З матюками і жуйками досі десь ділить мову.
Як йому там бомжується — між Луганськом і Львовом?
* * *
На землі спасіння не буває.
На землі перемагає втома.
Янголи збираються у зграї.
Янголи вертаються додому.
Коло замикається останнє...
— Діду, — хлопчик запитає,

— що то?
— Янголи то. Ви-и-исоко літають.
Мабуть, буде ясною погода.

ПАМ'ЯТІ ЄВГЕНА ЗАПЕКИ
1
Весна забарилася десь на Знесінні.
Ти все чекав і чекав, і у тебе очі були такі сині-сині, ніби кризь дах уже бачили небо,

наче назустріч вже вічність летіла — мрією? спогадом? ангелом? птахом?
Наче душа, не обтяжена тілом, вже мандрувала Чумацьким шляхом.

2
Двадцять перше.
Ночь. Понеділок.
Анна Ахматова
А для тебе — початок вічності.
Небо — ніби плита бетонна.
З перехрестя даремно кличе той трамвай, що возив додому.

Не озвешся уже. Мовчатимеш.
По той бік суєти і болю ти лежиш, як хотів, — на Личакові, в пагорбі долі.

І прописка твоя не зміниться — у майбутньому кризь минуле, бо твоєї долоні лінії — лиш проекція львівських вулиць.

* * *
(Із циклу «Я — жвава!»)
Нехтуючи обставинами, у будь-яку погоду вночі збираються пам'ятники на проспекті Свободи.

Ім не мокро й не холодно — бронзово і гранітно.
На непокіриті голови ллеться зоряне світло.

Вони обростають квітами, сотнями знавчих книг.
Вдень копошаться мітинги й екскурсії біля ніг.

Майже десятикратно збільшені крикунами, уночі вони радяться, що робити із нами.

Куди нас — вліво чи вправо? Але ми, такі-сякі — живі, і маємо право на свої помилки.

* * *
(Із циклу «Зимові діалоги зі Львовом»)

В триптиху задзеркальним — тінь нічного крила...
— Мабуть, мої блукання я ще не відбула.
— Бачите, пані, яка Ви! Я уже майже звик...
— Краще налийте кави, мій прекрасний двійник.
Ви — господар, я — гостя.
Карма така у нас.
Пане, для мене простір — те, що для Вас є час.
— Те, що для Вас є слово — тобто звичка.

— Проте дому мені, пане Львове, навіть Ви не дасте.
Домівка — то не квартира, то така благодать, яку по снах і Сибірах я втомилася шукать.

— У моєму чеканні...
— У блуканні моїм...

— Що Ви шукаєте, пані?
— Я же сказала: дім.
— Дім для поетів — мова.
— Рідна мова душі...
Знаєте, пане Львове, немає чужих батьківщин, а також чужих немає життів, часів і світів.
— Я Вас запам'ятаю.
— Я теж не забуду: ЛЬВІВ.

БЕЗ АЛЬТЕРНАТИВИ...

20 КВІТНЯ 2013 РОКУ ВІДБУЛИСЯ ЗВІТНО-ВИБОРНІ ЗБОРИ ГРОМАДСЬКОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ «КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ СЕВАСТОПОЛЯ»

НАРОДНИЙ І ПАТРІОТИЧНИЙ

Перед початком засідання виконавчий продюсер фільму «Українська революція» Тимур Баротов продемонстрував на екрані 25-хвилинну першу серію документального фільму «Українська революція» про події українсько-го визвольного руху 1917-1918 років. Зроблений він був на основі спогадів генерал-хорунжого армії Української Народної Республіки Всеволода Петріва. Фільм цікавий також і тим, що створений на народні кошти. До цієї шляхетної справи долучилися севастопольці Василь Бойко, Михайло Грицик, Віктор Задоян, Дмитро Зубров, Анатолій Капінос, Василь Касюк, Андрій Лубенець, Богдан Мороз, Віталій Осадчий, Віталій Рожманов, Віктор Мірчук, Рустам Ходжієв. Окрім того, в титрах зазначено багато інших українців, які надавали фінансову та іншу посильну допомогу в містах, де проводилися зйомки.

Тимур Баротов оголосив про початок збору коштів на зйомки аналогічного фільму про подорож Тараса Шевченка по Аральському морю, а також на перевидання книги «Кобзар», вперше виданої в Україні.

Потім присутні привітали

о. Макарій (УПЦ КП) та о. Микола Квич (УГКЦ), які провели спільну молитву.

БОГДАН МОРОЗ ЗВІТУВАВ ПРО НЕВДАЧІ

Після цього слово взяв керівник конгресу Богдан Мороз. На жаль, в його доповіді прозвучало багато різної інформації, яка не мала прямого стосунку до діяльності самої організації.

Непропорційно багато часу промовець приділив невдачам, як-от судовій забороні проведення заходу біля пам'ятника Тарасу Шевченку на День незалежності і читанню бюрократичних документів і відписок. Не можна погодитися із несправедливістю щодо українців, але як пояснити подальше тривале витрачання дорожнього часу і людських ресурсів на судові тяганини? Чого домогались конгресівці — моральної компенсації в 10 000 гривень, дозволу на проведення заходу чи просто скасування рішення суду? Викликати до себе жаль і співчуття, влаштувавши плач Ярославни на трибуні, є зовсім неправильно стратегією. Позитивні результати діяльності могли б принести чимало оптимізму.

А у нечисленності учасників вшанувань біля пам'ятників Тарасу Шевченку і Лесі Українці лідерам організації треба було б звинувачувати

Під час спільної молитви

за організаційне безсилля передусім себе. І не покладання квітів до пам'ятників має бути основою діяльності громадської організації.

На жаль, спостерігається негативна тенденція таких зібрань — у 2008 році участь в засіданні конгресу взяли 327 севастопольців, у 2011 — 150, а у 2013 році — 101 особа. Фактично ніякого обговорення доповіді не відбулось, подальші оратори просто висловлювали свої думки, не дуже пов'язані з діяльністю організації. Також оголошене на перерва призвело до очікуваних результатів — зменшення учасників зборів до півсотні та безальтернативного голосування за старого керівника організації.

ПРО ПОЗИТИВНЕ

Хотілося б зауважити ще про позитивні моменти зборів севастопольського українства. Цікавим пунктом зібрання виявилась демонстрація фільму «Українська революція». Мистецтво може об'єднати людей, а закадровий голос Богдана Бенюка тим більше.

Цього разу зала засідань виглядала дуже сучасно — комп'ютери на столах (порядок денний тепер читали не з якогось аркуша, а з монітора), мультимедійна апаратура, виставка книг члена Співки офіцерів України Анатолія Капіноса, прозора скринька для збору коштів. У фойє цікаві видання пропонувала книголюб Клавдія Трубішова.

Чимало позитивних емоцій у присутніх викликало нагородження учениці 6-го класу гімназії № 7 Оксани Кучурки за здобуте II місце у Міжнародному конкурсі з

української мови імені Петра Яцика. Вона і її вчителька з української мови та літератури Валентина Терентіївна Рябка отримали букети квітів та почули багато добрих слів і привітань. До того ж голова Союзу українців Севастополя Тамара Мельник вручила Оксані конверт із коштами для поїздки до м. Канева.

Учасники зборів були розчужені якісним звучанням пісні «Рідна мати моя» у виконанні Квітки Цісик і відповіли бурхливими оваціями.

Богдан Мороз привітав члена конгресу Тимура Баротова і вручив йому карту пам'яті на 32 гігабайти для роботи над фільмом.

Члени громадської організації ухвалили резолюцію загальних зборів, яка, зокрема, закликала Кабінет Міністрів України, Севастопольську міську раду та Севастопольську міську державну адміністрацію завершити будівництво української школи-колегіуму в Севастополі. На зборах було зачитане звернення політичної партії «Батьківщина» до Президента України Віктора Януковича з проханням про амністію лідера партії Юлії Тимошенко.

Р. С. Очевидно, що сучасний стан і атомізація суспільства, всепоглинаюча ентропія вимагають надзусиль для реального єднання севастопольських українців та створюють нагальну необхідність появи нових лідерів громадських і партійних організацій, які б спрямовували свою роботу на дієві результати.

Микола ВЛАДЗІМІРСЬКИЙ

ПРОШУ СЛОВА!

ХТО ТАКІ ПРАВИ І ЧОГО ВОНИ ПРАГНУТЬ?

Зазвичай цікавлюся політикою, бо загалом це і є наше життя, особливо, коли дивись різні політичні токшоу, на яких влада і опозиція ніби грають у якомусь нескінченному мильному серіалі, де немає головного героя — народу і тих, хто дійсно представляв би його інтереси.

Тому й звернув увагу на недавнє спільне засідання ініціативних груп у Києві, до яких, зокрема, входять Сергій Бондарчук, Володимир В'язівський, Андрій Ніцой, Юрій Макух, Володимир Огризко, Ігор Коліушко, Тарас Стецьків та інші відомі політичні діячі. На цьому засіданні було затверджено оргкомітет зі створення нової правоцентристської партії та прийнято низку рішень щодо ідеологічних засад та стратегії побудови якісно нової політичної сили. До складу оргкомітету обрано також представників — координаторів на рівні областей, АР Крим, м. Київ та м. Севастополя.

Які ж світоглядні принципи прагнень?

— Найвища мета в політиці — Українська незалежна соборна процвітаюча держава — країна вільних людей.

— Критерієм успіху країни є успішність та добробут людини. Права і свободи громадян мають стати реальністю, а не декларацією.

— Основа держави — єдина громадянська нація на основі українського культурного коду в гармонії з ідентичністю національних меншин.

— Християнські цінності — основа моралі людини і правової системи держави.

— Українці — частина європейської спільноти. Альтернативи європейському курсу не існує.

— Демократія — ефективна система, де громадяни є співвласниками країни; права і свободи громадян — її основа.

— Закон — це концентрована воля народу, тому закони мають ви-

конувати усі без винятку.

— Держапарат має бути сервісом для громадян, а громадяни мають отримати реальні важелі для контролю над ним.

— Основа громадянської культури — відповідальність кожного громадянина за себе, свою сім'ю і свою державу, гідність людини, свобода переконань.

— Лише ринкова економіка може принести соціальну справедливість та процвітання країни. Держава гарантує чіткі та справедливі правила гри для усіх учасників ринку.

— Приватна власність — матеріальна основа волі і відповідальності.

— Культура, освіта та масмедіа творять нову успішну українську людину та розвивають почуття громадянської солідарності і патріотизму.

— Прави шукають українського примирення, а не продовження старих воєн. Історією мають займатися історики, а не політики.

— Парламентська опозиція є союзником у демонстрації скомпроментованої влади, однак не можна ставитись до усіх її дій некритично і брати участь у деяких авантюрах, які шкодять країні.

Впевнений, що значна частина громадян дотримуються таких поглядів — це в основному проукраїнський, проєвропейський середній клас, що тільки формується, люди, які утримують країну від руїни, адже більшість із них освічені та прагнуть, вони хочуть жити в нормальній, європейській країні, прагнуть залишити цю країну в спадок упорядкованою та придатною для життя власним дітям, це люди, які в 2004 році стали серцем Майдану, які не представлені в парламенті: вони голосували не стільки за опозицію, скільки проти корумпованої, дикой влади. У них просто не було іншого вибору.

І коли одного разу вони отримають політичну позицію стати партією для великих змін у країні, саме тоді зародиться справжня права партія — партія вільних людей.

Владислав ХМЕЛОВСЬКИЙ,
голова ГО «Українська громада Криму»
ugk-kongres@ukr.net

Зліва направо: Тамара Гордієнко, Тамара Мельник, Оксана Кучурка та Валентина Рябка

НА ЖУРНАЛІСТСЬКИХ «ПОСИДЕНЬКАХ»

Вік живи, вік навчайся. Це стосується і журналістів зокрема. А найпоширенішими недоліками в їхній роботі, як і взагалі в діяльності ЗМІ, є відсутність збалансованості інформації, що подається, та безпристрасності у висвітленні подій; відокремлення фактів від коментарів щодо них; неоперативність публікацій. А ще серед негативних моментів — прихована реклама (джинса) і так звана мова ворожнечі. Про це говорилося на «журналістських посиденьках» — так напівофіційно назвали зібрання його організатори на чолі з керівником проекту Вірою Михайлівною Себелевою. Університет представля-

ли Вікторія Кондрацька та Євгенія Волощенко, асоціацію вільних журналістів — Валентин Карайван.

Назва проекту: «Підвищення відповідальності журналістів і медіа через поліпшення медіа-спроможності населення й активізацію впливу НДО на суспільство». І втілюється він за підтримки «У-медіа» Інтерньюз Нетворк, що цього року прийшов на зміну попереднім проектам, присвяченим тій же проблемі. Вісім кримських видань, у тому числі і он-лайн, моніторили експерти впродовж трьох місяців і дійшли висновку, що найменше згаданих порушень в інтернет-ви-

данні «Новий Севастополь», а серед тих, які можна потримати в руках, лідирує «Первая Крымская», далі — «Крымская правда», попри те, що «мова ворожнечі» є для неї, за словами експертів, або ж ознакою «фірмового стилю, або редакційної політики». Про це свідчать і самі назви публікацій: «С хохлами каша не сварить» або «Бесславные ублюдки живут лучше героев». «Мочать» «хохлів» і «Крымский телеграф» та «Крымское время». Це попри те, що «хохли» тепер при владі «цивілізовані», такі, як Вадим Колесніченко. Та й взагалі Партію регіонів українофоби мали за свою. Дісталось «на горіхи» й «Кримській світлиці», в якій, попри те, що в цілому вона «спокійна та урівноважена», в статті «Коломия — Карпати» наводилась пісенька зі словами: «Вагони, повні москалів» та «Ай, Бандера, український апостол!». Але ж це не редакційний текст, пісню співали жителі того регіону, де подібні ідеї та пісні є популярними, і звідки ж не марсіани, а інші прибульці вагонами відправляли українців до Сибіру! Втім, спасибі їй на тому, що іноді зазирає в нашу газету! Не високої оцінки зазнали і «Голос Крима» та «Крымское время», яке останнім часом не витримує конкуренції. У своєму виступі Вікторія Конд-

рацька зауважила, що поширенням недоліком є подання матеріалів із Інтернету як власних, а краща якість інтернет-видань пояснюється, ймовірно, тим, що у віртуальному просторі читачі не соромляться називати речі своїми іменами.

Від Євгенії Волощенко я довідалась, що красномовний вислів «Журналіст — підставка під мікрофон» насправді належить Маргарет Тетчер і що, на думку промовляючої, рівень кримської преси вищий за рівень інших обласних видань. Хоча оглядач газети «День» Микола Семена з нею не погодився, виділивши запорізьку, львівську, дніпропетровську та харківську пресу. Попри те, що він, як і решта промовців, зазначив, буцімто «мова ворожнечі» звучить дедалі рідше, та, на мою думку, висловлювання відповідних настроїв просто переходить у підтекст, хоча від того вони несуть не менший заряд негативу. І зовсім не обов'язково називати статтю «Язык твой — враг мой», як це зробив «Крымский телеграф», якщо можна дати відчутти це українцю в іншій, не менш образливій формі.

Микола Семена наголосив і на ще одній властивості нинішньої преси, коли головна увага журналіста приділяється інтригуючому заголовку, чим фактично і обмежується вся інтрига. Безсоромна гонитва за увагою читача або ж глядача дратує не тільки в пресі, але й на

телебаченні, коли з примітивних життєвих перипетій відомих людей автори змушені вичавлювати «Неймовірну правду про зрінок», або вистачило чи не на кожен вечір, з експресивними вигуками: «Це просто містика!», «В це не сила повірити!». І тут знову доречні слова однієї з експертів: «Падає рівень самої журналістики. Журналіст має підтягувати аудиторію до свого рівня, а не скочуватися до неї сам».

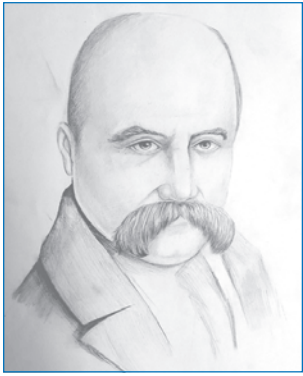
Насправді ж за усім цим здебільшого стоять такі прості і зрозумілі речі, як, хоч і дешева, популярність, тиражі і гроші, що й породжує існування соціального замовлення на отой самий рівень. А щодо телебачення, то було вирішено, що його краще взагалі не вмикати.

У той же час присутні торкнулись питання протидії чиновників виконанню службових обов'язків журналістами. Вони відвівають собі право подавати інформацію тільки через Республіканський комітет з інформації, аби їх не спіймали на гарячому. З іншого боку, журналісти теж деінде почувуються людьми, в ім'я професії звільненими від моралі.

Тож поговорити було про що. Але, думається, працівники ЗМІ й надалі керуватимуться внутрішньою політикою та фінансовими запитами своїх видань. Не кожному ж таке щастя: писати те, що думаєш, і служити тому, що того варте.

Тамара СОЛОВЕЙ

Портрет Т. Г. Шевченка.
Мал. Івана Піддуди, 11 клас

Нещодавно в гімназії № 1 ім. К. Д. Ушинського за сприяння управління народної освіти Сімферопольської міської ради відбувся I етап творчого конкурсу «Шевченко і сучасність» у трьох номінаціях: «Малюнок», «Авторська поезія», «Декламація».

Мета конкурсу: вшанування творчої спадщини Великого Кобзаря, його значення для розвитку української літератури й історії у плані підготовки до 200-річчя з дня народження, розвиток творчих здібностей учнів, виховання почуття національної гідності підростаючого покоління.

У конкурсі взяли участь представники 19-ти навчальних закладів Сімферополя.

«ШЕВЧЕНКО І СУЧАСНІСТЬ»

Адміністрація та вчителі гімназії № 1 посприяли, щоб конкурс пройшов організовано, на високому рівні. Учні, вчителі та батьки мали змогу спостерігати за ходом конкурсу та переконатися в об'єктивній оцінці виступів.

Незабутні враження залишили переможці в номінації «Декламація»: Поліновський Олександр, 11 клас, ЗОШ № 31; Ярмоленко Діана, 11 клас, ЗОШ № 25; Веджат Феріде, 7 клас, гімназія № 11; Петренко Сабіна, 7 клас, ЗОШ № 26; Купальна Марія, 8 клас, гімназія № 1; Коровніков Роман, 8 клас, гімназія № 25; Белевцева Ольга, 8 клас, ЗОШ № 28; Лук'яненко Дмитро, 5 клас, гімназія № 1; Барієва Лія, 5 клас, ЗОШ № 8; Осадченко Ірина, 6 клас, Українська школа-гімназія; Расса Анастасія, 6 клас, ЗОШ № 17; Резніченко Катерина, 6 клас, ЗОШ № 17; Соседко Анна, 9 клас, ЗОШ № 38; Гребенюк Дмитро, 9 клас, ЗОШ № 5.

У номінації «Авторська поезія» понад два десятки учасників представили свої вірші. Жюрі визначило 8 перших, 4 других та 2 третіх місця. Запам'яталися виступи Пили-

пенко Наталі (гімназія № 10), Дашкевича Дениса (ЗОШ № 5), Шестакової Діани (гімназія № 1), Бабакової Христини (ЗОШ № 4), Жеваго Євгенії (гімназія № 1), Пономаренко Ганни (Українська школа-гімназія), Жукової Христини (школа-гімназія № 20), Барібіної Наталі (садшкола № 6) та інших переможців. Кращі поетичні доробки передані для публікації у «Джерельці».

44 роботи були представлені в номінації «Малюнок». Переможцями конкурсу стали: Чеський Данило (гімназія № 1), Денисова Анастасія (гімназія № 1), Мартиненко Дар'я (НВК № 14), Кондратенко Христини (гімназія № 1), Піддуда Іван (НВК № 14), Нудьга Поліна (ЗОШ № 7), Гайдай Катерина (гімназія № 1), Абдулаєва Ельвіза (гімназія № 11), Александрова Дар'я (ЗОШ № 4), Муравйов Михайло (ЗОШ № 6), Сенюк Андрій (ЗОШ № 19), Кравченко Вікторія (ЗОШ № 30), Кішиш'ян Анастасія (гімназія № 1), Кузнецова Катерина (гімназія № 1), Матвієнко Єлизавета (гімназія № 1). В гімназії була організована виставка цих робіт, які порадували і гімназистів, і вчителів, і гостей.

Цей конкурс зацікавив учнів та вчителів, тому плануємо провести у 2014 році другий міський конкурс, присвячений 200-річчю з дня народження Т. Г. Шевченка, з урочистим відкриттям, концертом, збільшенням кількості номінацій, залученням міських організацій та творчих спілок.

Катерина Іванівна
ГРУНСЬКА,
голова журі
Ірина Анатоліївна
ГЛУХОВА,
координатор конкурсу

* * *
Пропонуємо увазі читачів деякі твори лауреатів конкурсу в номінації «Авторська поезія».

КОБЗАРЕВІ СПАДКОЄМЦІ

Тарасе, ти моя душа,
Що на сопліці грає.
І Україна, як дівча,
Тихесенько зітхає.
Радій, Кобзарю, в нашій краї
Настала радісна пора!
Хай буде вільна наша доля,
Як хвилі вічного Дніпра.
А я тобі кажу — спасибі!
І ти повір моїм словам:
Я збережу Україну милу,
Своїм онукам передам.

Євгенія ЖЕВАГО,
11-Г клас, гімназія № 1
ім. Ушинського

ТАРАС ШЕВЧЕНКО
Смерть настигла его рано,
Художника, поета, кобзаря.

«Тополя». Мал. Катерини
Алдушиної, 9 клас

В стихах его —
одна лишь правда,
Он жизнь свою
прожил не зря.
Терпел он долго муки ада,
Горел огонь в душе его.
Стояли перед ним
преграды —
Он не боялся ничего.
Талантлив был,
любил природу,
И ради всех людей он жил.
Все силы отдавал народу
И Украиной дорожил.

Данієла ЕРМЕРТ,
5-А клас, гімназія № 1
ім. Ушинського

ГОРИТЬ МОЄ СЕРЦЕ!
Горить моє серце!
Його запалив
Письменник великий,
що очі відкрив

На правду, свободу
та гідність людини,
На те, як любити
свою Батьківщину!
Художник душею,
творив він перлини,
Тим духом долаючи
тяжку руйну!
Століттями буде
в серцях наших жити,
В усій Україні
містечтво будити!
Аліна ГЕРАСИМОВА,
8 клас, НВК «Таврійська
школа-гімназія № 20»

* * *
Тобі, Тарасе, справжню волю
Відчуть в житті і не судилось.
Палкі вірші про щастя, долю
Твоїм нащадкам залишилися.
Живеш у кожній ти душі,
Такі поети не вмирають.
Безсмертні всі твої вірші,
Які всі змалку пам'ятають.
Діана ШЕСТАКОВА,
7-Б клас, гімназія № 1
ім. Ушинського

ВІДКРИТТЯ
Відкриваю Шевченка
для себе —
І заходить до хати Тарас,
Ніби сонце на ясном небі,
Він з минулого

вийшов до нас.
Україну щоб сонце зіграло,
Щоб дізнались у світі
про нас.
Щоб відчували, що всі ми —
єдині —
Ось для чого з'явився Тарас.
Христини БАБАКОВА,
6-А клас, ЗОШ № 4
м. Сімферополь

* * *
Навчив мене Шевченко
Любові до родини,
Робити все для блага
Своєї Батьківщини.
Навчайсь, трудись, кохай!
Любімо нашу землю,
Зробімо з неї рай!
Артур ТОНЯН,
8-А клас, гімназія № 1
ім. Ушинського

Запрошуємо наших юних читачів взяти участь у новому конкурсі — «МІЙ УЛЮБЛЕНИЙ ВЧИТЕЛЬ»

Напишіть до «Джерельця»: за що ви шануєте своїх учителів-наставників, чи хотіли б бути схожими на них, чи впливає ваше ставлення до вчителя на оцінку з того предмета, який він викладає? Це можуть бути прозові або поетичні твори обсягом до двох друкованих аркушів. Ілюстрації (фото, малюнки) — тільки вітаються! Надсилайте ваші твори звичайною чи електронною поштою на адресу редакції, кращі з них будуть опубліковані, а переможців чекають призи!

УРОК БІБЛІОТЕЧНОЇ ГРАМОТНОСТІ

За програмою Тижня дитячої та юнацької книги співробітниками бібліотеки-філії № 4 ім. М. М. Коцюбинського Централізованої бібліотечної системи для дорослих м. Сімферополь був проведений Урок бібліотечної грамотності «Читач-початківець». У гості до бібліотеки прийшли учні 4-Б класу гімназії № 9 (викладач Н. Ю. Гейкін).

Головна мета уроку — залучити дітей до читання, дати дитині можливість відчувати себе частиною читацького колективу, ознайомити з правилами бібліотеки, прищепити

інтерес до книг, до читання і виховувати дбайливе ставлення до книги.

Учням були запропоновані такі заходи: знайомство з бібліотекою та її структурою, медіа-вікторина «Початківець-читач», слайд-подорож «Най, най... бібліотеки», конкурс «Як себе поводити в бібліотеці?», представлення книги-«ветерана» бібліотеки «Книга № 1», а також показ відео-флешмобу «Мисливці за привідами в бібліотеці».

Йдучи з бібліотеки, школярі, які всі стали нашими читачами, пообіцяли обов'язково привести сюди своїх друзів.

Ірина РЕЙДЕР,
завідувач бібліотеки-філії № 4
ім. М. М. Коцюбинського

ВСІМ ПРИВІТ! Мене звуть Марія. Друзі називають Марічка або просто Маша. Прізвище — Лук'янова. Мені 15 років, живу я у найгарнішому, найдивовижнішому місці у світі — селі Пруді. Навчаюся у 10 класі Прудівської школи.

Я ще не визначилася зі своєю майбутньою професією, але мені до душі спілкуватися з людьми, знаходити нових друзів. Я вважаю, мій фах буде пов'язаний саме з цими моїми рисами характеру.

У вільний час виступаю на різних концертах. Частіше у ролі ведучої. Кажуть, це в мене добре виходить, але я не бачу себе акторкою, хоча в нашому житті все можливо.

Також, як говорить мій вчитель української мови Василь Григорович Латавський, мені непогано вдаються письмові твори. Щоразу, коли в класі пишемо твір, я одержую гарні оцінки. Одного разу мою статтю навіть опублікувала «Кримська світлиця».

Мені дуже подобається творити українською мовою. Адже вона посідає одне з перших місць у світі за красою та милозвучністю. І вдома, і в школі з подругами розмовляю українською.

Іще дружу з природою. Вона дарує мені не тільки гриби і ягоди, а й гарний настрій!

Марія ЛУК'ЯНОВА, учениця 10 класу Прудівської ЗОШ
I-III ступенів Советського району АР Крим

МОЯ ЛЕСЯ

Вірш Лесі Українки «Contra spem spero!» схвилював мене до глибини душі. І хоча датується він 1890 роком, думки, висловлені в ньому, зачіпають серце сучасного читача.

Ця поезія сповнена багатьох алегоричних образів. Наприклад: «хмари осінні», «весна золота», «барвисті квіти», «крута крем'яна гора», «важкий камінь», «зірка провідна» та інші. Та й назва промовиста: «Contra spem spero!», що перекладається, як «Без надії сподіваюсь!».

А які оригінальні в поезії епітети: «несучи вагу ту страшну», «нічку невидну». Є й риторичні оклики та запитання: «тож тепер весна золота!», «Чи то так у жалю, в голосінні / Проминуть молодії літа?». Людський дух нескорений, його ні за що не зламають ніякі обставини: ані особисті, ані суспільні, якими б жахливими вони не були — такий підтекст цих поетичних образів. І ще: рішучість поетеси у змаганні з власними негараздами та хворобами.

Запала мені в душу і така метафора: «І від сліз тих гарячих розтане /

Та кора льодовая мішна». На мою думку, у цьому висловленні надзвичайний зміст: молоде покоління української інтелігенції патріотично налаштоване і не збирається відступати, а буде боротися за свою Батьківщину. А ось слова із цього ж вірша: «Я на гору круту крем'яну / Буду камінь важкий підіймать», символізують тяжку працю українського народу та самої Лесі Українки. Рішучі заяви: «Ні, я не хочу», «Так! Я буду...» — показують нам життєву позицію поетеси, котру веде «зірка провідна» — символ служіння Україні.

Відтепер поезія «Contra spem spero!» — один із моїх улюблених творів Лесі Українки. Я ніби поріднилася з цією жінкою мудрою жінкою і, кажучи її словами, для мене вона завжди буде «зіркою провідною» і в радощах, і в негараздах, прикладом на моїх життєвих стежках-дорогах.

Марія ЛУК'ЯНОВА

«КРИМЧАНОЧКА»

НАДСИЛАЙТЕ НА АДРЕСУ «Кримської світлиці» (поштою або електронну) ваші фотографії та коротенькі розповіді про себе на **КОНКУРС ДУХОВНОЇ КРАСИ «КРИМЧАНОЧКА»!**

(Продовження. Поч. у № 16)
Однією рукою зриває з її шиї намисто і трикутний шкіряний амулет, оголяє їй шию та груди, намагається цілувати. Еміне на мить визволяє руки і дряпає Замелі обличчя. Він гарчить, крутить головою, але не випускає Еміне. Розсуває їй коліном ноги і задирає спідницю. Еміне скрикує, хвищає ногами.

З гушавини вискакує Тимур. Він у потріпаній німецькій формі без погонів, з трьома фляжками на поясі. Тимур з носака б'є Замелю по ребрах, ривком стягує з Еміне і товче головою об землю, доки той не завмирає. Тимур допомагає Еміне підвестися, збирає намисто та амулет, чіпляє їй на шию. Ковтаючи сльози, Еміне поправляє одягу. Тимур пригортає її і веде на узлісся.

За мить Замеля отямлюється, плазом підбирається до автомата і стріляє навмання їм услід. Удар по голові збиває його з ніг. Він падає і непритомніє. Над Замелею здрючком у руці стоїть захисаний Рустем.

7

Почувши постріл, старшина і Макаріос схоплюються на ноги, поспіхом збираються. Вони бачать, як Тимур з Еміне виходять з лісу. Тимур тримається рукою за бік. Еміне намагається його підтримувати, але Тимур повільно осідає на землю. Помітивши старшину й Макаріоса, він змушує себе встати.

З лісу вибігає Рустем і допомагає Тимурові. Обидва зникають у лісі. Еміне з розпачем дивиться їм услід. Старшина і Макаріос бігцем наближаються до неї.

— Що сталося? Еміне! — питає Макаріос.

— Він... той солдат... він поганий! — Ходімо, держися за мене.

Макаріос веде Еміне додому. Навпростець до них поспішає Айше. З лісу, тримаючись рукою за голову, з якої цибенить кров, чвалає Замеля. Старшина крокує йому наперейми.

— Голову мені розбили, — здалеку скаржиться Замеля, сповільнюючи ходу: — Бачиш?

— Хто розбив?

— А я знаю? Наскочили, як чорти.

— А ти?!

— А що я?

— Не прикидайся дурником. Чого дівчина плаче?

— Їм аби плакати. Нічого страшного. Жайве.

— Нічого страшного, кажеш? — старшина навідліг б'є Замелю по обличчю. Той заточується.

— Ти що?.. Боляче.

— До свадьби жайве.

— Своїх б'єш?

— Це ти свій?.. А якщо твою жінку? Або матір?

— Я сирота.

— Як сирота, то можна й хрюкати?

— Я хотів по-хорошому. Хотів уговорити.

— А чого ж не уговорив? Мало тобі інших бабів, які аж пишуть?

Вертається Макаріос. Свердлить ненависним поглядом Земелю. Замахується.

— Годі, — перехоплює його руку старшина. — Я вже раз приклався.

— Не кажіть капітану. Це ж штрафбат, — нудить Замеля.

— А їй як тепер? Ти подумав? — озивається Макаріос.

— Що ти так заступаєшся? — огризається Замеля. — Злигався з татарвою?

— Стули пельку.

— Замовкніть обидва, — гримає старшина і каже Замелі: — Дуй у санчастину. Хай там перев'язують твою дурну голову. А ми вже якось удвох з Макаріосом...

8

Зверху крізь невидимий отвір у печеру проникає тьмяне світло. Час від часу зі стелі падають дрібні камінці. У кутку печери — купа зброї, прикрита клаптями парашутної тканини. Тимур лежить на саморобному тапчані, поруч з ним блимає каганець.

— Рана наскрізна. — каже Рустем, зрізаючи ножем одягу з Тимурових грудей. — Це добре.

— Авжеж... Пошукай аптечку.

Рустем обробляє рану, перев'язує Тимура, який терпить біль,

зціпивши зуби. Рустем вмощується на краєчку тапчана.

— Тобі треба в лікарню. Без лікаря можеш померти.

— Я й з лікарем можу померти.

— Може, його сюди привезти?

— З Бахчисарая? Чи з Севастополя?.. Сиди і не рипайся.

Зверху знову падає кілька камінців. Один з них влучає в Рустема.

Він схоплюється і задирає голову.

— Не завалить?

— Не завалило ж досі, — важко дихаючи, відповідає Тимур.

Рустем походить по печері.

— Ти ж наче пішов з німцями?

— А тебе ж наче мобілізували в трудову армію?

— Як бачиш — недалеко зайшов.

— А я — недалеко зайшов.

— Я ж казав — не зв'язуйся з ними.

— А з ким тоді зв'язуватися?

— Краще розраховувати на себе.

— Нас мало. Затопчуть, як траву.

— Тривога знову виростає.

— І нас знову топтатимуть?.. Як не одні, так другі?

Володимир КОБЗАР

КОЛИСЬ, У МАЙБУТНЬОМУ

НОВЕЛА

— Ти говориш, як дід Осман.

— А хіба він був не правий?.. Він якраз тут ховався. Я йому сюди їсти носив.

— А то я не знаю.

— Звідки? Ти ж тоді в інституті чивився.

— А канікули?.. До того, у тебе на лобі все було написано...

— Та прямо, на лобі... До речі, далі в печері ще один вихід. Про нього не знає ніхто. Крім мене і діда Османа.

— А Макаріос? Він ще в дитинстві все тут обнишпорив.

— Не з його ногою тепер по печерах лазити. Та й нехай спробує поткнути. Поглянь там. — Тимур показує на куток печери.

— Звідки стільки? — Рустем розглядає зброю.

— Партизанам скидали. Частина віднесло в гори. Я позбирав. А дещо прихопив з німецьких обози, — коментує Тимур, поки Рустем перебирає Тимурові запаси. — Трохи обмундирування. У ящиках пістолети і гранати. Бачиш скільки добра?

— Добра чи зла?

— Знову філософствуєш?

— Думаю.

— Так і життя мине. Пора приставати до якогось берега.

— Може, й пора. Але якби знаття, де мій берег.

9

Старшина і Макаріос бредуть угору звивистою лісовою стежкою. Ліс рідшає. Вони виходять на галявину, оточену деревами і скелями.

Старшина оглядається на всі боки, кашляє. Макаріос цитькає на нього, показує на дерево між великими валунами під скелею. Старшина знімає з плеча автомат, крадеться слідом за Макаріосом. Той відхилив гілки — за найбільшим валуном чорніє отвір печери. Звідти лунає невиразне бубоніння.

Десь позаду в лісі гавкає Юлбарс. Старшина клацає затвором, і Макаріос з досадою оглядається на нього.

У печері западає тиша.

Почувши гавкіт, Тимур насторожено піднімає голову, прикладає палець до вуст, і прислухається. У суцільній тиші — тільки шерхіт камінців, які час від часу сплипаються зі стелі.

— Наче Юлбарс? — шепоче Рустем.

— Виглянь. Тільки обережно.

Рустем підступає до виходу. Тимур проводжає його напруженим поглядом. Рустем виглядає з печери і відсадується. На мигах показує Тимурові, що біля печери двоє і навшпиньках вертається.

— Макаріос. І ще один солдат.

— Уб'ю! — Тимур схоплюється, забувши про рану й одразу валиться від сильного болю на здоровий бік.

— Це інший.

— Всі вони... однакові... — видихує Тимур.

— Всі люди різні.

Тимур витягає з кишені пістолет і подає Рустему.

— Візьми.

— Я не стрілятиму в людей.

— Не зарікайся. Вмієш користуватися?

— Я був на фронті.

— Скільки ти там був?.. Місяць, два.

— Три.

— Бери, не бійся, фронтівик.

Рустем неохоче бере пістолет, крутить його в руках, ховає в кишеню.

— Подай пару гранат, — каже Тимур.

— Навіщо?

— З ними мені спокійніше.

Рустем подає гранати. Тимур кладе їх коло себе.

Відійшовши від печери на безпечну відстань, старшина ставить автомат на запобіжник. Юлбарс, який досі крутився на краю галявини, гарчить. Старшина топає на нього ногою, щоб відігнати. Юлбарс зникає в лісі.

— Давай перепочинемо. Бо я геть захекався у ваших горах. Як ви тут ходите? — старшина сідає, не випускаючи автомата з рук.

— Нам їх не викурити, — зітхає Макаріос.

— Стиць-гриць... Якого ж тоді біса ми сюди дерлися, ноги били?

— А що нам капітан наказав?

— Може, все-таки побалакаєш з ними?

— Тимур, як порох. Йому нічого втрачати.

— А другий?.. Навіщо йому було драпати?

— Сам дивуюся. Якась віжка під хвіст попала.

— Спробуй. Щоб не нарobili нових дурниць.

— Спиток — не збиток.

Макаріос вертається до печери.

У печері Тимур і Рустем, тамуючи подих, прислухаються до приглушених голосів старшини і Макаріоса. У Тимурових руках — дві гранати. Рустем мимоволі мацає в кишені пістолет, який здається йому важким і холодним.

Макаріос мнеться біля входу в печеру:

— Хлопці! Чуєте? Це я, Макаріос. Не бійтеся.

— Кого, тебе? — озивається Тимур. — Хочеш лимонів покуштувати?

— Тимуре, не дурій. Давай поговоримо.

— Про що? Наші шляхи давно розійшлися.

— Вони можуть знову зійтися.

— У печлі!

— Подумай про людей. Про матір. Про Еміне.

— Замовкни! Не нагадуй!

— Ви знаєте, що станеться у найближчі дні? — встряє Рустем.

Макаріос озиряється на старшину, який уважно прислухається до розмови.

— Нас, греків, не зачеплять.

— Ви впевнені?

— А за що — нас?

— А нас — за що? А кримських німців у сорок першому?

— Радянській владі видніше.

— А вам? Ви самі нічого не бачите?

— Що мені — плакати? Я свої сльози ще дитиною в найхамі виплавав.

— Тепер хай інші начуваються?

— Хіба щось зміниш, Рустеме? Ти ж грамотна людина, все розумієш. Треба скоритися долі.

— Скоритися? Ні! — озивається Тимур. — Не здумай совати сюди носа! Ти мене знаєш.

— Тобі мало крові?

— Я нікого не гвалтував — як твої товариші.

— Твої камради не краді.

— Шо, вони виганяли нас з рідної землі? Гвалтували наших жінок?

— А що, не гнали у рейх? Не розстрілювали? — Тимур підводиться з тапчана. Дрібними кроками

човгає до виходу.

— Ти куди? — питає Рустем.

— Нікуди... А ти давай до другого виходу.

— Навіщо?

— Там можна вибратися.

— А ти?

— Я наздожену... Є запальничка?

Рустем киває, бере свою запальничку торбу і неохоче відступає углиб печери.

— Почекай! — Рустем вертається. Тимур рвучко обнімає його. — А тепер іди, брате. Іди, кажу!

Оглядаючись, Рустем зникає у глибині печери. Тимур витягає з кишені пом'яте фото Еміне. Розгладжує його, розглядає:

— Прощай, кохана.

Тулить фото до чола, до губ, і сплює на каганці. Задуває каганець і наче тоне у п'їтмі.

На галявині перед печерою Макаріос вслухається, як Тимур щось бурмоче, наче говорить сам з собою.

— Чого мовчиш? Тимуре!

— Все сказано. Пора. Кисмет.

— Що? Я не розчув.

— Зараз почувеш.

театрі про це шепочуться.

— У акторів довгі язика.

— Я ще в Москві про це чула. Кажуть, що в Криму хочуть створити єврейську область. Чи цілу республіку.

— Дурниці! Такі спроби вже були. Євреї не звикли займатися сільським господарством. Вийшов пшик.

— Якщо створити умови...

— Якщо створити умови, то можна обійтися власними силами! У Криму є кому працювати на землі. І не тільки на землі.

— Ти говориш як... як...

— Не як!.. А зовсім навпаки. Я за ленінську національну політику.

— Саїде, ми ж не на партійних зборах.

— Я кажу цілком щиро.

— Я знаю. Я тобі вірю.

— Тоді облишмо цю тему. Мені це справді болить.

— Добре, я тобі не перечитиму.

— Я втомився. Я так ніколи не втомлювався.

— Тоді не рви собі серце. Зараз повечереємо. Відпочинеш, заспокоїшся.

Ісмаїлов обнімає Аду. Йому на очі навертаються сльози, і він непомітно, щоб не розтривожити дружину, змахує їх порухом руки.

11

У Рустемовій руці спалахує запальничка. Вогник освітлює його запаршене обличчя, стіни печери. Рустем обмацує голову, обтрушується, і на мить завмирає від побаченого — на тому місці, де був Тимур, — купа великого каміння. Печера завалена ним під самий верх. Виходу тут більше немає.

У повній тиші десь неподалік монотонно цокають об камінь краплі води. Рустем простягає вперед руку із запальничкою і рушає на той звук. Краплі води рясно точаться зі стелі, під ногами хлюпає вода, яка далі перетворюється в невеличкий струмок. Невдовзі печера розгалужується, і струмок на розвилці розтікається у трьох напрямках. Недовго вагаючись, Рустем вибирає найбільший потічок. За кілька кроків потічок зникає, пірнаючи у вузьке провалля. Далі — тупик, у якому біліють кістки і скалять зуби людські черепи.

Рустем повертається до розвилки й обирає друге відгалуження. Печера нижчає і недовзі заводиться йти нахильні, а потім і зовсім ставати навколішки. Світлішає. Під подихом свіжого повітря тріпоче вогник запальнички. Попереду у стіні видніються обриси отвору. Рустем гасить запальничку і обережно підповзає до краю печери. Його чекає розчарування: струмок падає униз на кілька десятків метрів як водоспад; обабіч — неприступні скелі.

Вище над печерою раптом гавкає собака. Рустем упізнає цей голос.

— Юлбарсе, я тут! Чуєш? Юлбарсе!

У відповідь — тиша. Рустем знову повертається до розвилки. Запальничка кліпає і гасне. Рустем чиркає нею раз у раз, сплипається іскри, але вогню немає. У нього підкошуються ноги; він сповзає по стіні додолу: «Невже Тимур щось наплутав? Де ж той клятий вихід?»

У темряві дзюркотить струмок. Час від часу крапає вода. Десь далеко знову чути Юлбарса. Рустем схоплюється і гарячково обмацує стіни.

— Юлбарсику, де ти? Не мовчи! Собачий гавкіт у відповідь лунає зовсім близько.

12

Айше і Еміне сидять на лавочці під будинком. Айше перебирає чотки. Еміне виплакала всі сльози, принишкла в її обіймах і затисла в кулаці трикутний шкіряний амулет.

— Краще померти, — зітхає Еміне.

— Навіть не згадуй про смерть. Не смій навіть думати. Заспокойся.

— Кому я тепер потрібна?

— Ти потрібна всім нам. Ти моя найкраща, ти моя найдорожча, ти моя квіточка.

— Тимур мене розлюбить, таку.

— Якщо любить — не розлюбить. Треба змирнитися і жити.

— Чому? Чому?!

— Це кисмет, дитино.

(Продовження в наступному номері)

Адміністрація Сімеїзької селищної ради
Сімеїзький музей М. М. Коцюбинського
Ялтинський історико-літературний музей
Республіканський вищий навчальний заклад
«Кримський гуманітарний університет» (м. Ялта)

Запрошуємо до участі 30-31 травня 2013 року
у Всеукраїнській науковій конференції за темою:

«КРИМСЬКИЙ ТЕКСТ МИХАЙЛА КОЦЮБІНСЬКОГО»,

з нагоди 100-річчя від дня смерті
видатного українського письменника

Конференція відбудеться на базі Республіканського вищо-
го навчального закладу «Кримський гуманітарний універси-
тет» (м. Ялта), Ялтинського історико-літературного музею та
Сімеїзького музею М. М. Коцюбинського.

Основні тематичні напрями конференції:

1. Життєві і творчі простори Михайла Коцюбинського.
2. Родинне коло письменника.
3. Дружні і творчі взаємини М. М. Коцюбинського.
4. Кримські враження і сюжети (твори і листи).
5. Кримське оточення М. Коцюбинського.
6. Діалог культур у доробку Михайла Коцюбинського.
7. Вивчення творчої спадщини М. М. Коцюбинського в школі та ВНЗ.

«Круглий стіл» на тему:

«Творча спадщина М. М. Коцюбинського в контексті крим-
ського літературного краєзнавства».

Під час проведення конференції буде організовано екскурсії
до Сімеїзу та Сімеїзького музею М. М. Коцюбинського.

Робота конференції планується за таким розкладом:

- 30 травня (м. Ялта)**
10.00-11.00 — реєстрація учасників;
11.00-12.00 — відкриття конференції, пленарне засідання;
12.00-13.00 — обідня перерва;
13.00-15.00 — робота секцій, виступи учасників;
15.00-16.00 — перерва;
16.00-17.30 — «круглий стіл».
- 31 травня (сміт. Сімеїз)**
9.00 — виїзд до Сімеїзу;
10.00-11.00 — екскурсія до музею М. М. Коцюбинського в
Сімеїзі;
11.00-13.00 — «Сімеїзка «Fata morgana» М. Коцюбинсько-
го» — екскурсія по Сімеїзу;
13.00-14.00 — обідня перерва;
14.00-15.00 — заключне пленарне засідання, підбиття під-
сумків конференції.

Для участі у конференції просимо подати заявку, де необ-
хідно вказати тему доповіді, прізвище, ім'я, по батькові
доповідача, науковий ступінь і вчене звання, місце роботи,
посаду, адресу, контактний телефон. Заявки надсилати на
адресу: Костянець Надії Михайлівни, вул. Маршала Гело-
вані, буд. 4, кв. 119, м. Севастополь, АРК, Україна, 99040.

Контактні телефони: 067-930-51-16, 099-946-59-50

Електронна адреса: kostynecy@mail.ru

Матеріали конференції будуть опубліковані в окремому
збірнику.

Проїзд і проживання за рахунок учасників конференції.
Організаційний внесок — 50 гривень з кожного учасника —
сплачується під час реєстрації.

Оргкомітет конференції

**Відомості, вказані в декларації про майно, доходи,
витрати і зобов'язання фінансового характеру за 2012 рік
ПЛАКІДИ ВІКТОРА ТАРАСОВИЧА — Постійного Пред-
ставника Президента України в Автономній Республіці Крим**
Загальна сума сукупного доходу становить 898 926 грн.,
у тому числі: заробітна плата — 198 600 грн., матеріальна
допомога — 18 213 грн., дохід від науково-викладацької
діяльності — 42 113 грн., від відчуження рухомого та
нерухомого майна — 640 000 грн.

В. Плакіді належать квартира площею 127,4 м², житловий
будинок — 210,5 м², земельна ділянка — 787 м², мотоцикл
ІЖПЗК (об'єм двигуна 350 см³).

Він володіє цінними паперами номінальною вартістю 300
грн. Сума коштів на рахунках у банках та інших фінансових
установах — 48 480 грн. Витрати на погашення основної
суми позики — 379 117 грн., суми процентів за позику —
24 225 грн.

Сукупний дохід членів сім'ї — 113 736 грн., у тому числі:
заробітна плата — 98 022 грн., матеріальна допомога — 15 714 грн.

Членам сім'ї належать квартири площею 50,1 м² і 77,9 м²,
земельні ділянки — 400 м² і 120 м², інше нерухоме майно —
55,9 м², 52,8 м², 15,4 м² та автомобіль TOYOTA RAV 4 2008
року випуску (об'єм двигуна 1 998 см³). Витрати на
добровільне страхування — 360 грн.

**Відомості, вказані в декларації про майно, доходи,
витрати і зобов'язання фінансового характеру за 2012 рік
ДЕГТЯРЬОВА ВОЛОДИМИРА МИКОЛАЙОВИЧА —
першого заступника Постійного Представника Президента
України в Автономній Республіці Крим**

Загальна сума сукупного доходу становить 211 927 грн.,
у тому числі: заробітна плата — 151 636 грн., матеріальна
допомога — 22 291 грн., військова пенсія — 38 000 грн.

В. Дегтярьову належать 1/4 квартири площею 22,5 м²,
земельна ділянка — 600 м²; автомобілі DAEWOO-Lanos
2006 року випуску (об'єм двигуна 1 496 см³) та HYUNDAI-
Accent 2011 року випуску (об'єм двигуна 1 396 см³).

Витрати на погашення основної суми позики — 29 586
грн., суми процентів за позику — 12 999 грн., утримання
заяченого майна — 17 977 грн.

Сукупний дохід членів сім'ї — 64 912 грн., у тому числі:
заробітна плата — 58 521 грн., матеріальна допомога — 6 391
грн. Членам сім'ї належить 3/4 квартири площею 67,5 м².

**Відомості, вказані в декларації про майно, доходи,
витрати і зобов'язання фінансового характеру за 2012 рік
МАМУТОВА ІБРАІМА ЕНБЕРОВИЧА — заступника
Постійного Представника Президента України в Автономній
Республіці Крим**

Загальна сума сукупного доходу становить 170 169 грн.,
у тому числі: заробітна плата — 152 953 грн., матеріальна
допомога — 17 216 грн.; доходи членів сім'ї — 31 624 грн.

І. Мамутову належать квартири площею 68,6 м²; житлові
будинки — 523 м² та 30,6 м²; земельні ділянки — 983 м² та
376 м²; автомобіль KIA Magentis 2007 року випуску (об'єм
двигуна 1 998 см³).

Він володіє цінними паперами номінальною вартістю 729
грн., сплачує витрати на добровільне страхування — 350
грн., погашення основної суми позики — 31 771 грн., суми
процентів за позику — 4 639 грн., утримання заяченого
майна — 21 334 грн.

Членам сім'ї належать цінні папери номінальною вартістю
500 грн.

**Відомості, вказані в декларації про майно, доходи,
витрати і зобов'язання фінансового характеру за 2012 рік
КАНІВЦЯ МИХАЙЛА ВАСИЛЬОВИЧА — заступника
Постійного Представника Президента України в Автономній
Республіці Крим**

Загальна сума сукупного доходу становить 156 883 грн.,
у тому числі: заробітна плата — 105 894 грн., дивіденди,
проценти — 2 400 грн., матеріальна допомога — 10 882 грн.,
дохід від передачі в оренду землі с/г призначення — 1 800
грн., військова пенсія — 35 907 грн.

М. Канівцю належать земельна ділянка площею 237,6 м²,
садова ділянка — 600 м², 1/4 квартири — 16,5 м², гараж — 18
м²; автомобілі ВАЗ 2101 1971 року випуску (об'єм двигуна
1 500 см³) та DAEWOO-Lanos 2006 року випуску (об'єм
двигуна 1 499 см³).

Сума коштів на рахунках у банках та інших фінансових
установах — 88 000 грн., утримання заяченого майна —
9 700 грн.

Сукупний дохід членів сім'ї — 62 558 грн., у тому числі:
заробітна плата — 59 350 грн., дивіденди, проценти — 2 000
грн., матеріальна допомога — 1 208 грн.

Членам сім'ї належать 1/2 квартири площею 33 м². Сума
коштів на рахунках у банках та інших фінансових установах
— 60 000 грн.

**Відомості, вказані в декларації про майно, доходи,
витрати і зобов'язання фінансового характеру за 2012 рік
ПЛАКІДИ АЛЬОНИ ОЛЕКСАНДРІВНИ — міністра
культури Автономної Республіки Крим**

Загальна сума сукупного доходу становить 113 736 грн.,
у тому числі: заробітна плата — 98 022 грн., матеріальна
допомога — 15 714 грн.

А. Плакіді належать квартири площею 50,1 м² і 77,9 м²,
земельні ділянки — 400 м² і 120 м², інше нерухоме майно —
55,9 м², 52,8 м², 15,4 м² та автомобіль TOYOTA RAV 4
2008 р. випуску (об'єм двигуна 1 998 см³).

Витрати на добровільне страхування — 360 грн.

Сукупний дохід членів сім'ї — 898 926 грн., у тому числі:
заробітна плата — 198 600 грн., матеріальна допомога —
18 213 грн., дохід від науково-викладацької діяльності —
42 113 грн., від відчуження рухомого та нерухомого майна
— 640 000 грн.

Членам сім'ї належать квартири площею 127,4 м², житловий
будинок — 210,5 м², земельна ділянка — 787 м², мотоцикл
ІЖПЗК (об'єм двигуна 350 см³), цінні папери
номінальною вартістю 300 грн. Сума коштів на рахунках у
банках та інших фінансових установах — 48 480 грн.
Витрати на погашення основної суми позики — 379 117
грн., суми процентів за позику — 24 225 грн.

УКРАЇНСЬКИЙ КАЛЕНДАР

26

Міжнародний день пам'яті
Чорнобиля.

У Білорусі також відзначають День Чорнобильської трагедії. У Росії — День пам'яті загиблих у радіаційних аваріях і катастрофах.

Чорнобильська атомна електростанція, 26 квітня 1986 року, — планове виключення реактора, що тривало 20 секунд, здалося звичайною перевіркою електрообладнання. Проте за кілька секунд через різкий стрибок напруги стався хімічний вибух, у результаті якого в атмосферу було викинуто близько 520 небезпечних радіонуклідів. Вибух був настільки потужним, що забруднення розповсюдилося на значній ділянці території Радянського Союзу, які наразі входять до складу Білорусі, України та Росії. За офіційними повідомленнями, відразу після катастрофи загинула 31 людина, а 600 000 ліквідаторів, які брали участь у гасінні пожеж і розчищенні, отримали високі дози радіації.

Згідно з офіційними даними, радіоактивному опромінюванню піддалися майже 8 400 000 мешканців Білорусі, України та Росії, що перевищує чисельність населення Австрії.

1840 р. — у Петербурзі вийшло друком перше видання «Кобзаря» Тараса Шевченка.

1926 р. — Йосип Сталін направив листа до Політбюро ЦК ВКП (б) України з критикою М. Хвильового та О. Шумського, чим було розпочато терор проти української інтелігенції.

Народився:
1890 р. — Микола Зеров, український поет, літературознавець і перекладач.

Померли:
1775 р. — Лука Боровиковський, український живописець, родоначальник художньої династії.

1945 р. — Павло Скоропадський, український громадський, політичний діяч, військовик.

Походив з козацько-старшинського роду Скоропадських. Офіцер армії Російської імперії. Учасник Російсько-японської (1904-1905) та Першої світової воєн (1914-1918). Гетьман Української Держави (29 квітня — 14 грудня 1918 р.). Один із лідерів та ідеологів монархічного гетьманського руху.

27

1691 р. — козаки на чолі з Семеном Палієм розгромили татарську орду під Очаковом.

1906 р. — у Петербурзі вийшов перший номер газети «Український вісник».

2000 р. — Верховна Рада України ухвалила Закон України «Про державні нагороди України», в якому була встановлена державна нагорода України — орден Богдана Хмельницького I, II, III ступеня.

Орден призначений для нагородження громадян України за особливі заслуги у захисті державного суверенітету, територіальної цілісності, у зміцненні обороноздатності та безпеки України.

2010 р. — Верховна Рада України ратифікувала «Харківську Угоду між Україною і Росією» про знижку в 30% на ціну за газ для України в обмін на продовження перебування Чорноморського флоту РФ на території Севастополя ще на 25 років.

Померли:
1904 р. — Михайло Старицький, український письменник, автор історичних повістей, поет, драматург, театральний і культурний діяч.

1929 р. — був розстріляний один із керівників Холодноярівського антибільшовицького руху Яків Щириця.

1979 р. — у Львові у Брюховецькому лісі вбито поета, співака і композитора Володимира Івасюка, автора і виконавця пісень «Червона рута», «Водограй» та ін., що увійшли в класику і золотий фонд сучасної української естради.

28

Вхід Господній в Єрусалим (Вербна неділя).

1943 р. — у Львові німецька окупаційна влада оголосила про створення дивізії «СС-Галичина».

1947 р. — польська влада почала операцію «Вісла» з виселення українців Лемківщини.

16 квітня 2013 р. голова Української республіканської партії 84-річний Левко Лук'яненко прийняв рішення піти у відставку.

«На засіданні керівного органу — центральної ради — я склав із себе повноваження голови партії, оскільки вважаю, що я вже не в тому віці, щоб очолювати партію і продовжувати розвивати її», — заявив Л. Лук'яненко. За його словами, він залишається в статусі почесного голови УРП, а головою партії до проведення з'їзду був обраний голова громадської організації «Громадська ліга Україна — НАТО» Сергій Держдз.

Говорячи про передачу посади голови партії своєму заступнику, Л. Лук'яненко назвав й інші причини свого рішення — зокрема, конфлікт між керівниками парторганізацій. «У травні 2012 року в УРП відбулися деякі конфлікти через невдоволення діями керівництва Київського міського осередку партії,

ни, Посяння, Підляшся і Холмщини в Західну Польщу.

29

1648 р. — Богдана Хмельницького було обрано гетьманом України.

1918 р. — Всеукраїнський з'їзд хліборобів за підтримки німців проголосив П. Скоропадського гетьманом України.

1918 р. — у Севастополі на кораблях Чорноморського флоту піднято українські державні прапори, флот підпорядковано уряду УНР. У 1919 році цей день урядом Симона Петлюри був проголошений Днем Чорного моря. Начальником Морських сил Чорного моря призначено начальника севастопольської фортеці капітана 1 рангу Михайла Остроградського.

1955 р. — ЦК Компартії України ухвалив постанову про увічнення місць, пов'язаних з життям і діяльністю Тараса Шевченка.

1992 р. — в Одесі розпочалися перші переговори державної делегації України з делегацією Російської Федерації щодо розподілу Чорноморського флоту колишнього Союзу РСР.

Померли:
1922 р. — Кирило Стеценко, український композитор, хоровий диригент і громадський діяч.

й вони також призвели до того, що я був змушений передати повноваження голови партії Сергію Держдзу», — розповів Л. Лук'яненко. Щодо подальшого розвитку партії він зазначив, що в ній існують зараз дві різні позиції — «консервативна й позиція прихильників оновлення партії».

За словами С. Держдза, в УРП почали роботу зі створення «опозиційно-патріотичного об'єднання», й саме з цим пов'язана зміна керівництва. УРП запропонувала Народному руху, Українській народній партії, Конгресу українських націоналістів і українській платформі «Собор» об'єднатися в «єдину потужну правоцентристську опозиційну партію». Слід зазначити, що з аналогічною пропозицією до правих і березні звернувся колишній голова політради партії «Наша Україна» Сергій Бондарчук. В УРП запевнили, що з С. Бондарчуком переговорів не ведуть.

ЮВІЛЕЙНІ ПІСЕННІ ПЕРЛИНИ НАТАЛІ БЕЗКОВОРАЙНОЇ

В ювілейному концерті «Перлини української музики» заслуженої артистки України Наталі Безкоровайної, що відбувся в Білій залі Кримської філармонії, віддзеркалилися всі етапи її життя від першого пізнання чарівної краси і мелодійності народної пісні в дуєті з батьком, художником Степаном Лаутаром, учнівського хорового співу до високої сцени концертно-оперної співачки у багатьох країнах світу. Вона співала пісні «Ой не світи, місяченьку», «Дощик крапає дрібеньку», «Хусточка», і в її голосі з енергією вогню та експресії яскраві та барвисті музичні образи оживали, розкриваючи глибини людської душі та почуттів у годину радісних і сумних, кохання і веселої вдачі. А інтонаційна ніжність багатьох крашних зразків українського пісенного фольклору дає всі підстави вважати їх романсами, як, наприклад, виконаний співачкою твір «Спать мені не хочеться».

Всього ж у репертуарі Н. Безкоровайної, який налічує понад триста творів світового вокального мистецтва, більше половини – українські. 23 з них – народні пісні, романси та оперні арії вона записала в 2004 році на сольному компакт-диску «Народжена вогнем» у супроводі оркестру народних інструментів та симфонічного оркестру Національної радіокомпанії України. А пісня «Ой не світи, місяченьку» в її виконанні ввійшла до компакт-диску «Українські народні пісні» – золота колекція» (2005 р.).

В останніх десять років спільно з чоловіком Богданом Безкоровайним, музикантом-контрабасистом, заслуженим працівником культури України, співачка бере активну участь у поверненні з-за кордону на батьківщину творчості видатного українського композитора Василя Безкоровайного. У них з ним – спільні родинні корені. В. Безкоровайний розпочав свою музично-педагогічну і творчу діяльність на Західній Україні – у Тернополі, Львові та інших містах. У роки Другої світової війни емігрував із сім'єю в Західну Європу, а потім – у США.

Створене в 1999 році в Сімферополі міське науково-творче товариство композитора Василя Безкоровайного розшукало весь його музичний архів, більша частина якого знаходиться в рукописах, і розпочало їх видання тематичними нотними збірниками за участі внуків композитора – Роми Стецьків-Лонг та Андрія Стецьківа із США. Уже здійснено три випуски, нині готується до друку четвертий. Товариством проведено п'ятдесят благодійних концертів у різних містах України, а Наталя Безкоровайна першою відкрила українським слухачам милозвучність такого вокального жанру композитора, як солоспіви, записавши сім у 2002 році на компакт-диску «Затремтіли струни». Два з них – «Де ж ти, листочку?» на слова Богдана Лепко-го та «Чари ночі» (слова Олександра Олеся) прозвучали в її виконанні в цьому концерті у супроводі лауреата кримського конкурсу піаністів Тетяни Єрмакової.

В його програмі вокальні та інструментальні

твори В. Безкоровайного виконували також хор Кримського університету культури, мистецтв і туризму під керівництвом заслуженого працівника культури України Катерини Альохіної – «Народним лицарям» на слова Олександра Олеся та «Лягідні ночі» на слова Лесі Українки, лауреат міжнародних конкурсів, піаністка Олена Картелишева – композиції «Спомини з гір» та «Думка соль-мінор», скрипаль Ібраїм Арабаджієв – «Українську рапсодію». А ведучий – артист народного театру 75/1 Євген Овсянников своїми розповідями з історії музики та коментарями номерів об'єднав їх спільно з режисером-постановником Б. Безкоровайним у видовищний, театралізований бенефіс Наталі Безкоровайної – провідної артистки-вокалістки філармонії. Концерт відбувся за сприяння Міністерства культури АРК, Всеукраїнського інформаційно-культурного центру, Кримської філармонії і науково-творчого товариства композитора Василя Безкоровайного.

Віртуозність виконання найскладнішої вокальної та оперної партитури, зокрема пісні Наталки з опери Миколи Лисенка «Наталка Полтавка», що є візитівкою всіх сольних концертних програм Н. Безкоровайної, вона вже багато років передає молоді на кафедрі вокального та інструментального мистецтва Кримського університету культури, мистецтв і туризму. Її студентка другого курсу Анастасія Кривченкова, наприклад, у жовтні минулого року стала лауреатом першого ступеня Міжнародного конкурсу-фестивалю «Південний експрес». Тетяна Плужник, яка нині працює солісткою Криворізького академічного театру драми і музичної комедії, здобула звання лауреата першого ступеня на V Міжнародному російському театральному фестивалі «Голоси історії» у м. Вологді Російської Федерації.

Н. Безкоровайна і сама бере участь як голова та член журі в проведенні багатьох міжнародних конкурсів вокального мистецтва. Вона виступала на науково-практичних конференціях з доповідями про українську пісню як дзеркало народної душі, стан і розвиток української пісенної

творчості в Криму, за матеріалами яких опубліковані статті в збірнику «Київське музикознавство», журналах «Українознавство» і «Культура народів Причорномор'я».

Навчальні методики Н. Безкоровайної на практиці присутні змогли оцінити, коли на сцену Білої зали вийшли молоді виконавці – Ганна Дрюк, лауреат Міжнародного конкурсу ім. Н. Обухової Сергій Іонін і соліст оперної студії Кримської філармонії, лауреат міжнародних конкурсів Денис Стебунов, яким акомпанував на фортепіано композитор, заслужений діяч мистецтв АРК В'ячеслав Бобров. Оплески, що пролунали на їхню адресу, повинні стати для них вагомим стимулом до здобуття професійних висот у вокальному мистецтві.

Найбільший же вал овацій, вигуки «Браво!» і букети квітів адресувалися педагогу та співачці, яка вже багато років є в Криму королевою української народної пісні та романсу, відзначеної за діяльність з їх збереження та розвитку орденом княгині Ольги, Премією АРК та музичною номінацією «Крим ТВ – 2011». Сім нот – а скільки почуттів передаються в її голосі, огранованому, як діамант, академічною освітою, трудом і талантом! Наталю Безкоровайну вітали з ювілеєм колеги з Кримської філармонії Тетяна Ривкіна і Світлана Карлюга, генеральний директор ВІКЦ Владислав Єрмаков, друзі, численні шанувальники. Були зачитані вітальні слова ректора Кримського університету культури, мистецтв і туризму Олега Габрієляна. А дитячий фольклорний ансамбль «Радоніця» під керівництвом Олени Полетневої свій віночок автентичних українських пісень і веснянок завершив побажанням артистці «Многая літа».

«Кримська світлиця» вітає Наталю Безкоровайну з ювілеєм і бажає великих успіхів і звершень в артистичній та культурно-освітній діяльності, здійснення всіх задумів, творчого неспокою і горіння у серці та на сцені.

Валентина НАСТІНА

ОФОРМИТИ ПЕРЕДПЛАТУ на всеукраїнську загальнополітичну і літературно-художню газету «Кримська світлиця» та інші культурологічні видання ДП «Національне газетно-журнальне видавництво» (газету «Культура і життя», журнали «Українська культура», «Український театр», «Театрально-концертний Київ», «Музика», «Пам'ятки України: історія та культура») можна в будь-якому поштовому відділенні зв'язку України. У країнах далекого зарубіжжя оформити передплату на ці видання можна через сайт www.presa.ua на сторінці «Передплата On-Line». Передплатити та придбати окремі примірники видань в електронній версії можна за адресою – <http://presspoint.ua/>. Така послуга доступна в будь-якій країні світу. Довідки за тел.: (044) 498-23-64; e-mail: nvu.kultura.porhun@gmail.com